

RAPORT

Finanțarea
partidelor politice
în Republica Moldova

**RETROSPECTIVA
ANULUI 2016**

RAPORT

Finanțarea partidelor politice în Republica Moldova

RETROSPECTIVA
ANULUI 2016

Traducere în limba engleză: „Intart Design” SRL
Traducere în limba rusă: „AD LIBITUM” SRL
Design, machetare și tipar: „FOXTROT” SRL

Asociația Promo-LEX

bd. Ștefan cel Mare 127, Chișinău, Moldova
tel./fax: (+373 22) 45 00 24, 44 96 26
info@promolex.md
www.promolex.md

SE DISTRIBUIE GRATUIT

Sursă imagini: Facebook: Victor Revenco / Strășeni Partidul Nostru / PSRM Ungheni / Consiliul Raional Briceni / PL Călărași / Partidul Democrat din Moldova / Vladimir Mizdrenco. Odnoklassniki: Partidul Nostru Renato Usatii / Edineț

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul Raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri non-profit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX cu condiția indicării sursei de informație.

Raportul este realizat în cadrul proiectului „Monitorizarea civică a finanțelor partidelor politice și suport în aplicarea uniformă a cadrului juridic relevant în Moldova” și a Programului „Democrație, Transparență și Responsabilitate” finanțate de Ambasada Marii Britanii la Chișinău și respectiv de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID).

Opiniile exprimate în cadrul Raportului „Finanțarea partidelor politice în Republica Moldova. Retrospectiva 2016” aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

INTRODUCERE	4
METODOLOGIA DE MONITORIZARE	4
REZUMAT	6
I. ASPECTE LEGALE PRIVIND FINANȚAREA PARTIDELOR POLITICE	8
1.1. Evoluția cadrului legal privind finanțarea partidelor politice în 2016	8
1.2. Implementarea recomandărilor Promo-LEX formulate până în anul 2016 cu referire la finanțarea partidelor politice și campaniilor electorale	11
1.3. Organul de supraveghere și control. Reglementări și sancțiuni	13
II. RAPORTAREA FINANCIARĂ A PARTIDELOR POLITICE	17
2.1. Raportarea partidelor politice. Indici de conformitate și transparență	17
2.1.1. Rapoartele financiare semestriale (I) pentru anul 2016	18
2.1.2. Rapoartele financiare semestriale (II) pentru anul 2016	20
2.1.3. Rapoartele financiare anuale pentru anul 2016	21
2.2. Sursele de finanțare ale partidelor politice	24
2.3. Corelația dintre finanțarea publică și cea privată	26
2.4. Veniturile și cheltuielile partidelor politice reflectate în rapoartele financiare	28
III. MONITORIZAREA CIVICĂ A FINANȚĂRII PARTIDELOR POLITICE ȘI ESTIMAREA CHELTUIELILOR NERAPORTATE	35
3.1. Monitorizarea activității operaționale a partidelor politice	35
3.1.1. Aspecte generale ce țin de gestiunea financiară a partidelor politice	35
3.1.2. Aspecte ce țin de finanțarea activității operaționale a partidelor politice	38
3.2. Monitorizarea activității promoționale a partidelor politice	39
3.2.1. Activitățile partidelor politice desfășurate în anul 2016	39
3.2.2. Proiectarea cheltuielilor partidelor politice în anul 2016 pentru promovare politică	44
3.3. Cheltuielile partidelor politice constatate de monitorii Promo-LEX și nereflectate în rapoartele anuale	48
3.3.1 Cheltuielile operaționale ale partidelor politice	48
3.3.2. Estimarea cheltuielilor pentru evenimente și promovarea partidelor politice constatate de monitorii Promo-LEX și nereflectate în rapoartele anuale	50
RECOMANDĂRI	56
LISTA DE ABREVIERI	57
ANEXE	59

INTRODUCERE

În perioada 5 august 2016 – 4 mai 2017, Asociația Promo-LEX implementează Proiectul „Monitorizarea civică a finanțelor politice și suport pentru aplicarea uniformă a cadrului juridic relevant în Moldova”. Proiectul este susținut financiar de Ambasada Britanică în Republica Moldova prin intermediul Fondului pentru o Bună Guvernare – Fondul de Sprijin Strategic. Proiectul este cofinanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) în cadrul programului „Democrație, Transparență și Responsabilitate”. În cadrul acestui proiect, Asociația își propune elaborarea unui Raport de monitorizare a finanțării partidelor politice în perioada inter-electorală a anului 2016, prin prisma activităților desfășurate și a raportării anuale a partidelor către organul mandatat – Comisia Electorală Centrală (CEC). În vederea obținerii unei imagini de ansamblu a situației finanțelor partidelor politice din Republica Moldova pentru anul 2016, Asociația Promo-LEX a efectuat 13 interviuri cu reprezentanții organizațiilor centrale de partid, 257 de interviuri cu reprezentanții filialelor de nivel teritorial și a evaluat 1054 de evenimente desfășurate de 14 partide politice – subiecți ai monitorizării. Au fost analizate 28 de rapoarte financiare anuale care conțineau atât date calitative, cât și cantitative cu privire la acest subiect. În consecință, din totalul de 45 de partide politice înregistrate, în Raport au fost vizate 30 de formațiuni care au depus rapoarte financiare semestriale (I) și 28 de partide care au depus rapoarte anuale la CEC și/sau a căror activitate a fost observată de către monitori. Prin monitorizarea civică desfășurată pe întreg teritoriul țării, Asociația Promo-LEX a reconstituit tabloul activităților a 14 partide politice din Republica Moldova desfășurate pe parcursul anului 2016. Aceste activități au fost analizate împreună cu datele financiare indicate în rapoartele anuale și cele de campanie depuse la CEC. De asemenea, în cazul altor 14 partide politice au fost examinate doar rapoartele financiare anuale puse la dispoziția CEC, în condițiile în care monitorii nu au raportat activități ale acestora în teritoriu. Alte 2 partide menționate în textul Raportului au depus doar rapoarte financiare semestriale (I).

Prin acest Raport, Asociația Promo-LEX urmărește monitorizarea calității raportării partidelor, a indicilor de transparență și conformitate cu norma legală, dar și a activității organului mandatat de supraveghere și controlul acestora. Scopul final al Raportului este de a îmbunătăți practicile existente în domeniu și de a preveni cazurile de încălcare a legislației, promovând bunele practici în materie de raportare financiară de către partidele politice.

METODOLOGIA DE MONITORIZARE

Scopul monitorizării este reconstituirea tabloului general al cheltuielilor partidelor în perioada inter-electorală a anului 2016 și evaluarea corespunderii activității de raportare, evidență și supraveghere cu normele legale intrate în vigoare în anul 2016. Potrivit metodologiei, pentru partidele care au fost concurenți electorali la alegerile prezidențiale a fost reconstituit tabloul pentru perioadele 01 ianuarie – 30 august 2016 și 14 noiembrie – 31 decembrie 2016, în timp ce pentru partidele care nu au participat la alegeri – s-a făcut referință la perioada 01 ianuarie – 31 decembrie 2016. Monitorizarea s-a axat pe evenimentele pe care le-au desfășurat partidele politice, inclusiv prin organizațiile lor teritoriale. Conceptual, s-a ținut cont și de acele partide care nu au avut sedii în unitățile administrativ-teritoriale (UAT) de nivelul II, precum și de cele care au desfășurat cel puțin o activitate în teritoriul menționat.

În consecință, evaluarea finanțării activității partidelor politice din țară a fost efectuată prin metoda cercetării în teren, a scanării platformelor online ale subiecților monitorizați (rețelele de socializare – facebook și odnoklassniki ale organizațiilor teritoriale și centrale de partid, pagina web a

partidului), în urma consultării surselor locale mass-media (arhiva, bibliotecile), a discuțiilor informale cu actorii din comunitate (Administrația Publică Locală (APL), agenți economici, cetățeni), a interviurii reprezentanților organizațiilor teritoriale ale partidelor. Deși Asociația Promo-LEX nu este un organ de anchetă, toate constatările sale din procesul de monitorizare din teren au fost probate cu probe foto și video care au fost plasate pe o platformă online de tip *ushahidi* gestionată de Asociație.¹

În procesul de monitorizare au fost implicați 35 de monitori teritoriali (raportați la UAT de nivelul II), 5 coordonatori regionali și membrii Echipei Centrale a Programului de Monitorizare a Proceselor Democratice din partea Asociației Promo-LEX. Toți monitorii au fost instruiți în ceea ce privește scopurile, metodologia și instrumentele de lucru din cadrul proiectului. Fiecare monitor a semnat codul de conduită al Observatorilor Promo-LEX.²

Echipa centrală a elaborat formulare tipizate pentru colectarea datelor cantitative și calitative privind activitatea partidelor politice, prin metoda interviului și a monitorizării. Pentru interviurile cu persoanele responsabile de finanțarea partidelor politice la nivel central, precum și pentru interviurile realizate în organizațiile teritoriale ale partidelor au fost elaborate formulare separate, dar care abordau problematici similare pentru a stabili corelația dintre activitățile și finanțele partidelor la nivel central și local. Interviurile la nivel teritorial au fost realizate de către cei 35 de monitori raionali și 5 coordonatori regionali implicați în procesul de monitorizare. Aceștia au contactat persoanele responsabile de finanțarea partidelor politice la nivel de unitate administrativ-teritorială de nivelul II (UAT), administrând procesul de colectare și monitorizare a informațiilor. La nivelul organelor centrale, interviurile au fost realizate de către reprezentanții Echipei centrale a Asociației Promo-LEX. Interviurile au fost realizate începând cu a treia decadă a lunii februarie până la începutul lunii aprilie a anului 2017.

Ulterior, datele colectate de către monitori au fost plasate pe platforma de raportare a Promo-LEX, analizate, validate și sintetizate de către echipa centrală. Analista financiară a comparat informațiile din rapoartele oficiale ale partidelor prezentate la CEC, a analizat informațiile prezentate de monitori, a estimat cheltuielile reale ale partidelor în baza informațiilor raportate din teritoriu. De asemenea, analista a comparat informațiile raportate de monitori și cele obținute în baza interviurilor cu cele raportate de partide pentru anul 2016. În cele din urmă, a raportat constatările obținute la cadrul legal actual și le-a evaluat conformitatea.

Asociația Promo-LEX a solicitat o serie de documente de la toate cele 45 de partide politice înregistrate, de la Ministerul Justiției (MJ) și de la Serviciul Fiscal de Stat, cum ar fi statutele partidelor, rapoartele financiare anuale ale acestora, informații despre numărul și structura membrilor de partid, informații clarificatoare despre existența aparatelor de casă și control (MCC), lista partidelor politice care utilizează MCC, numărul acestor aparate deținute de fiecare formațiune politică înregistrată la MJ, dar și despre evidența colectării donațiilor. Analiza datelor din documentele recepționate a fost, de asemenea, inclusă în raport. Valutele utilizate în acest raport sunt exprimate în lei moldovenești (lei).

---

1 <http://monitor.md/electoral/>

2 <https://promolex.md/4689-codul-de-conduita-al-observatorilor-electorali-promo-lex/>

REZUMAT

Asociația Promo-LEX a desfășurat monitorizarea civică a finanțelor partidelor politice pentru anul de gestiune 2016, inclusiv în contextul schimbării paradigmei finanțării partidelor odată cu trecerea de la finanțarea exclusiv privată la una mixtă. Raportul de față reflectă constatările privind finanțarea partidelor politice care au fost observate de către rețeaua națională de monitori ai Promo-LEX, conectate la datele din rapoartele financiare anuale depuse la CEC de către partidele politice. De asemenea, sunt reflectate modificările normative realizate pe parcursul anului 2016 ce vizează finanțarea partidelor politice, dar și recomandările de îmbunătățire a cadrului normativ formulate în rezultatul monitorizării.

Alocarea subvențiilor de la stat pentru partide a fost implementată începând cu al 3-lea trimestru al anului 2016. Cuantumul alocației lunare de 1,11 lei per vot pentru scorul obținut în alegerile parlamentare din 2014 și 0,47 lei per vot pentru scorul obținut în alegerile locale generale din 2015, este unul suficient pentru partidele politice subvenționate de stat. Potrivit analizelor pentru 2016, alocațiile de la stat acoperă circa 40% din cheltuielile anuale ale partidelor, ceea ce, în opinia Promo-LEX, constituie o corelație constructivă dintre sursele de finanțare private și cele publice și servesc, în special, drept sursă importantă de fortificare a activităților de bază ale partidelor politice din Republica Moldova.

În 2016, cadrul legal privind finanțarea partidelor politice a suferit modificări care riscă să submineze măsurile luate în 2015 în vederea reformării acestora. În special atragem atenția la excluderea prevederilor ce țin de respectarea Legii privind achizițiile publice pentru utilizarea alocațiilor de la buget și majorarea cuantumului „alte cheltuieli” din formularul de raport anual, de la 10% la 30%. Menționăm că în condițiile unor venituri anuale de 40 mln. lei, acest cuantum poate constitui 12 mln. lei. Adoptarea normei respective contribuie indirect la netransparența destinațiilor reale ale cheltuielilor partidelor. Rezultatele monitorizării, de asemenea, indică imperfecțiuni ale prevederilor legislative privind gestiunea financiară a partidelor politice, anume la capitolul „încasarea donațiilor”, care necesită recomandări concrete.

În raport se constată imperfecțiunea actualului model de raport financiar și datorită lipsei unor categorii de cheltuieli precum „consultanță politică”, „recompense pentru voluntari și agitatori”, dar și în ceea ce privește elucidarea de facto a destinațiilor de cheltuieli. Unificarea capitolelor de cheltuieli pentru „locațiune și servicii de întreținere” cu „presă și materiale promoționale” duce inevitabil la împiedicarea delimitării destinațiilor de cheltuieli, dar și a cuantumurilor pentru fiecare subcategorie din categoriile menționate supra.

Promo-LEX constată că subvențiile de la bugetul de stat au devenit o sursă de fortificare a activităților de bază ale partidelor politice din Republica Moldova. Potrivit analizei în dinamică, se constată creșterea indicelui de raportare a partidelor, dar și a diversificării destinațiilor de cheltuieli raportate. Pe de altă parte, raportarea rămâne a fi una defectuoasă la capitolul conformității cu regulile de completare a raportului financiar. Din 27 de partide, 5 sunt pasibile de sancțiuni contravenționale, întrucât au raportat sedii în locațiune și în proprietate, fără a raporta cheltuieli legate de locațiunea și întreținerea acestora. Promo-LEX consideră că 8 formațiuni politice riscă a fi sancționate și/sau obligate să verse în bugetul de stat sau să restituie donațiile încasate în numerar, peste plafoanele stabilite, în cuantum total de 30 423 862 lei.

Potrivit constatărilor, sursele de finanțare ale partidelor în 2016 au inclus donații din partea persoanelor fizice – 49%, subvenții – 39%, cotizații de membru – 11% și donații din partea persoanelor juridice – 1%. Pe de altă parte, ponderile destinațiilor de cheltuieli au fost de 69% pentru

presă și materiale promoționale, 9% – pentru sedii și întreținere, 6% – pentru personal angajat, 5% – pentru campania electorală, 4% – pentru deplasări interne și externe, 2% – pentru telecomunicații, 2% – pentru întruniri și manifestații, 1% – pentru plata cotizației de membru în organizațiile internaționale și 1% – alte cheltuieli.

Privitor la activitatea operațională a partidelor, Asociația Promo-LEX constată numeroase deficiențe interne ale partidelor la capitolul colectării cotizațiilor și riscul ca în 2018 acestea să piardă finanțarea de la bugetul de stat. Doar 2 formațiuni politice (PSRM și PPPN) respectă prevederea normativă în acest sens, adică mai mult de jumătate din membri achită cotizațiile.

Constatările monitorizării din teritoriu indică că, în anul 2016, 14 partide au avut în gestiune cel puțin 171 sedii, 106 persoane angajate și 42 unități de transport în folosință, dintre care 38 de automobile ale partidelor și 4 automobile private. Monitorizarea a relevat inexactitatea raportării cheltuielilor reale și a estimat cheltuieli nedeclarate pentru *locațiunea și întreținerea sediilor* – 6 formațiuni politice în cuantum de 2 769 826 lei, *telecomunicații* – 7 formațiuni în cuantum de 81 842 lei, *cheltuieli pentru retribuirea muncii* – 3 formațiuni politice în cuantum de 967 019 lei.

În context, Promo-LEX a constatat neglijența raportării cheltuielilor de facto și a estimat cheltuieli neraportate pentru *manifestații publice* – din partea a 3 partide politice în cuantum de 30 275 lei, *presă și materiale promoționale* – din partea a 2 partide politice în cuantum de 30 800 lei, *deplasări în țară și peste hotare* – din partea a 6 partide politice în cuantum de 171 491 lei, alte cheltuieli estimate de Promo-LEX pentru *cadouri și donații* oferite de 6 partide politice în valoare totală de 442 189 lei.

Cuantumul general al cheltuielilor neraportate pentru activitatea operațională a partidelor și cea promoțională estimată de Promo-LEX este de cel puțin – 4 493 442 lei.

Adițional, dovezile foto și video, plasate pe platforma online a Promo-LEX – <http://monitor.md/electorala/> denotă că, în anul 2016, 14 partide au desfășurat 1054 de activități promoționale de tipul: întruniri, manifestații publice (mitinguri, marșuri), evenimente de partid (ședințe organizatoare, conferințe), campanii sociale pentru care au efectuat cheltuieli, dar pe care nu le-au raportat în întregime. Acest fapt se datorează și actualului model de raport financiar care nu contribuie la transparentizarea cheltuielilor pentru publicitate (subcategoriile *publicitate promoțională și poli-grafică, publicitate stradală și mobilă, publicitate în presa scrisă*), dar și lipsei de voință din partea partidelor de a declara toate cheltuielile.

Constatările Promo-LEX mai arată că instrumentul transferului de imagine în activitățile promoționale, de la fundațiile caritabile care conțin în denumiri nume de politicieni sau sunt asociate cu anumiți politicieni – lideri de partide politice, nu este utilizat doar în campaniile electorale, ci și în perioada inter-electorală. Prin urmare, cel puțin trei fundații de acest gen au desfășurat activități care au rezonat cu numele liderilor partidelor pe care le reprezintă.

I. ASPECTE LEGALE PRIVIND FINANȚAREA PARTIDELOR POLITICE

1.1. Evoluția cadrului legal privind finanțarea partidelor politice în 2016

Finanțarea partidelor politice din Republica Moldova este reglementată de Constituția Republicii Moldova, Codul electoral, Legea nr. 294 din 21 decembrie 2007 privind partidele politice, Legea bugetară anuală, Regulamentul privind finanțarea activității partidelor politice, Regulamentul cu privire la aplicarea mașinilor de casă și control (MCC) pentru efectuarea decontărilor în numerar, Codul contravențional, Codul penal, Codul fiscal și o serie de regulamente și instrucțiuni elaborate de instituțiile mandatate.

Pe parcursul anului 2016, partidele politice din Republica Moldova au aplicat modificările aduse Legii nr. 294 privind partidele politice și Codului electoral la 9 aprilie 2015. Pe lângă îmbunătățirea cadrului legal privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale, modificările au avut menirea de a schimba paradigma finanțării partidelor din Republica Moldova prin trecerea de la finanțarea exclusiv privată la una mixtă. Astfel, a fost introdusă o nouă sursă de finanțare – subvențiile de la bugetul de stat. Pentru prima dată subvențiile propriu-zise au fost alocate partidelor eligibile începând cu al 3-lea trimestru al anului 2016.

Odată cu finanțarea partidelor politice din surse bugetare, noile prevederi ale Legii nr. 294 au impus și o serie de cerințe privind gestionarea și transparența finanțării politice, fie ea publică sau privată. Mandatul de recepționare a rapoartelor financiare anuale ale partidelor a fost transferat de la Ministerul Justiției (MJ) la CEC. Astfel, CEC a fost investită cu atribuții de supraveghere și control a finanțării partidelor politice.

Totodată, pe parcursul anului 2016, în vederea racordării cadrului normativ referitor la finanțarea activității partidelor politice la prevederile legislației în vigoare, atât Legea nr. 294, cât și Regulamentul CEC au suferit alte noi modificări.

Așadar, la art. 23, alin. (7) s-a introdus obligația lichidatorilor ca, după încheierea procedurii de lichidare a partidului politic, să întocmească bilanțul de lichidare și să-l prezinte spre aprobare MJ, precum și să-l publice în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Activele rămase după satisfacerea tuturor creanțelor creditorilor, se vor transforma în venit la bugetul de stat și se vor utiliza în scopuri filantropice (de caritate)³. Articolul 28, ce reglementează utilizarea alocațiilor de la bugetul de stat, a fost completat la alin. (1) lit. a) cu o nouă sintagmă ce descrie încă o categorie de cheltuieli – „și/sau locațiunea sediilor”⁴. În paralel, la 18 august 2016 și 14 februarie 2017, Regulamentul CEC privind finanțarea activității partidelor politice a suferit câteva modificări prin Hotărârile CEC nr. 115 din 18.08.2016 și nr. 730 din 14.02.2017, toate în vederea corespunderii cu Legea nr. 294, dar și pentru introducerea a noi prevederi.

Astfel, din Regulament a fost exclus integral pct. 63, iar de la pct. 2 a fost exclus textul „Legea nr. 96 din 13 aprilie 2007 privind achizițiile publice, de la 1 mai 2016 – de Legea nr. 131 din 3 iulie 2015 privind achizițiile publice”, ceea ce anulează obligația formațiunilor politice de a gestiona și cheltui banii publici inclusiv în conformitate cu prevederile Legii privind achizițiile publice.

---

³ Art. 23 al. (7) modificat prin LP138 din 17.06.16, MO184-192/01.07.16 art. 401; în vigoare la 01.07.16.

⁴ Art. 28 al. (1), lit. a) modificată prin LP241 din 13.10.16, MO388-398/11.11.16 art. 799

Asociația Promo-LEX constată un regres la acest capitol, întrucât prevederile Legii privind achizițiile publice urmau să stabilească principiile generale potrivit cărora procedurile de licitație trebuiau să fie deschise și echitabile, astfel asigurând o concurență loială. Totodată, legea urma să contracareze eventualele situații de corupție.

În același timp, cuantumul de „10%” – marja de sus a categoriei de cheltuieli „alte cheltuieli” – se înlocuiește cu cuantumul de „30%”, ceea ce permite partidelor politice să-și lărgască spațiul de manevră în nedeclararea corespunzătoare a cheltuielilor.

Această modificare este una permisivă care contravine Recomandării (i) a Grupului de State împotriva Corupției (GRECO), astfel încât „rapoartele financiare anuale ale partidelor politice, care sunt publicate și depuse la autoritățile de supraveghere și control, să includă informații mai precise, garantând o vedere de ansamblu completă a patrimoniului său, a veniturilor și cheltuielilor”⁵.

În continuare, am vrea să atragem atenția asupra faptului că informația din formularul de raport financiar privind gestiunea financiară anuală a partidelor, la rubrica cu privire la obligațiile și cheltuielile partidului politic, altele decât cele din campania electorală, are câteva lacune deja invocate de către unele partide politice. Una dintre acestea este lipsa categoriei de cheltuieli „cheltuieli pentru consultanță politică” și, totodată, necesitatea separării categoriei de cheltuieli „Întreținerea și/sau locațiunea sediilor”. Potrivit constatărilor Promo-LEX și informațiilor vehiculate în mass-media, inclusiv în cadrul unei conferințe de presă, vicepreședintele PDM, Andrian Candu, a făcut referire la această deficiență în formularul de raport privind gestiunea financiară a partidului, invocând includerea unui cuantum de 600 000 USD cheltuieli pentru consultanță politică⁶ la o altă categorie a formularului de raport, și anume la „cheltuieli pentru presă și materiale promoționale”. Promo-LEX consideră această acțiune și cele care pot apărea în viitor drept unele de eludare a transparenței financiare din cauza breșei menționate supra, întrucât modelul actual de raport nu respectă un format care să reflecte în mod consolidat toate nivelurile de activitate ale partidului, obligații stipulate în bunele practici internaționale ale OSCE/BIDDO.⁷

Asociația Promo-LEX reamintește că în același raport de conformitate (al doilea), discutat în cadrul Rundeii a treia de evaluare, GRECO menționa că Republica Moldova dispune deja de un cadru juridic satisfăcător în privința asigurării transparenței finanțării partidelor politice, concurențelor electorale și a entităților legate de un partid politic, fapt ce corespunde articolelor pertinente din Recomandarea Rec (2003) 4 privind regulile comune contra corupției în finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale⁸. Toate lacunele menționate în Raportul de Evaluare GRECO au fost parțial lichidate. Astfel, GRECO reiterează apelul său adresat autorităților din Republica Moldova, formulat în Raportul de Evaluare, de a răspunde provocării și de a asigura aplicarea concretă a reglementărilor, de a dota mecanismul de supraveghere, care este concentrat în cadrul CEC, cu resursele necesare pentru efectuarea unui control substanțial și proactiv al finanțării campaniilor electorale și al partidelor politice, în general.

În vederea asigurării de șanse în procesul decizional și politic, în anul 2016 au fost aduse modificări esențiale la legislația în vigoare cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați prin

5 Runda a treia de evaluare GRECO, Addendum la cel de-al doilea Raport de conformitate privind Republica Moldova „Transparența finanțării partidelor”, (Greco RC-III (2015) 3F)

6 Contractul de prestări servicii dintre PDM și compania de consultanță americană Podesta Group, <http://bit.ly/2pG24PC>

7 Liniile directoare ale OSCE/BIDDO și Comisiei de la Veneția privind Reglementarea Partidelor Politice, adoptate la cea de-a 84-a Sesiune Plenară a Comisiei de la Veneția, 15–16 octombrie 2010, punctul 202.

8 Recomandarea Rec (2003)4 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei pentru statele membre cu privire la regulile generale contra corupției în finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale. <http://bit.ly/2pbqaVp>

instituirea unei cote minime de reprezentare de 40% pentru ambele sexe în organele de conducere ale partidelor politice. Astfel, la articolul 7, alineatul (2) a fost introdus următorul conținut: „(2) Partidele politice sunt obligate să contribuie la asigurarea egalității de drepturi și de șanse între membrii săi femei și bărbați, respectând o cotă minimă de reprezentare de 40% pentru ambele sexe la: a) asigurarea reprezentării în organele de conducere; b) reprezentarea femeilor și bărbaților în listele de candidați fără discriminare după criteriul de sex.”⁹

Asociația Promo-LEX, în corespundere cu bunele practici internaționale și Declarația Comitetului de Miniștri al CE¹⁰, reiterează că pentru asigurarea unei egalități reale de gen, se recomandă inițierea nu doar a unor măsuri ce prevăd cotele, ci și plasamentul acestora, mai ales pe listele de candidați. Totodată, trebuie instituite măsuri afirmative sau speciale cu suport financiar public. Astfel, la etapa de elaborare a modificărilor la Legea nr. 294, înainte de reforma finanțării, proiectul prevedea stimulente financiare pentru echilibrul de gen în valoare de 20% din suma totală calculată a subvențiilor, proporțional cu performanțele înregistrate atât la alegerile parlamentare, cât și la cele locale. Aceste măsuri, însă, nu au fost aprobate, ratând astfel oportunitatea de a utiliza finanțarea publică pentru a spori egalitatea de gen în partidele politice. Asociația Promo-LEX a semnalat problema atât la nivel național, cât și în cadrul mecanismelor internaționale ale ONU pentru drepturile politice ale cetățenilor, recomandând Legislativului să ia în considerare restabilirea prevederilor afirmative care – prin finanțarea publică a partidelor politice – încurajează egalitatea de gen.

În continuare, în contextul îmbunătățirii cadrului legal privitor la finanțarea partidelor politice din Republica Moldova, Asociația Promo-LEX constată o necesitate imperioasă de amendare a LPP 294 prin excluderea prevederii care interzice finanțarea campaniilor electorale și a partidelor politice de către cetățenii Republicii Moldova aflați temporar în străinătate în interes de lucru. Promo-LEX a semnalat această problemă în nenumărate rânduri, inclusiv în studiul lansat în anul 2016 privind finanțarea partidelor politice¹¹, în care își exprima îngrijorarea vizavi de limitarea drepturilor politice și imposibilitatea de a participa activ la susținerea financiară a vreunui candidat sau partid, a cel puțin 554,000 de cetățeni, potrivit datelor oficiale¹². În context, Promo-LEX venea cu recomandarea pentru Legislativ de a examina posibilitățile legale care le-ar permite cetățenilor Republicii Moldova stabiliți peste hotare să susțină financiar partidele politice după propria alegere, fără riscul de a expune arena politică din Republica Moldova la influențe externe nepotrivite prin instituirea unui mecanism simplu și eficient de raportare a contribuțiilor primite de partidele politice.

---

9 La 14 aprilie 2016, a fost votată Legea nr. 71 pentru modificarea și completarea unor acte legislative prin care art. X. al Legii nr. 5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați a fost amendat (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr. 47–50, art. 200) <http://bit.ly/2cXSjFZ>

10 Declarația Comitetului de Miniștri: Making gender equality a reality (Egalitatea de gen devenită realitate), CM (2009) 68, final 6 mai 2009, a 119-a sesiune a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei (Madrid, 12 mai 2009)

11 A se vedea pag. 20 din Studiul: Strategii, Practici și Instrumente de finanțare a partidelor politice în Republica Moldova <http://bit.ly/2olgx2>

12 Caľus K., Migration Between the EU, V4 and Eastern Europe: the Present Situation and Possible Future (Migrația între UE, V4 și Europa de Est: situația actuală și viitorul posibil). Perspectiva Republicii Moldova, în: ed. Jaroszewicz M., Lesińska M., Forecasting Migration between the EU, V4 and Eastern Europe, Impact of Visa Abolition (Previziunile migrației între UE, V4 și Europa de Est, Impactul abolirii vizelor), Centrul pentru Studii Estice, Varșovia, iulie 2014, p. 183.

1.2. Implementarea recomandărilor Promo-LEX formulate până în anul 2016 cu referire la finanțarea partidelor politice și campaniilor electorale

În rezultatul monitorizării activității partidelor politice și a finanțelor acestora în perioadele electorale și inter-electorale, Asociația Promo-LEX a elaborat de fiecare dată recomandări pentru autoritățile statului în vederea îmbunătățirii continue a legislației în domeniu. În cele mai recente *Rapoarte de monitorizare a alegerilor generale locale din 14 (28) iunie 2015 și a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie (13 noiembrie) 2016*, precum și în Studiul – „Strategii, practici și instrumente de finanțare a partidelor politice în Republica Moldova” publicat la 30 martie 2016, Asociația Promo-LEX reiterează că trebuie să fie atrasă atenția asupra unui șir de măsuri care necesită a fi adoptate de către autorități în vederea implementării recomandărilor respective:

- Acordarea unei atenții sporite raportării anuale a partidelor politice cu privire la gestiunea financiară. În cazul în care rata de raportare va rămâne scăzută, urmând recomandările internaționale, legislativul ar trebui să examineze posibilitatea introducerii unor sancțiuni mai severe pentru neconformare. În această ordine de idei, am sugera aplicarea următoarelor sancțiuni:
  - În cazul în care un partid nu respectă obligațiile de raportare și, în pofida sancțiunilor prevăzute în Codul contravențional pentru această neconformare, nu depune rapoarte financiare semestriale, CEC adoptă o decizie de a priva partidul vizat de dreptul la alocații din bugetul de stat pentru o perioadă de la 6 luni la un an;
  - Partidele neeligibile pentru alocații din bugetul de stat ar putea fi sancționate, inclusiv prin suspendarea dreptului de a se înregistra în calitate de candidat electoral la următoarele alegeri;
- Desfășurarea unor campanii publice de informare despre numărul și calitatea rapoartelor financiare ale partidelor politice depuse la autoritățile împuternicite. Pentru a spori transparența finanțării partidelor politice, campania publică de informare ar trebui să includă e-platforme prin care cetățenii să poată avea acces la informațiile prezentate în rapoarte;
- Organizarea de către CICDE a sesiunilor de instruire pentru reprezentanții partidelor politice, atât la nivel central, cât și la nivel local, în ceea ce privește:
  - modificările operate la legislația în domeniul finanțării partidelor, pornind de la obligațiile legale ale partidelor politice și Regulamentul CEC privind finanțarea activității partidelor politice;
  - problemele și dificultățile întâmpinate de partidele politice în ceea ce privește gestiunea financiară și consolidarea capacităților resurselor umane ale partidelor în acest sens;
- Modificarea de către legislativ a Legii privind partidele politice prin introducerea obligației de a plăti cotizații de membru, introducerea unor prevederi care să stipuleze suma exactă a cotizației de membru și periodicitatea achitării cotizațiilor;
- Introducerea de către legislativ a prevederilor art. 87 alin. a) din Regulamentul Comisiei Electorale Centrale privind finanțarea activității partidelor politice în Legea cu privire la partidele po-

litice, astfel încât, începând cu anul 2018, CEC să aibă dreptul să suspende virarea subvențiilor de stat în caz de neachitare de către mai mult de jumătate din membrii partidului politic a cotizațiilor de membru în mărimea stabilită, în baza informației anuale;

- Reducerea plafonului cotizațiilor de membru și al donațiilor colectate anual de la 0,3% din veniturile bugetului de stat la 0,2%, pentru a preveni influența nejustificată a sectorului privat asupra partidelor politice din Moldova;
- Revizuirea cuantumului plafonului donațiilor efectuate partidelor politice de către persoanele fizice și juridice, prin micșorarea acestora corespunzător nivelului mediu de trai. Amintim că, inițial, proiectul de lege privind finanțarea partidelor politice prevedea un plafon al donațiilor de 20 de salarii medii pentru persoane fizice (și nu 200 precum în prezent) și, respectiv, de 40 pentru persoane juridice (în prezent fiind de 400 salarii medii), dar în cadrul dezbaterilor din Parlament aceste plafoane au fost mărite de zece ori într-un mod nejustificat;
- Modificarea Legii privind partidele politice, conform recomandărilor GRECO, prin introducerea cerinței de auditare anuală a partidelor politice, ale căror venituri sau cheltuieli anuale depășesc 1 milion lei;
- Înregistrarea electronică a donațiilor și cotizațiilor de membru trebuie implementată respectând, totodată, prevederile cu privire la protecția datelor cu caracter personal;
- Modificarea cadrului legal în scopul interzicerii publicității electorale plătite și valorificarea publicității gratuite în cadrul instituțiilor publice mass-media, inclusiv prin acordarea timpului gratuit de antenă pentru dezbateri electorale, transmisiunea de mitinguri/întuniri de campanie;
- Completarea legislației, în corespundere cu standardele GRECO, în vederea limitării, interzicerii sau reglementării stricte a donațiilor de la persoanele juridice care furnizează bunuri sau servicii pentru administrația publică;
- Reglementarea explicită a evidenței financiare a donațiilor atât în perioada electorală, cât și în cea inter-electorală, astfel încât ținerea evidenței acestora să nu împovăreze și să nu tergiverseze nici activitatea subiecților, dar nici operațiunile bancare;
- Modificarea cadrului legal cu scopul permanentizării contului bancar cu mențiunea „Fond electoral” pentru partidele politice implicate în campaniile electorale, cu scopul eliminării incertitudinilor și problemelor legate de eventualele tergiversări de deschidere a contului.

Analizând evoluția legislației privind partidele politice și a celei electorale, constatăm că, la data elaborării prezentului Raport, Parlamentul, deși a intervenit anterior cu modificări asupra Codului electoral în vederea ajustării acestuia pentru organizarea alegerilor prezidențiale, nu a dat curs recomandărilor Asociației Promo-LEX formulate mai sus în ceea ce privește reglementarea finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale. De asemenea, constatăm că, pe parcursul anului 2016, Legea nr. 294 privind partidele politice a fost modificată de 3 ori. Cu toate acestea, modificările nu au vizat aspectele asupra cărora Promo-LEX a atras atenția mai sus.

Totodată, salutăm faptul că CEC și CICDE organizează periodic seminare de instruire pentru trezorerii partidelor politice, ceea ce contribuie la sporirea gradului de calificare a acestora în ceea ce privește realizarea procedurilor necesare în vederea gestionării finanțelor partidelor.

1.3. Organul de supraveghere și control. Reglementări și sancțiuni

Comisia Electorală Centrală, abilitată cu atribuții conform Codului electoral și prevederilor Legii 249, este organul independent ce asigură supravegherea și controlul finanțării partidelor politice din Republica Moldova¹³, ceea ce include atât controlul finanțării activității obișnuite a partidelor politice, cât și a campaniilor electorale. Pe lângă CEC, și Curtea de Conturi (CC), în corespundere cu prevederile ce reglementează activitatea acesteia, exercită controlul asupra utilizării alocațiilor primite de partidele politice de la bugetul de stat. Atât CEC, cât și CC trebuie să emită instrucțiuni și ghiduri detaliate privind virarea, recepționarea și evidența donațiilor, a contribuțiilor non-financiare în beneficiul partidelor politice și privind utilizarea acestora potrivit destinațiilor stabilite de lege, precum și asupra altor aspecte ce vizează finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale.

Conform pct. 66 al Regulamentului privind finanțarea activității partidelor politice, lunar, până la data de 10 a fiecărei luni, partidul politic va prezenta la CEC în formă electronică *Informația lunară privind cheltuielile partidului din subvențiile de la bugetul de stat*. Acest instrument trebuie să permită CEC, în calitate de organ de supraveghere și control, să verifice modul în care partidele politice gestionează banii publici. Informația din rapoartele lunare corespunzătoare trebuie suprapusă cu informația reflectată în rapoartele semestriale și anuale. Până la momentul de față, aparent CEC nu a sesizat abateri de la prezentarea acestor rapoarte lunare, dar nici divergențe între informațiile cuprinse în aceste rapoarte și totalurile din rapoartele semestriale și anuale. Cel puțin, deocamdată organele de poliție nu au fost sesizate cu privire la inițierea proceselor contravenționale conform art. 481 Cod Contravențional¹⁴.

În concordanță cu legislația în vigoare, începând cu 1 ianuarie 2016, CEC trebuie să prezinte anual, în fața Parlamentului, până la data de 1 iunie, un raport privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale.

CEC are mandatul de a verifica și analiza rapoartele financiare ale partidelor politice, având dreptul să solicite, în acest scop, mai multe informații de la partidele politice și instituțiile publice sau private. Rapoartele sunt publice, întrucât se publică pe site-ul CEC în decurs de 48 de ore după ce au fost primite și acceptate, precum și pe site-urile partidelor politice, dacă acestea există.

Art. 31 din Legea nr. 294 stabilește că partidele politice ale căror venituri sau cheltuieli anuale depășesc un milion de lei, trebuie să efectueze auditul intern cel puțin o dată la trei ani. Auditul trebuie efectuat de către un contabil extern, cu respectarea recomandărilor GRECO. Cu toate acestea, observând periodicitatea cu care trebuie efectuate misiunile de audit, GRECO a sugerat autorităților să „examineze posibilitatea de a crește frecvența auditurilor periodice.” În rezultatul auditului, raportul de audit trebuie depus la CEC odată cu raportul financiar anual. Dacă partidul a beneficiat de subvenții din bugetul de stat, raportul de audit trebuie să fie prezentat și Curții de Conturi.

Odată cu reforma finanțării partidelor politice, au fost adoptate și o serie de sancțiuni pentru încălcarea regimului de finanțare a partidelor politice și a campaniilor electorale. (A se vedea tabelele 1 și 2 ce conțin sancțiunile care cad sub incidența Codului contravențional și respectiv a Codului penal)

13 Art. 30 al Legii 249 privind partidele politice stipulează mandatul organului de supraveghere și controlul asupra finanțării partidelor politice.

14 Raspunsul IGP nr. 871 din 24.02.2017.

Tabelul 1. Sancțiunile care cad sub incidența Codului contravențional

Potrivit legislației privind finanțarea partidelor politice, pot fi aplicate sancțiuni pentru următoarele neconformități care cad sub incidența Codului contravențional (art. 481):		
Fapta contravențională (alineatul)	La momentul introducerii art. 481 în Codul contravențional la 09.04.2015 (în vigoare din 14.04.2015), sancțiunile erau următoarele:	Prin Legea nr. 208 din 17.11.2016 au fost aduse modificări Codului contravențional în vederea majorării cuantumului unității convenționale. Totodată, au fost revizuite și sancțiunile pentru un șir de contravenții. Modificări în vigoare din 16.03.2017
Neprezentarea de către concurenții electorali a rapoartelor privind finanțarea campaniei electorale în termenul și în formatul stabilite	se sancționează cu amendă de la 100 la 150 de unități convenționale, ceea ce constituie între 2000 și 3000 de lei.	se sancționează cu amendă de la 60 la 90 de unități convenționale, ceea ce constituie între 3000 și 4500 de lei.
Încălcarea modului de evidență și utilizare a patrimoniului partidelor politice și a mijloacelor din fondul electoral, inclusiv neprezentarea datelor de identificare a donatorilor	se sancționează cu amendă de la 100 la 300 de unități convenționale, ceea ce constituie între 2000 și 6000 de lei, aplicată persoanei cu funcție de răspundere.	se sancționează cu amendă de la 60 la 180 de unități convenționale, ceea ce constituie între 3000 și 9000 de lei, aplicată persoanei cu funcție de răspundere.
Neprezentarea de către partidele politice a rapoartelor privind gestiunea lor financiară în termenul și formatul stabilite de către Comisia Electorală Centrală, inclusiv prezentarea unor date incomplete în raport	se sancționează cu amendă de la 300 la 500 de unități convenționale, ceea ce constituie între 6000 și 10 000 de lei, aplicată persoanei cu funcție de răspundere.	se sancționează cu amendă de la 180 la 300 de unități convenționale, ceea ce constituie între 9000 și 15 000 de lei, aplicată persoanei cu funcție de răspundere.
Utilizarea alocațiilor pentru partidele politice de la bugetul de stat contrar destinației sau a mijloacelor din fondul electoral, dacă aceasta nu constituie infracțiune,	se sancționează cu amendă în mărime de la 200 la 500 de unități convenționale, ceea ce constituie între 4000 și 10 000 de lei, aplicată persoanei cu funcție de răspundere și cu privarea de dreptul de a deține anumite funcții sau de a desfășura anumite activități pe un termen de până la un an.	se sancționează cu amendă în mărime de la 120 la 300 de unități convenționale, ceea ce constituie între 6000 și 15 000 de lei, aplicată persoanei cu funcție de răspundere și cu privarea de dreptul de a deține anumite funcții sau de a desfășura anumite activități pe un termen de până la un an.

Utilizarea ilicită de resurse administrative (bunuri publice), inclusiv favorizarea sau consimțirea la utilizarea ilegală a resurselor administrative (bunurilor publice), în campaniile electorale, dacă aceasta nu constituie infracțiune,	se sancționează cu amendă de la 150 la 400 de unități convenționale, ceea ce constituie între 3000 și 8000 de lei, aplicată persoanei cu funcție de răspundere și cu privarea de dreptul de a deține anumite funcții sau de a desfășura anumite activități pe un termen de până la un an.	se sancționează cu amendă de la 90 la 240 de unități convenționale, ceea ce constituie între 4500 și 12 000 de lei, aplicată persoanei cu funcție de răspundere și cu privarea de dreptul de a deține anumite funcții sau de a desfășura anumite activități pe un termen de până la un an.
--	---	--

Tabelul 2. Sancțiunile care cad sub incidența Codului Penal

În cazul în care gravitatea sancțiunii este calificată drept infracțiune, pot fi aplicate sancțiuni care cad sub incidența Codului penal (art. 1812):		
Fapta penală (alineatul)	La momentul introducerii art. 1812 în Codul penal la 09.04.2015 (în vigoare din 14.04.2015), sancțiunile erau următoarele:	Prin Legea nr. 208 din 17.11.2016 au fost aduse modificări și Codului penal în vederea majorării cuantumului unității convenționale. Totodată, au fost revizuite și sancțiunile pentru un șir de infracțiuni. Modificări în vigoare din 07.11.2016
Falsificarea rapoartelor privind gestiunea financiară a partidelor politice și/sau a rapoartelor privind finanțarea campaniilor electorale în intenția de a substitui sau a ascunde identitatea donatorilor, volumul mijloacelor acumulate ori destinația sau volumul mijloacelor utilizate	se pedepsește cu amendă în mărime de la de la 200 la 500 de unități convenționale (între 4000 și 10 000 lei) sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumite activități pe un termen de până la 5 ani.	se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 850 de unități convenționale (între 27 500 și 42 500 lei) sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumite activități pe un termen de până la 5 ani.
Utilizarea de resurse administrative (bunuri publice), inclusiv favorizarea sau consimțirea la utilizarea ilegală a resurselor administrative (bunuri publice) în campaniile electorale, dacă au fost cauzate daune în proporții mari	se pedepsește cu amendă în mărime de la 3000 la 5000 de unități convenționale (între 60 000 și 100 000 lei) sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumite activități pe un termen de la 2 la 5 ani.	se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 6000 de unități convenționale (între 200 000 și 300 000 lei) sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumite activități pe un termen de la 2 la 5 ani.

Extorcarea sau obținerea prin extorcere a donațiilor pentru partidele politice și/ sau pentru fondurile electorale	se pedepsește cu amendă în mărime de la 200 la 500 de unități convenționale (între 4 000 și 10 000 lei) sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 100 la 200 de ore, sau cu închisoare de până la 4 ani, în toate cazurile cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumite activități pe un termen de la 1 la 5 ani.	se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 850 de unități convenționale (între 27 500 și 42 500 lei) sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 100 la 200 de ore, sau cu închisoare de până la 4 ani, în toate cazurile cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumite activități pe un termen de la 1 la 5 ani.
Utilizarea contrar destinației a alocațiilor de la bugetul de stat pentru partidele politice sau a mijloacelor din fondul electoral, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari	se pedepsește cu amendă în mărime de la 3000 la 5000 de unități convenționale (între 60 000 și 100 000 lei) sau cu închisoare de la 1 la 5 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumite activități pe un termen de la 2 la 5 ani.	se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 6000 de unități convenționale (între 200 000 și 300 000 lei) sau cu închisoare de la 1 la 5 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumite activități pe un termen de la 2 la 5 ani.
Acceptarea cu bună știință a finanțării partidului politic sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizații (asociații) criminale	se pedepsește cu amendă în mărime de la 500 la 1000 de unități convenționale (între 10 000 și 20 000 lei) sau cu închisoare de la 1 la 6 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumite activități pe un termen de la 2 la 5 ani.	se pedepsește cu amendă în mărime de la 850 la 1350 de unități convenționale (între 42 500 și 67 500 lei) sau cu închisoare de la 1 la 6 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumite activități pe un termen de la 2 la 5 ani.

Reieșind din informațiile furnizate de IGP în scrisoarea nr. 34/11-871 din 24.02.2017, nu au fost documentate cauze contravenționale și penale prevăzute de articolele sus-menționate.

Asociația Promo-LEX consideră oportună extinderea șirului de sancțiuni și penalități posibile împotriva neregulilor părților în ceea ce privește finanțarea partidelor politice cu utilizarea subvențiilor de la bugetul de stat, utilizarea resurselor administrative etc. Totuși, este necesară o abordare mai clară și mai detaliată a sancțiunilor individuale pentru conducătorii partidelor, care autorizează sau tolerează acțiunile ilicite comise pe linie de partid sau individual de către membrii partidului în numele formațiunii politice pe care o reprezintă. Diferențierea sancțiunilor ar permite aplicarea diferitelor măsuri similare pentru remedierea neregulilor părților.

II. RAPORTAREA FINANCIARĂ A PARTIDELOR POLITICE

2.1. Raportarea partidelor politice. Indici de conformitate și transparență

În concordanță cu art. 29 (1) din Legea nr. 294 din 21 decembrie 2007 privind partidele politice și p. 65 din Regulamentul privind finanțarea activității partidelor politice, aprobat prin hotărârea CEC nr. 4401 din 23 decembrie 2015, partidele politice au obligația de a prezenta semestrial și anual la CEC rapoarte privind gestiunea financiară.

CEC are obligația de a elabora și aproba formulare pentru rapoartele anuale privind gestiunea financiară, care trebuie să conțină informații cu privire la: a) bunurile și veniturile partidului politic, inclusiv gruparea acestor venituri pe tipuri; b) toate donațiile oferite partidului politic, inclusiv suma donată, identitatea donatorului (numele/prenumele deplin, denumirea și forma organizatorică), domiciliul/sediul și ocupația/locul de muncă sau genul de activitate; c) obligațiile și cheltuielile partidului politic, altele decât cele din campania electorală, grupate pe cheltuieli operaționale și cheltuieli de gestionare a bunurilor; d) informația contabilă, pentru perioada corespunzătoare, a persoanelor juridice fondate sau controlate în alt mod de partidul politic respectiv.

Este de menționat că prin Hotărârea CEC nr. 4401 din 23.12.2015 au fost aprobate modele de rapoarte financiare:

- Formular privind donațiile în numerar din partea persoanelor fizice (membri și ne-membri de partid);
- Declarația pe propria răspundere despre inexistența cotei de stat, străine sau mixte în capitalul social și privind lipsa restricțiilor;
- Lista donațiilor în mărfuri, obiecte, lucrări sau servicii pe perioada electorală;
- Informația privind fluxul mijloacelor financiare.

Potrivit prevederilor legale, rapoartele financiare atât semestriale, cât și anuale vor fi verificate și analizate de CEC. În scopul acestei verificări, Comisia are dreptul să solicite partidelor politice, precum și unor instituții publice sau private, informațiile necesare în limita competenței.

Partidele politice și celelalte instituții vizate sunt obligate să prezinte informațiile solicitate *în termen de două săptămâni*. La cerere și în funcție de natura informației solicitate, CEC poate extinde acest termen, însă, în total, *el nu poate să depășească o lună*. Rapoartele trebuie să fie făcute publice, pe pagina web a CEC în decurs de 48 de ore de la recepționarea și acceptarea acestora, precum și pe paginile web ale partidelor politice, dacă acestea dispun de una.

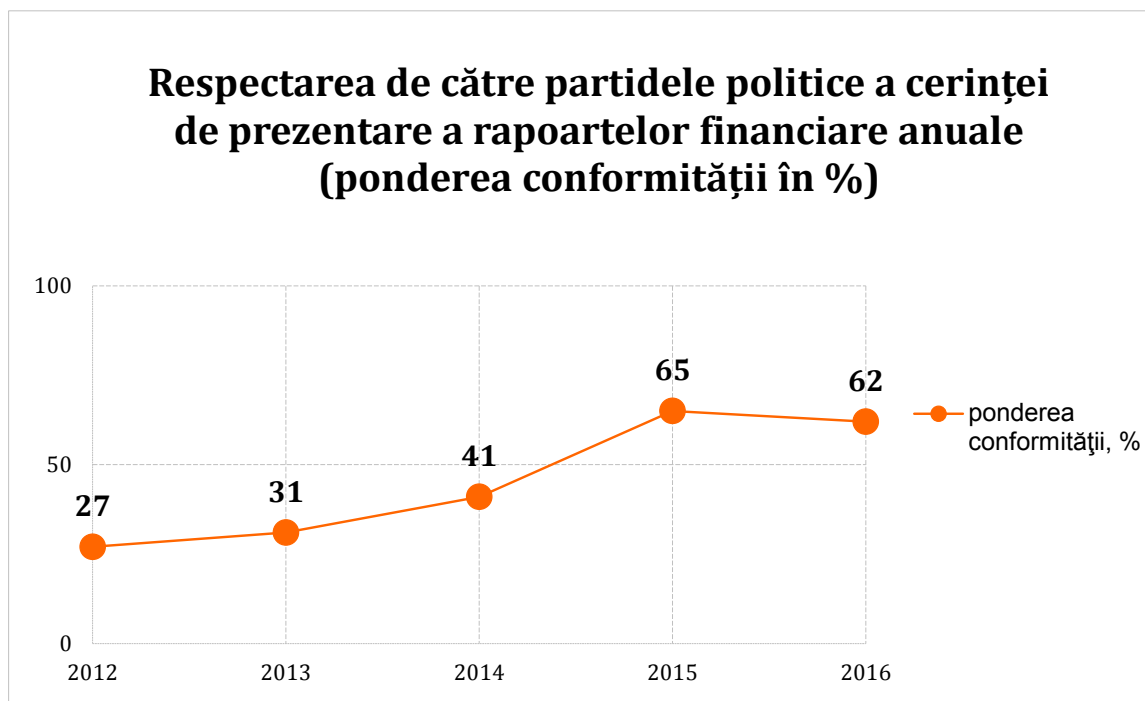
Partidul politic trebuie să completeze integral toate rubricile raportului financiar, în conformitate cu Regulamentul CEC privind finanțarea activității partidelor politice¹⁵.

Schimbarea în 2016 a mandatului de recepționare a rapoartelor anuale a partidelor de la MJ la CEC a îmbunătățit vizibil rata de raportare a partidelor politice. Până în aprilie 2015, Ministerul Justiției a fost organul care recepționa rapoartele financiare ale partidelor politice. Numărul rapoartelor

---

¹⁵ Pct. 65 din Regulament. Tot aici este interzisă excluderea unei sau mai multor rubrici din modelul raportului, iar la rubrica în care nu s-au înregistrat valori se va indica cifra „0”.

financiare prezentate pentru anii 2011–2014¹⁶ a fost net inferior celui prezentat în anul 2015 și 2016¹⁷. (A se vedea graficul 1 *Respectarea de către partidele politice a cerinței de prezentare a rapoartelor financiare anuale (ponderea conformității în %)*)

Graficul 1. Respectarea de către partidele politice a cerinței de prezentare a rapoartelor financiare anuale (ponderea conformității în %)

2.1.1. Rapoartele financiare semestriale (I) pentru anul 2016

Constatările Promo-LEX arată că până la data de 15 iulie 2016, 19¹⁸ din 45 de formațiuni politice înregistrate la MJ au prezentat rapoarte semestriale autorității mandatate. Odată cu depășirea termenului stabilit, în intervalul 18 iulie – 10 august 2016, alte 8 formațiuni politice¹⁹ au prezentat rapoartele obligatorii. Celelalte 18 formațiuni politice²⁰ nu prezentaseră rapoarte semestriale.

Asociația Promo-LEX a constatat că CEC a respectat termenii de publicare atât a rapoartelor financiare semestriale recepționate în termen, cât și a celor prezentate cu întârziere.

Conform mandatului, la 18 august 2016, CEC a luat act de neprezentarea rapoartelor financiare de către cele 18 formațiuni politice și le-a atenționat asupra executării obligației legale de a depune rapoartele privind gestiunea financiară până la 15 septembrie 2016. În caz de neprezentare a rapoartelor, urmau să li se aplice sancțiuni conform legislației în vigoare. La 20 septembrie 2016, 3 formațiuni din cele 18 restante au depus rapoarte semestriale, în același timp CEC a constatat neprezentarea rapoartelor de către: PPPAM, PSM, PLD, MPSN, PPUM, PPNOI, PRM, PE, PP „PPDM”,

16 Din cele 39 de partide politice înregistrate la MJ în a. 2013, doar 10 și-au prezentat rapoartele financiare, iar în anul 2014 – 18 din 43.

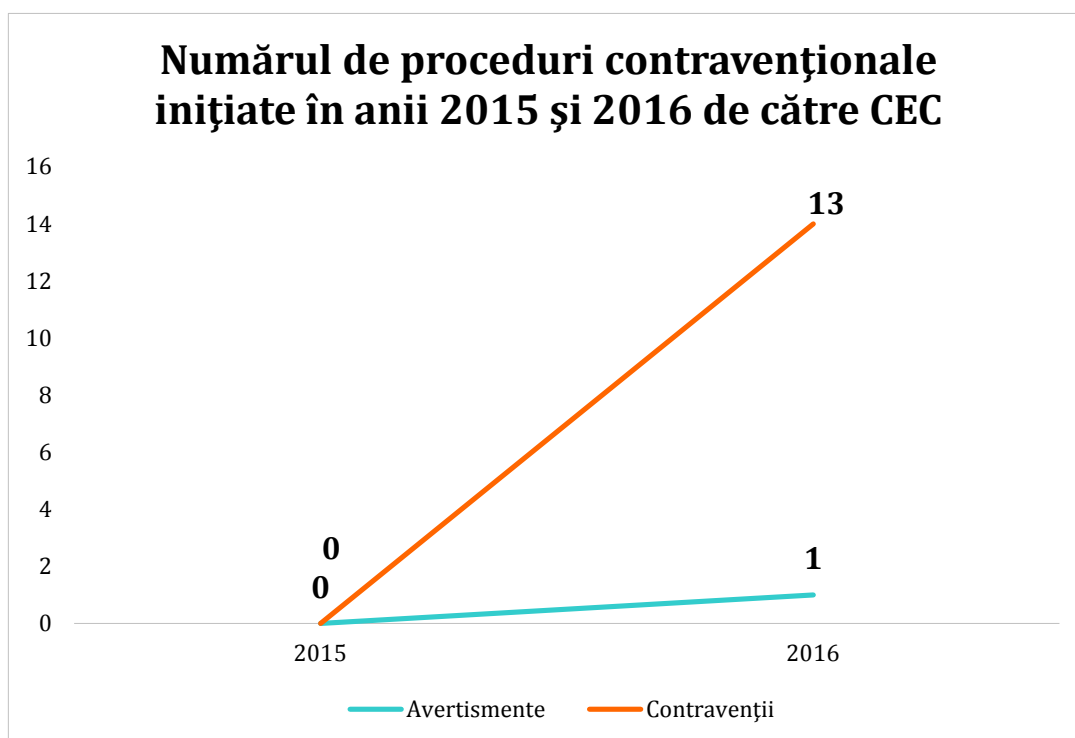
17 Din 45 de partide politice înregistrate în 2015, 30 au depus rapoarte la CEC, iar în 2016 – 28 de partide politice.

18 PL, PPP, PVE, PSRM, MSPRR, PPDA, PCRM, PRSM, PAD, PNL, PDM, PPMPA, PLDM, PPPN, PPEM, PAS, PLR, PPPDA, PPPRM.

19 PC, PSD, PPPRM, PPCNM, PM, PPUCM, PPPSM, MSPFN.

20 PPPAM, PSM, PLD, PPCD, MPSN, PPUM, PPNOI, PE, PPPPDM, PMUEM, PMAE, PPPNT, MSPRRM, PPM, PPSM, PPPR, PPPSP, PPD.

PMAE, PPPNT, MSP RRM, PPPM, PPD, PPPR și a inițiat procedura contravențională. (A se vedea graficul 2 Numărul de proceduri contravenționale inițiate în anii 2015 și 2016 de către CEC)

Graficul 2. Numărul de proceduri contravenționale inițiate în anii 2015 și 2016 de către CEC

Asociația Promo-LEX a constatat că din 27 de partide care au raportat la CEC, în 16 cazuri²¹ rapoartele nu au fost conforme cu normele de completare. În majoritatea cazurilor deficiența consta în completarea parțială a liniilor bugetare – spațiile incomplete neavând nicio conotație financiară. Din 27 de partide, 5 sunt pasibile de sancțiuni contravenționale întrucât au raportat sedii în locațiuni și în proprietate, fără a raporta cheltuieli legate de întreținerea acestora (PPDA, PC, MSPRR, PSD, PM). Într-un caz, partidul (PPRM) a indicat donații la activ, fără a preciza lista donatorilor, așa cum prevede legislația în vigoare.

Pct. 32 din Regulamentul privind finanțarea activității partidelor politice, aprobat prin hotărârea CEC nr. 4401 din 23 decembrie 2015 (în continuare – Regulament), stabilește că suma donației în numerar oferită unui partid de o persoană fizică în anul de gestiune nu poate depăși un salariu mediu lunar pe economie²², stabilit pentru anul respectiv²³. Analiza Promo-LEX reiterează că 4 formațiuni politice cădeau sub incidența prevederilor de mai sus și aveau obligația de a returna sumele respective: PL – 287 098 lei, PDM – 10 111 050 lei, PCRM – 294 750 lei, PPPN – 394 950 lei.

Punctul 27 din Regulament stipulează împuternicirea CEC de a înainta Serviciului Fiscal de Stat un demers privind verificarea provenienței donațiilor ce depășesc suma de 75 mii lei²⁴. Suplimentar,

21 PL, PPP, PPDA, PAD, PP MPA, PAS, PLDM, PLR, PVE, PCRM, PM, PP UCM, PP PPRM, PP PRM, PPSM, MSPFN.

22 Pentru anul 2016, salariul mediu lunar pe economie a fost stabilit în mărime de 5 050 lei.

23 Partidele care nu au respectat prevederea în cauză, în speță acceptarea/raportarea donațiilor în numerar care depășesc suma de 5 050 lei, riscu au fi sancționate și/sau obligate să verse în bugetul de stat sau să restituie sumele primite peste plafoanele stabilite.

24 În textul Codului fiscal, sintagmele „Inspectoratul Fiscal Principal de Stat de pe lângă Ministerul Finanțelor”, „Inspectoratul Fiscal Principal de Stat”, „inspectorat fiscal de stat teritorial”, „inspectoratul fiscal de stat specializat”, „organul fiscal teritorial”, „organul fiscal”, la orice formă gramaticală, au fost substituite cu cuvintele „Serviciul Fiscal de Stat” la forma gramaticală corespunzătoare, cu excepția cazurilor în care codul prevede altfel, conform Legii nr. 281 din 16.12.2016, în vigoare la 01.04.2017.

în funcție de necesitate, CEC poate solicita Curții de Conturi efectuarea unui control al surselor de venit, al corectitudinii evidenței conform destinației cheltuielilor efectuate de către partidele politice. Constatările Promo-LEX indicau 4 partide politice care au acceptat donații mai mari de 75 mii lei. Astfel, Asociația semnala necesitatea ca acestea să fie verificate de Serviciul Fiscal de Stat în ceea ce privește proveniența donațiilor respective: PPPN – 1 caz, PDM – 1 caz, PL – 1 caz, PCRM – 1 caz²⁵.

Pe parcursul semestrului I al anului 2016, au fost organizate alegeri locale noi la care au participat 6 formațiuni politice²⁶. Din datele publicate pe pagina web a CEC, singurele partide care au prezentat rapoarte financiare de campanie au fost PL și PDM. Dintre acestea, în raportul semestrial (I) pentru 2016 doar PL a inclus cheltuieli de campanie în sumă de 14 648 lei. În același timp, PDM nu a raportat cheltuieli de campanie în sumă de 6 245,90 lei²⁷.

2.1.2. Rapoartele financiare semestriale (II) pentru anul 2016

Potrivit constatărilor Promo-LEX, nicio formațiune politică înregistrată la MJ nu a prezentat autorității mandatate – Comisiei Electorale Centrale, rapoarte semestriale pentru semestrul II al anului 2016, nici până la data de 7 ianuarie 2017 și nici după. În același timp, Comisia nu s-a autosesizat în ceea ce privește respectiva situație. În consecință, la data de 7 ianuarie 2017, Asociația Promo-LEX a lansat un apel de atenționare cu privire la necesitatea prezentării și examinării rapoartelor privind gestiunea financiară a partidelor politice pentru semestrul II al anului 2016 până la data de 15 ianuarie 2017, în vederea asigurării transparenței și respectării normelor de recepționare a acestora de către CEC²⁸.

Făcând referire la aceeași bază normativă (LPP nr. 249 și Regulamentul CEC) care stipulează că partidele politice au obligația de a prezenta semestrial și anual la CEC rapoarte privind gestiunea financiară, atragem atenția asupra faptului că Legea citată indică data de 15 a ultimei luni a perioadei de raportare drept termen pentru prezentarea rapoartelor semestriale. Astfel, Promo-LEX atrage atenția asupra unei deficiențe legale. Or, asemenea raportării anuale, termenul-limită de raportare urmează a fi în afara perioadei raportate. Similar raportării anuale care are loc până la 31 martie a anului următor, și raportării semestriale (I) care trebuie să fie efectuată până la 15 iulie a anului curent, trebuie să aibă loc și raportarea semestrială (II) până la 15 ianuarie a anului următor.

Codul Contravențional prin art. 48 prevede aplicarea sancțiunilor pentru utilizarea de către partidele politice a unor fonduri nedeclarate, neconforme sau venite din străinătate. Potrivit art. 30 din Codul Contravențional, termenul general de prescripție a răspunderii contravenționale este de un an. Aceasta înseamnă că, ipotetic vorbind, despre utilizarea unui fond nedeclarat la 20 iulie a.c. organul abilitat CEC poate afla doar la începutul lunii aprilie a anului următor. În context, prin excluderea obligației partidelor politice de a prezenta rapoarte pentru al doilea semestru al anului este scurtat termenul de facto în care poate fi sancționat partidul pentru anumite abateri contravenționale. Prin urmare, organele de poliție sesizate de CEC ar avea la dispoziție real circa 3 luni de zile pentru cercetarea cazului și aplicarea sancțiunii. În cazul depășirii acestui termen, sancțiunile nu vor putea fi aplicate din cauza expirării termenului de prescripție.

25 Prin Hotărârea din 18 august 2016, CEC sesizase SFS privind verificarea provenienței donațiilor ce depășesc suma de 75 mii lei.

26 PSRM, PDM, PL, PCRM, PPRM, PPCNM.

27 <http://cec.md/index.php?pag=page&id=1818&l=ro>

28 <http://bit.ly/2q2r0R4>

În același context, Asociația Promo-LEX solicită CEC să revadă conținutul Regulamentului privind finanțarea activității partidelor politice. Cu referire la p. 65 din Regulamentul vizat, Promo-LEX precizează că indicarea datei pentru raportarea semestrială a fost făcută conform logicii expuse supra, însă a fost inclusă doar data de 15 iulie, fiind omisă data pentru a doua raportare semestrială. Prin urmare, în vederea reglementării raportării ambelor perioade semestriale LPP 294 dar și Regulamentul urmează a fi revizuite.

2.1.3. Rapoartele financiare anuale pentru anul 2016

Potrivit constatărilor Promo-LEX, până la data de 31 martie 2017, doar 23 din 45 de formațiuni politice înregistrate la MJ au prezentat autorității mandatate rapoarte anuale. Cu depășirea termenului stabilit, în intervalul 31 martie – 07 aprilie 2017, alte 5 formațiuni politice au prezentat rapoartele anuale obligatorii. Celelalte 17 formațiuni politice nu au prezentat rapoartele anuale. (A se vedea tabelul 2)

Tabelul 3. Conformarea partidelor politice față de norma legală de raportare anuală a veniturilor și cheltuielilor

Au prezentat în termen (23)	Cu depășirea termenului (5)	Nu au prezentat deloc (17)
PCRM, PPPDA, PP MAE, PPEM, PPȘ, PRM, PC, PL, PVE, PNL, PPP, PPPAS, PLDM, PPDA, PPRSM, PDM, PPD, PLR, PPPN, PPPPM, PSRM, PSD, PSP	PPCNM, PPMPA, MPSN, PAD, PPCD	PPPAM, PSM, PLD, PPUCM, PPUM, PPNOI, PRM, PE, PP „PPDM”, MSPRRM, PPPM, PPPR, MSPFN, PRepublican, PPFSM, PPMUEM, PPPR

Conform analizei Promo-LEX, CEC a respectat termenii de publicare a rapoartelor financiare anuale recepționate în termen, însă a depășit cu 48 de ore publicarea rapoartelor prezentate cu întârziere.

Graficul 3. Date generale prezentate în rapoartele anuale pentru 2016

Asociația Promo-LEX a constatat că din 28 de partide care au raportat la CEC, toate formațiunile au omis completarea adecvată a compartimentului I din modelul raportului privind gestiunea finan-

ciară, în speță, au omis detalii ce țin de: *Codul fiscal, datele de contact (telefon, e-mail)* și unele chiar și *adresa sediului central*. În 11 cazuri²⁹ rapoartele nu au fost conforme cu normele de completare, deficiența constând în completarea parțială a liniilor bugetare – spațiile incomplete neavând nicio conotație financiară. Din 27 de partide, 5 sunt pasibile de sancțiuni contravenționale, întrucât au raportat sedii în locațiune și în proprietate, fără a raporta cheltuieli legate de întreținerea acestora³⁰. În 3 cazuri, partidele politice au indicat calitatea de membru în organizații internaționale, fără a indica cheltuieli de plată a cotizațiilor de membru. Cu toate acestea, trebuie de menționat faptul că plata cotizației poate să nu fie obligatorie. Într-un alt caz, partidul politic³¹ a indicat cheltuieli de personal, însă la compartimentul I din formularul de raport financiar nu a indicat nicio persoană angajată.

Potrivit analizei Promo-LEX, 8 formațiuni politice³² riscă a fi sancționate și/sau obligate să verse în bugetul de stat sau să restituie sumele neconforme primite peste plafoanele stabilite. Atragem atenția organului de supraveghere și control asupra termenelor de prescripție pentru aplicarea sancțiunilor corespunzătoare și, ulterior, asupra inițierii procedurilor de restituire a sumelor utilizate de partidele politice contrar prevederilor normative în vigoare. (A se vedea datele tabelului 4)

Tabelul 4. Donațiile făcute în numerar partidelor, peste plafoanele stabilite de 5 050 lei³³.

Partid politic	Nr. donații (numerar)	Suma donații, lei (numerar)	Plafonul permis de norma legală, lei	Cuantumul conform, lei	Cuantumul neconform, lei	Versăminte la bugetul de stat, lei
PP PDA	6	200000	5050	30300	169700	169 700
PSRM	3	30614	5050	15150	15464	15 464
PPPN	13	507000	5050	65 650	441 350	441 350
PPEM	6	54600	5050	30300	24300	24 300
PCRM	29	361000	5050	146450	214550	214 550
PDM	1899	38 665 950	5050	9589950	29 076 000	29 076000
PSP	1	29000	5050	5050	23950	23 950
PL	5	483798	5050	25250	458548	458548
Total						30 423 862

Conform pct. 27 din Regulamentul CEC privind finanțarea activității partidelor politice, CEC trebuie să trimită un demers privind verificarea provenienței donațiilor ce depășesc suma de 75 mii lei pentru următoarele partide: PPPN – 1 caz, PDM – 1 caz³⁴ (în numerar – 14 donatori, prin transfer – 1 donator), PL – 2 cazuri, PP PDA – 1 caz, PCRM – 1 caz.

29 Partidele care au completat parțial liniile bugetare: PC, PL, PVE, PPP, PRSM, PPPRM, PSD, PSP, PPCNM, PPMPA, MPSN.

30 Partidele care au raportat sedii în locațiune și în proprietate, dar nu au inclus cheltuieli pentru funcționarea acestora: PC, PSD, PPCNM, PPMPA, PPCD.

31 PPPAS.

32 PL, PSP, PDM, PCRM, PPEM, PSRM, PPPN, PPPDA.

33 Partidele care nu au respectat prevederea în cauză, în speță acceptarea/raportarea donațiilor în numerar care depășesc suma de 5 050 lei, riscă a fi sancționate și/sau obligate să verse în bugetul de stat sau să restituie sumele primite peste plafoanele stabilite.

34 Chiar dacă PDM nu a avut donații în numerar ce depășesc cuantumul de 75 mii lei, partidul a înregistrat 14 donații de 75 mii lei, astfel eludând la limita posibilă procedura verificării provenienței donațiilor.

Articolul 31 din Legea 294 cu privire la partidele politice prevede că partidele politice ale căror venituri sau cheltuieli anuale depășesc un milion de lei sunt obligate să efectueze auditul rapoartelor privind gestiunea financiară cel puțin o dată la 3 ani. Astfel, începând cu anul 2016, partidele politice din Republica Moldova cad sub incidența acestui articol, instituindu-se număratoarea inversă pentru perioada 2016 – 2019. (A se vedea tabelul 5 *Lista partidelor politice care au acumulat în anul 2016, venituri în lei, cu depășirea plafonului de un milion de lei*)

Tabelul 5. Lista partidelor politice care au acumulat în anul 2016 venituri în lei, cu depășirea plafonului de un milion de lei

	Partid politic	Total venituri, lei	Sold initial, lei
1.	PLR	1034745	0
2.	PSRM	12088239	14590
3.	PPPN	4449845,2	3510765
4.	PCRM	6813380	48015
5.	PDM	53817398	8983
6.	PLDM	9282097	750
7.	PP PAS	1900819,1	0
8.	PL	4993917	8
9	PSD	391274,6	0

Pe parcursul semestrului II al anului 2016, a fost organizat scrutinul prezidențial la care au participat candidați ai 9 formațiuni politice³⁵. Corespunzător datelor publicate pe pagina web a CEC, toți candidații au prezentat rapoarte financiare de campanie. Dintre acestea, în raportul financiar anual pentru 2016 doar 2 partide politice (PPPN, PPPAS) au inclus cheltuieli semnificative de campanie, în sumă de 2 128 644 lei și, respectiv, de 1 511 392 lei. Celelalte partide politice au inclus cheltuieli nesemnificative: PPPDA – 450 lei, PSRM – 58 864 lei, PDM – 6246 lei, PL – 14 648 lei, PPD – 340 lei.

Asociația Promo-LEX atrage atenția că, în perioada electorală a anului 2016, în speță în perioada de colectare a semnăturilor din partea grupurilor de inițiativă pentru desemnarea candidaților în scrutinul prezidențial, Misiunea de Observare a Alegerilor Președintelui Republicii Moldova (MOA) Promo-LEX a estimat un cuantum de cheltuieli de cel puțin 2 239 310 lei, efectuate de 5 partide politice (PDM, PPEM, PSRM, PL, PPPDA) pentru activități cu tentă electorală³⁶. În acel raport, MOA Promo-LEX accentua faptul că activitățile erau calificate ca fiind de ordin politic, dar utilizate în perioada premergătoare campaniei electorale, fapt ce servea drept temei de ambiguități în calificarea acțiunilor drept electorale sau politice și, ulterior, împiedica evaluarea cheltuielilor pentru aceste acțiuni. Totul se întâmpla pe fundalul unei competiții electorale în care asigurarea șanselor egale de competiție era primordială.

În urma conectării acelor constatări la datele raportate de către partide pentru anul 2016, reiese că doar două formațiuni au fost mai apropiate de norma legală (PPPN, PPPAS), întrucât doar acestea au arătat direct cheltuieli în campania prezidențială. Astfel, doar acestea ar putea pretinde la alocații de la buget, în cazul în care se acceptă finanțarea publică, inclusiv pentru performanța de la scrutinul prezidențial.

35 Igor Dodon (PSRM), Maia Sandu (PPPAS), Marian Lupu (PDM), Dumitru Ciubașenco (PPPN), Mihai Ghimpu (PL), Iurie Leancă (PPEM), Andrei Năstase (PPPDA), Inna Popenco (PPȘ), Ana Guțu (PPD)

36 Raportul privind finanțarea campaniei electorale 2016 <http://bit.ly/2gLnIOP>

Promo-LEX își exprimă îngrijorarea privind existența unor prevederi legislative lacunare care permit partidelor să eludeze plafoanele maxime stabilite pentru acumularea veniturilor, fie ele din perioada inter-electorală, din cea a campaniei electorale ori din cea de colectare a semnăturilor. În rapoartele intermediare de observare lansate pe parcursul campaniei prezidențiale, s-a accentuat necesitatea reglementării publicității politice și s-a atras atenția asupra obligativității de raportare a tuturor cheltuielilor suportate pentru publicitate stradală și mobilă, pentru publicitate online, TV, tipărită și pentru evenimente publice.

În continuare, Promo-LEX atrage atenția la faptul că, corelația dintre finanțarea partidelor politice și finanțarea campaniei trebuie monitorizată îndeaproape pentru a nu permite cazuri în care partidele să eludeze respectarea regulamentelor privind finanțarea politică prin desfășurarea unor activități în perioada „preelectorală”.

2.2. Sursele de finanțare ale partidelor politice

Potrivit legislației în vigoare, în speță a Legii nr. 294 privind partidele politice – art. 25, alin. (1) și Regulamentului CEC privind finanțarea partidelor politice – pct. 4, sursele de finanțare ale partidelor politice sunt a) cotizațiile; b) donațiile; c) subvențiile de la bugetul de stat; d) alte venituri legale obținute și prevăzute în mod expres în statutul partidului politic și care nu sunt interzise prin lege³⁷. Totodată, legea prevede că partidele politice nu pot folosi alte surse de finanțare decât cele prevăzute la alin. (1). În corespundere cu alin. (5) al aceluiași articol, veniturile obținute din sursele legale de finanțare se scutesc de impozit sau se impozitează în conformitate cu prevederile Codului fiscal.

De menționat că, potrivit legii, veniturile anuale ale unui partid politic provenite din cotizații de membru și donații nu pot depăși echivalentul a 0,3% din veniturile prevăzute în bugetul de stat pentru anul respectiv. Astfel, pentru anul 2016, acest plafon s-a ridicat la 88 924 809 lei³⁸.

Donațiile pot fi a) bani, alții decât cotizațiile de membru; b) donații sub formă de proprietăți, bunuri, servicii gratuite sau în condiții mai avantajoase decât valoarea comercială (de piață), achitarea unor bunuri sau servicii utilizate de partid. Aceste donații trebuie reflectate în contabilitatea partidului politic la valoarea lor de piață și se înscriu în limitele donațiilor prevăzute la alin. (4) și (5) ale LPP nr. 294³⁹.

Adițional, legea stipulează că mărimea și modul de achitare a cotizațiilor de membru se stabilesc prin statutul partidului politic și, împreună cu suma totală a cotizațiilor acumulate anual de partid, se publică pe pagina web a acestuia și a Comisiei Electorale Centrale. Secțiunea 2 din Regulamentul CEC privind finanțarea partidelor politice vizează toate rigorile cărora fiecare partid politic trebuie să se conformeze în procesul de colectare și evidență a acestor surse de venit.

---

37 Prevederile legale stipulează că partidele politice pot obține venituri, inclusiv din activitatea editorială, activitatea legată nemijlocit de administrarea proprietății, precum și din alte activități ce aduc venituri pentru nevoile partidului, conform art. 24 alin. (3) al LPP nr. 294.

38 Rezultatul a fost obținut în contextul în care veniturile din bugetul de stat pentru anul 2016 au constituit 29 641 603,1 mii lei.

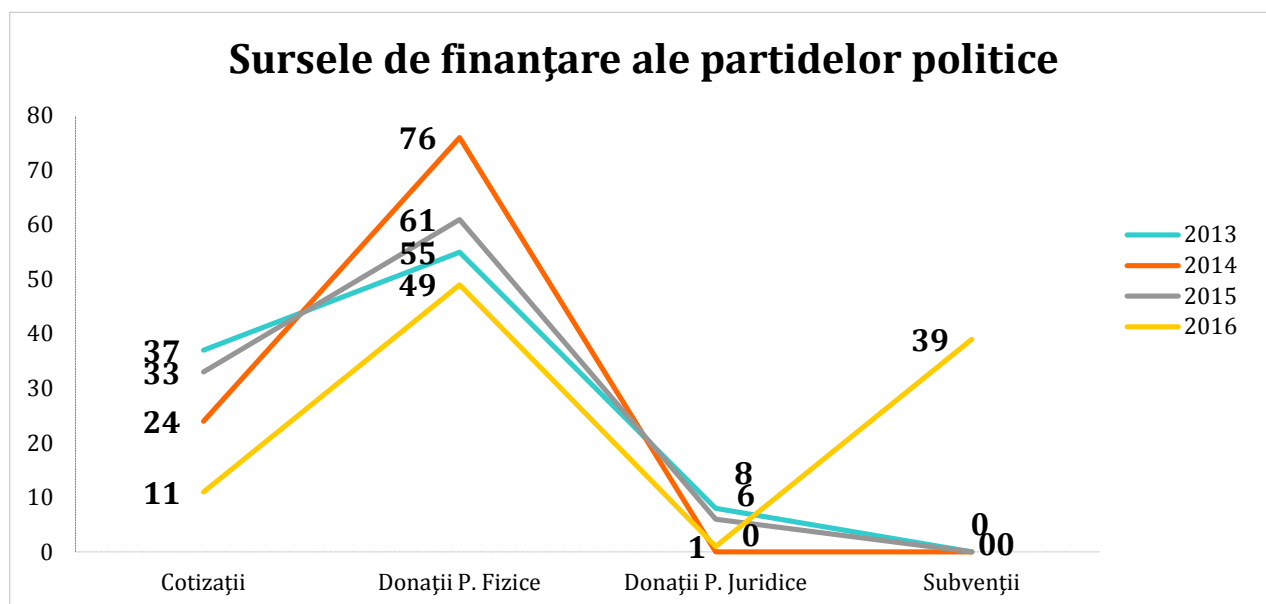
39 Donațiile făcute de o persoană fizică unui sau mai multor partide politice într-un an bugetar nu pot depăși suma a 200 de salarii medii lunare pe economie stabilite pe anul respectiv (1 010 000 lei), iar de la o persoană juridică – 400 de salarii medii lunare pe economie (2 020 000 lei).

Alocațiile din bugetul de stat se transferă, lunar, pe conturile partidelor politice care au acumulat voturi în scrutinele naționale și locale generale în condițiile și în proporțiile prevăzute de legislația în vigoare, prin intermediul Comisiei Electorale Centrale.

Rapoartele anuale ale partidelor politice pentru anul 2016 arată că principala sursă de finanțare a acestora au constituit-o donațiile, în sumă de 48 172 775 lei, dintre care 49% a fost contribuția persoanelor fizice și 1% – a persoanelor juridice, următoarea categorie au fost subvențiile de la bugetul de stat în sumă de 37 850 883 lei (39% din totalul veniturilor) și cotizațiile în sumă de 10 326 459 lei (11% din total), alte venituri fiind nesemnificative – 1 713 lei, ceea ce constituie 0,002%. E de menționat că niciun partid politic nu a depășit plafonul de 88 924 809 lei sau marja maximă de acumulare a cotizațiilor și donațiilor prevăzută de lege. Cu toate acestea, 1 partid politic (PDM) s-a apropiat cel mai mult de plafon, cu o pondere de 52%, înregistrând venituri în cuantum de 46 336 601 lei, exclusiv din cotizații și donații.

Totodată, Asociația recomandă Legislativului modificarea art. 26 (alin. 3) al Legii 294 privind partidele politice prin introducerea în enunțul „provenite din cotizații de membru și donații” a sintagmei „și subvenții de la stat”, astfel asigurându-se că începând cu anul 2016 plafonul maxim permis de lege vizează și o a treia sursă de venit – subvențiile de la stat.

Analiza datelor din rapoartele financiare anuale pentru 2013, 2014, 2015 și 2016 relevă faptul că principala sursă de finanțare o constituie donațiile din partea persoanelor fizice, inclusiv a membrilor de partid. Acest tip de donații a evoluat într-un mod neregulat de la o pondere de 55 la sută în 2013 la 76% în 2014, cu o scădere constantă – la 61% în 2015 și la 49% în 2016. Al doilea segment de finanțare îl constituie cotizațiile de membru, care au înregistrat o scădere graduală, dar stabilă, de la 37% în 2013 la 11% în 2016. Același fenomen regresiv se aplică și în cazul donațiilor din partea persoanelor juridice, procentul cărora a scăzut de la 8% în 2013, la 6% în 2015, ajungând până la 1% în 2016. Subvențiile de la stat au schimbat în anul 2016 balanța surselor de venit, înregistrând un debut de 39%. Comparativ cu anii precedenți, observăm o scădere semnificativă a ponderii donațiilor provenite de la persoanele juridice, dar și o diminuare a celorlalte surse de finanțare, acest lucru datorându-se subvenționării din bugetul public. (A se vedea graficul 4 *Sursele de finanțare ale partidelor politice în dinamică, %*)

Graficul 4. Sursele de finanțare ale partidelor politice în dinamică, %

2.3. Corelația dintre finanțarea publică și cea privată

Începând cu anul 2016, partidele au avut dreptul să primească anual finanțare de la bugetul de stat prin intermediul CEC⁴⁰. Volumul alocațiilor a constituit nu mai mult de 0,2% din veniturile bugetului de stat, acesta fiind aprobat în fiecare an odată cu votarea Legii bugetare anuale. Conform legislației, subvențiile se împart în mod egal scrutinelor naționale și locale generale (50% la 50%), partidelor care au participat în alegeri, proporțional cu performanțele obținute de către acestea, astfel subvenția alocată este direct relaționată cu voturile obținute. Odată ce candidații independenți, indiferent de funcția la care au candidat, nu beneficiază de subvenții de la bugetul de stat, în condițiile Regulamentului CEC⁴¹, la stabilirea cuantumului subvențiilor nu vor fi luate în calcul voturile valabil exprimate pentru candidații independenți. Legea prevede împărțirea alocației și în cazul blocurilor electorale, acestea urmând să încheie o înțelegere prealabilă între membrii blocului electoral sau, în lipsa unei înțelegeri, soluția fiind numărul de mandate obținute de fiecare componentă a blocului.

Mijloacele financiare care nu au fost utilizate în anul bugetar curent și au fost transferate de la bugetul de stat în conturile partidelor politice, vor fi disponibile pentru a fi valorificate în anii următori.

Partidele politice pierd dreptul la alocații de la bugetul de stat dacă⁴²:

- a) activitatea acestora a fost limitată, în condițiile art. 21, pentru întreaga perioadă de limitare a activității partidului politic;
- b) își pierd personalitatea juridică;
- c) sunt în proces de lichidare;
- d) le-a fost aplicată sancțiunea privind lipsirea de alocații de la bugetul de stat.

La 1 iulie 2016, a fost adoptată Legea bugetului de stat pentru anul 2016⁴³, lege ce prevedea suma alocației de la bugetul de stat, în mărime de 39 850,0 mii lei, pentru finanțarea partidelor politice.

La 18 august 2016, prin hotărârea CEC nr. 112, a fost stabilit cuantumul subvenției lunare în valoare de 1,11 lei pentru fiecare vot valabil exprimat în cadrul alegerilor parlamentare din 30 noiembrie 2014, iar pentru alegerile locale generale din 14 iunie 2015 – în valoare de 0,47 lei. Subvențiile alocate de la bugetul de stat urmau a fi virate lunar în conturile bancare special destinate acestora, în formatul stabilit în *anexele 1, 2*.

În anul 2016, 26 de partide politice urmau să beneficieze de subvenții de la bugetul de stat:

Denumirea partidului politic	Cuantumul subvenției, lei
Partidul Acțiunea Democratică (PAD)	727272,55
Partidul Politic Mișcarea Politică Antimafie (PP MPA)	422161,50
Partidul Politic Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM)	7488156,87
Partidul Politic Partidul Verde Ecologist (PVE)	71008,11

40 Art. 27, (alin. 1) din Legea nr. 294 privind partidele politice.

41 Pct. 39, 41 din Regulamentul CEC privind finanțarea activității partidelor politice.

42 Ibidem, (alin. 6).

43 Art. 2, (alin. 9) din Legea nr. 154 privind bugetul de stat pe anul 2016, adoptată la data de 1 iulie 2016.

Denumirea partidului politic	Cuquantumul subvenții, lei
Partidul Politic Partidul Democrația Acasă (PPDA)	83265,17
Partidul Politic Partidul Nostru (PPN)	1965168,24
Partidul Politic Partidul Popular Republican din Moldova (PPPRM)	279215,36
Partidul Comuniștilor din Moldova (PCRM)	5155433,88
Partidul Democrat din Moldova (PDM)	7479083,66
Partidul Liberal Democrat din Moldova (PLDM)	8531619,42
Partidul Liberal Reformat (PLR)	1024484,89
Partidul Național Liberal (PNL)	201958,05
Partidul Politic Șor (PPȘ)	83828,87
Partidul Liberal (PL)	4510118,99
Partidul Social Democrat (PSD)	383828,47
Partidul Regiunilor din Moldova (PRM)	373890,72
Partidul Politic Casa Noastră Moldova (PCNM)	38640,63
Partidul Popular Creștin Democrat (PPCD)	3939,14
Partidul Forța Poporului (PFP) ⁴⁴	154831,28
Partidul Politic Patrioții Moldovei (PPPM)	3927,90
Partidul Politic Pentru Neam și Țară (PPPNT)	22524,53
Partidul Politic Uniunea Centristă din Moldova (PPUCM)	16628
Partidul Politic Partidul Renaștere (PPPR)	279215,36
Partidul Legii și Dreptății (PLD)	7271,39
Partidul Popular Socialist din Moldova (PPSM)	736,13
Partidul Socialist din Moldova (PSM)	8299,72

Potrivit rapoartelor anuale pentru anul 2016 depuse la CEC de către 19 partide dintre cele menționate supra, volumul total al veniturilor colectate⁴⁵ de acestea a constituit 94 714 619 lei, sold inițial – 3 595 561. În continuare, cuquantumul cheltuielilor⁴⁶ fiind de 69 821 395 lei, soldul final a constituit 28 496 134 lei. Co-raportul dintre finanțarea publică și cea privată constituia 40% versus 60%, în timp ce co-raportul cheltuielilor pentru destinațiile indicate în rapoartele partidelor, din sursele publice și private, constituia 14% versus 86%. Restul surselor de finanțare în sumă de 28 490 208 lei s-au încadrat la *soldul final*, astfel în pondere de 97% fiind constituit din subvenții de la stat și de 3% – din sursele private ale partidelor. Acești bani urmează a fi utilizați în anii următori în conformitate cu legislația în vigoare.

44 Conform răspunsului Ministerului Justiției nr. CEC-7/3442 din 25 ianuarie 2017, Partidul Politic Partidul Forța Poporului și-a schimbat denumirea în Partidul Politic Platforma Demnitate și Adevăr (PPDA), alocațiile fiind transferate abia în anul 2017.

45 A se vedea Anexa 3 pentru informația segregată per partid politic și sursă de finanțare.

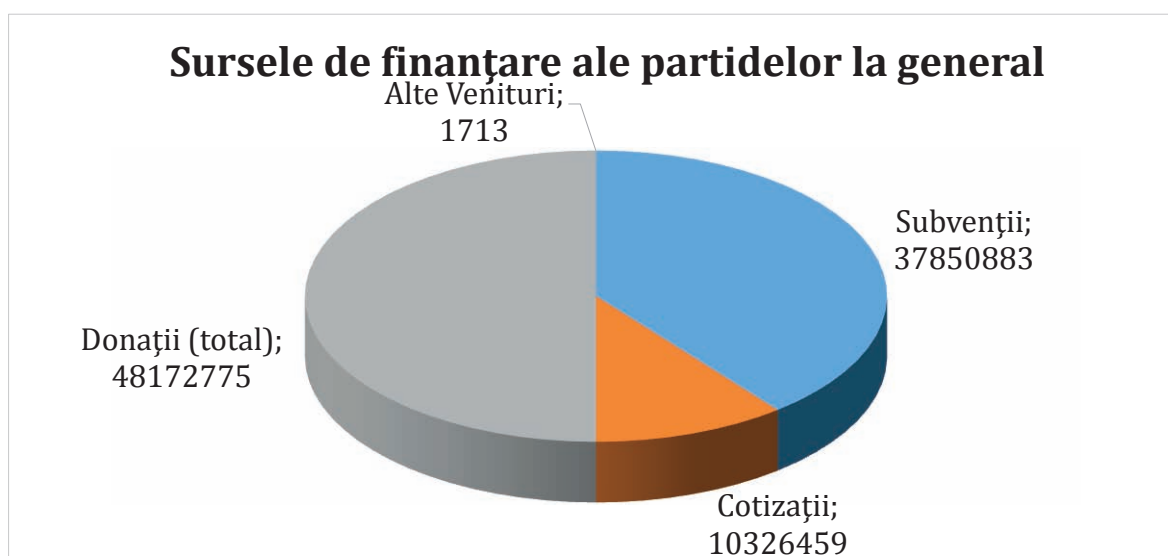
46 A se vedea Anexa 4, 5 pentru informația segregată per partid politic și categorie de cheltuieli.

Asociația Promo-LEX reiterează concluzia formulată în studiul lansat în anul 2016 privind finanțarea partidelor politice⁴⁷, potrivit căreia este suficientă o cotă de 0,2% din veniturile bugetului de stat care, conceptual vorbind, acoperă în proporție de 60% cheltuielile declarate ale partidelor, (inclusiv cheltuielile de campanie). În consecință, această cotă n-ar duce la dependența excesivă a formațiunilor politice de finanțarea publică.

2.4. Veniturile și cheltuielile partidelor politice reflectate în rapoartele financiare

Conform rapoartelor anuale prezentate la CEC, din 28 de formațiuni politice vizate, 19 au indicat venituri în sumă de 96 905 367 lei, cu 76, 53% mai mult decât în prima jumătate a anului 2016, când veniturile constituiau 22 742 623 lei, iar cheltuielile – 71 899 115 lei. Celelalte 9 partide nu au indicat venituri și cheltuieli. Sursa principală a veniturilor au constituit donațiile persoanelor fizice, inclusiv ale membrilor de partid, în proporție de 49%, subvențiile de la stat – 39%, cotizațiile constituind 11% din suma totală, donațiile din partea persoanelor juridice – 1% și alte venituri – 0,002% (a se vedea graficul 5 *Sursele de finanțare ale partidelor la general, lei* și graficul 6 *Sursele de finanțare per partid politic, lei*).

Graficul 5. Sursele de finanțare ale partidelor la general, lei

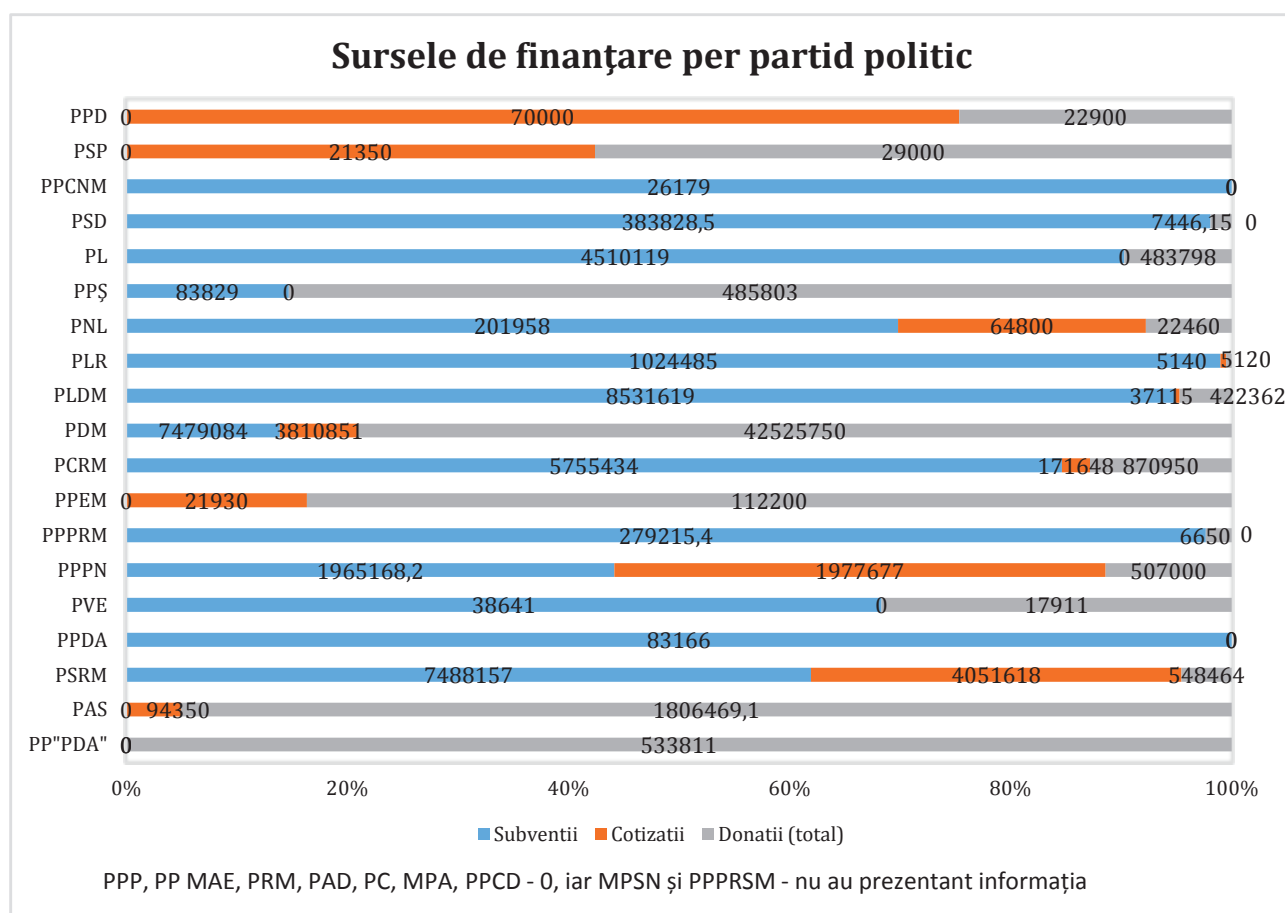
Analiza Promo-LEX arată că, deși 26 din 28 de partide au raportat membri, doar 11 formațiuni au indicat cotizațiile de membru, dintre care 7 sunt beneficiare de alocații de la bugetul de stat,⁴⁸ în condițiile în care norma legală prevede ca în a. 2018 toate partidele beneficiare de subvenții de la bugetul de stat să se asigure că cel puțin jumătate din membrii partidului politic vor contribui prin plata cotizațiilor de membru în mărimea stabilită, în baza informației anuale⁴⁹.

47 În studiul respectiv se făcea referire la un studiu de caz în care au fost extrapolate cheltuielile anuale ale partidelor politice pe parcursul a 4 ani – 2012–2015, perioadă în care partidele politice au raportat cheltuieli de circa 267 milioane de lei. Aceste cheltuieli au fost încadrate în quantumul alocațiilor de la buget pe parcursul unui ciclu regulat (non-electoral) de 4 ani, în care, conceptual vorbind, partidele urmau să beneficieze de cel puțin 160 mln lei. Aceste alocații acopereau circa 60% din cheltuielile declarate de partidele politice. A se vedea pag. 23 din Studiul: Strategii, Practici și Instrumente de finanțare a partidelor politice în Republica Moldova <http://bit.ly/2olgx2>

48 Partidele care au beneficiat în 2016 de subvenții de la bugetul de stat, dar care nu au colectat cotizații PPDA, PVE, PPPRM, PPȘ, PL, PSD.

49 Pct. 87, lit. a) din Regulamentul privind gestiunea finanțării partidelor politice stipulează că Comisia Electorală

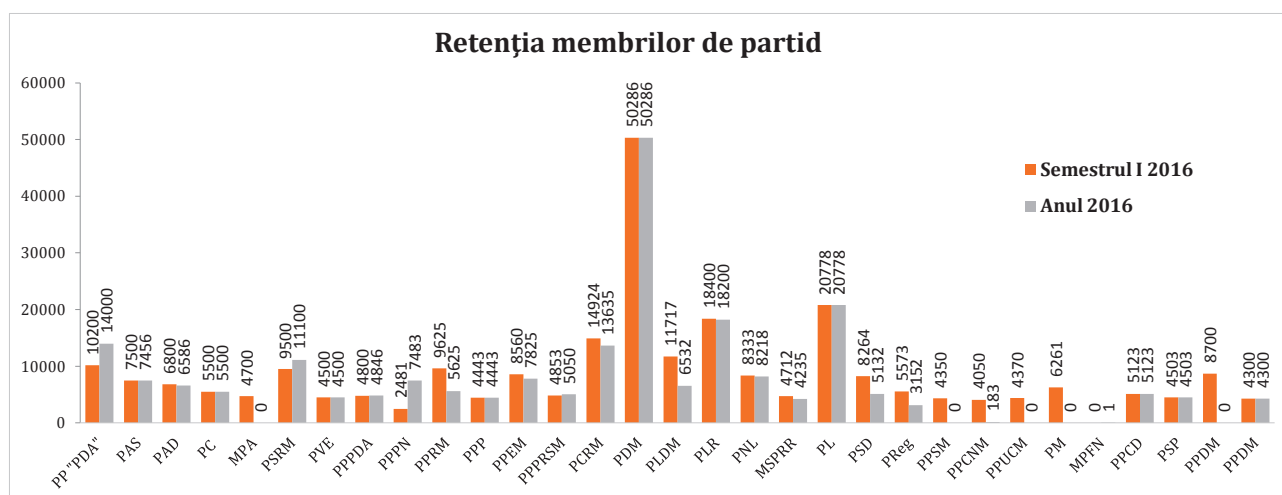
Graficul 6. Sursele de finanțare per partid politic, lei

Conform proiectului Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pentru anii 2017–2020⁵⁰, s-a stabilit obiectivul publicării în format deschis a datelor legate de finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale de către Comisia Electorală Centrală, prin crearea unui modul electronic actualizat periodic, termenul pentru elaborarea modulului fiind trimestrul IV al anului 2017. În acest context, CEC va fi autoritatea care va monitoriza continuu numărul de facto al membrilor de partid, retenția, dar și fluxul acestora, asigurându-se că din 2018 va fi respectată norma legală în privința plății cotizațiilor de membru.

Din rapoartele financiare anuale prezentate la CEC de către 28 de partide politice, reiese că numărul total al membrilor de partid pentru anul 2016 a fost de 228 692, iar conform informației prezentate la CEC de către 30 de partide politice către semestrul I al anului 2016, acesta a fost de 268 106. Astfel, constatăm o diferență negativă, de 39 414 persoane, dintre primul semestru al anului 2016 și al doilea, în contextul în care în primul caz raportaseră 30 de partide, iar în ultimul – doar 28 de formațiuni politice. (A se vedea graficul 7 *Retenția membrilor de partid pe parcursul anului 2016*)

Centrală are dreptul să suspende virarea subvențiilor de stat în cazul neachitării de către mai mult de jumătate din membrii partidului politic a cotizațiilor de membru în mărimea stabilită, în baza informației anuale.

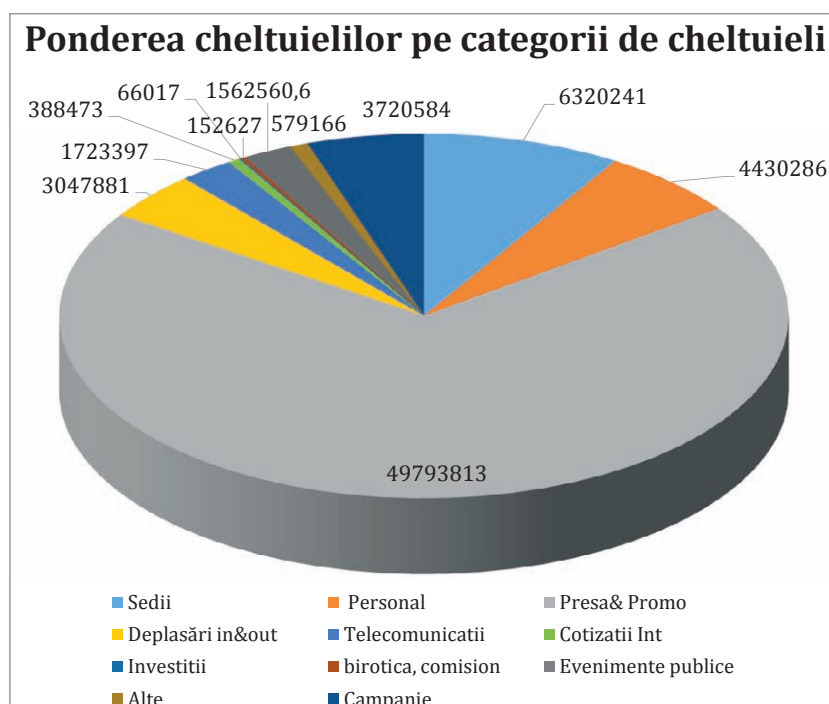
50 Proiectul SNIA 2017–2020 a fost aprobat și prezentat Parlamentului spre examinare la 24 martie 2017 prin Hotărârea Nr. 139 din 10.03.2017 – <http://bit.ly/2o3o4qD>. Întrucât Anexa la respectiva HG lipsește, a se vedea documentul pe pagina oficială a CNA – <http://bit.ly/2oNBW5G>

Graficul 7. Retenția membrilor de partid pe parcursul anului 2016

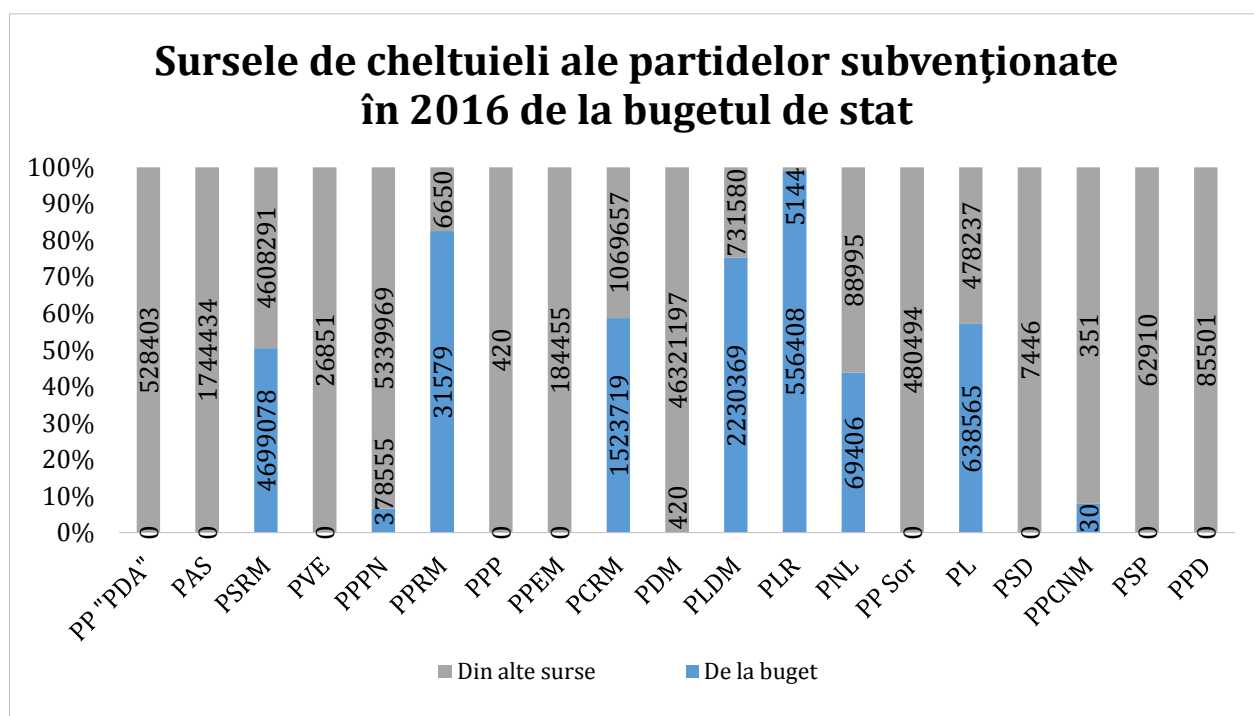
Potrivit interviurilor Promo-LEX realizate la organizațiile centrale de partid, majoritatea partidelor intervievate au invocat migrarea membrilor sau abandonarea calității de membru drept problemă majoră cu care s-au confruntat în anul 2016.

Conform analizei Promo-LEX, marea majoritate a cheltuielilor au constituit cheltuielile pentru presă și materiale promoționale – 69% din totalul cheltuielilor; categoria de cheltuieli pentru sedii și întreținerea acestora fiind următoarea – în proporție de 9%; cheltuielile de personal au constituit, ca și în perioada precedentă de raportare, 6%, clasându-se pe locul trei ca mărime; urmate de cheltuielile în campania electorală – 5%; cheltuieli pentru deplasări interne și externe – 4%; cheltuieli pentru telecomunicații – 2%; cheltuieli pentru întruniri și manifestații – 2%; plata cotizației de membru în organizațiile internaționale – 1% și alte cheltuieli – 1% din total. (A se vedea graficul 8 *Ponderea cheltuielilor pe categorii de cheltuieli, lei*)

Graficul 8. Ponderea cheltuielilor pe categorii de cheltuieli, lei

(A se vedea graficul 9 *Sursele de cheltuieli ale partidelor – subiecți ai subvențiilor de la bugetul de stat în 2016, în lei și %, și tabelul 6 Destinația cheltuielilor partidelor – subiecți ai subvențiilor din bugetul de stat în 2016)*

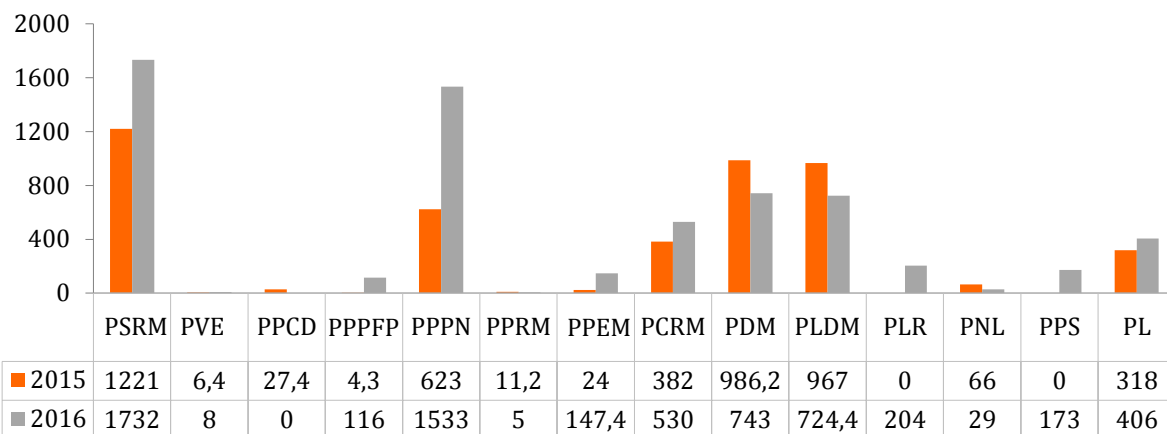
Graficul 9. Sursele de cheltuieli ale partidelor – subiecți ai subvențiilor de la bugetul de stat în 2016, în lei și %.

Asociația Promo-LEX constată că subvențiile de la bugetul de stat au devenit o sursă importantă de fortificare a activităților de bază ale partidelor politice din Republica Moldova. Potrivit analizei în dinamică pentru anii 2015 și 2016 (anul 2015 fiind unul fără alocații de la buget, iar 2016 – anul în care au fost alocate în premieră subvențiile), se constată creșterea indicelui de raportare a partidelor, dar și a diversificării destinațiilor de cheltuieli raportate. Așadar, începând cu 2016, mai multe partide, mai ales din cele extra-parlamentare, au avut posibilitatea de a-și desfășura activitățile de bază, de a-și închiria sedii și a le întreține, de a-și angaja oameni și a-i plăti, de a-și promova activitatea, de a se deplasa și comunica. Asociația conchide că finanțarea de la bugetul de stat și-a îndeplinit rolul, dar atrage atenția asupra faptului că multe partide subvenționate au decis să păstreze în contul bancar soldul final al veniturilor din subvențional și să-l utilizeze în anul următor. (A se vedea tabelul din anexa 4, dar și graficele 10, 11, 12, 13, 14)

Tabelul 6. Destinația cheltuielilor partidelor – subiecți ai subvențiilor din bugetul de stat în 2016

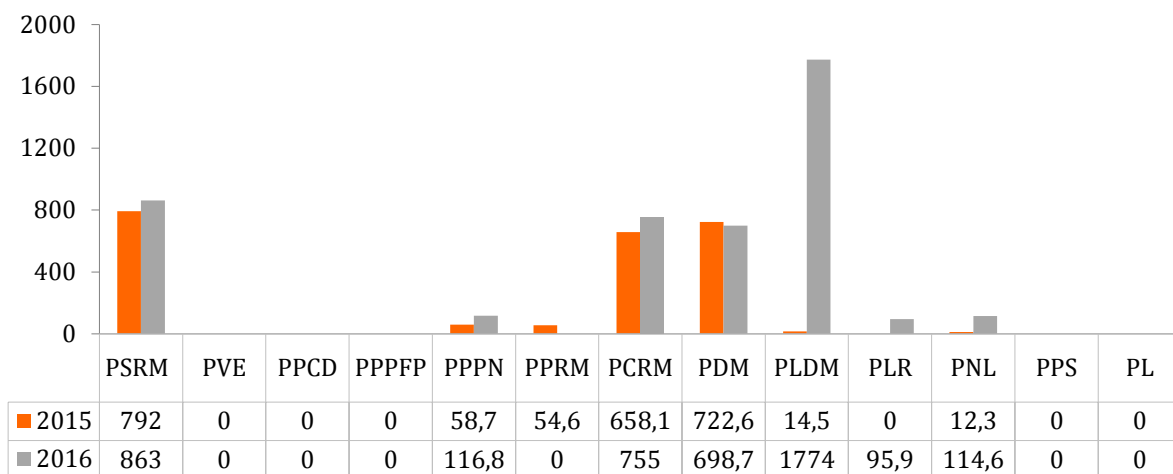
PP	Cheltuieli întreținere sedii		Cheltuieli de personal		Cheltuieli de Presa și Mat Promo		Cheltuieli de deplasare in&out		Cheltuieli pt telecomuni- cații		Cotizații Internatio- nale		Investiții în bunuri mobile si imobile		Cheltuieli de birotică, comision		Alte cheltu- ieli (total)		S.F.	
	subvenții %	alte surse %	subvenții %	alte surse %	subvenții %	alte surse %	subvenții %	alte surse %	subvenții %	alte surse %	subvenții %	alte surse %	subvenții %	alte surse %	subvenții %	alte surse %	subvenții %	alte surse %	subvenții %	
PSRM	5	95	53	47	60	40	0	0	62	38	0	0	0	0	58	42	0	100	100	0
PVE	0	100	0	0	0	0	0	0	0	100	0	100	0	0	0	100	0	100	98	2
PPPPA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100	0	0
PPPN	17	83	14	86	2	98	0	0	66	34	0	0	42	58	12	88	0	100	71	29
PPRM	0	100	0	0	100	0	0	0	100	0	0	0	0	0	5	95	0	0	97	3
PCRM	14	86	50	50	95	5	14	86	47	53	-	0	0	-	0	0	46	54	99	1
PDM	0	100	0	100	0	100	0	100	0	100	0	100	0	0	0	100	0	100	100	0
PLDM	43	57	97	3	9	91	94	6	48	52	71	29	100	0	79	21	0	100	100	0
PLR	100	0	100	0	95	5	100	0	0	0	0	0	100	0	92	8	0	0	99	1
PNL	0	100	60	40	0	0	0	0	0	100	0	0	0	0	30	70	0	100	100	0
PP Sor	0	100	0	0	0	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100	0	0	94	6
PL	76	24	0	0	66	34	0	0	100	0	0	100	0	0	10	90	0	0	100	0
PSD	0	0	0	0	0	100	0	0	0	100	0	0	0	0	0	0	0	100	100	0

Cheltuieli pentru sedii și întreținerea lor, mii lei

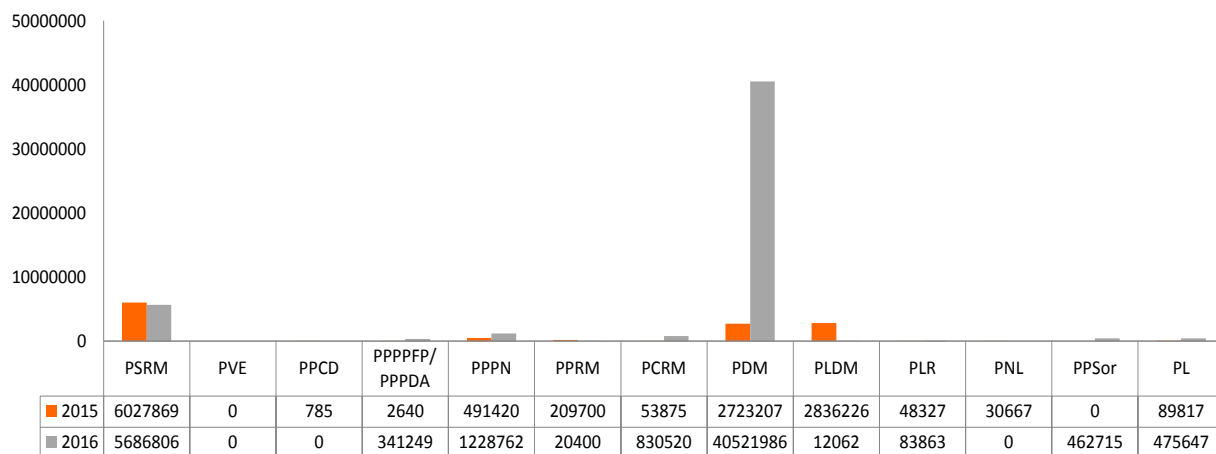
Graficul 10. Dinamica cheltuielilor de locațiune a sediilor pentru partidele subvenționate de stat

Cheltuieli de personal, mii lei

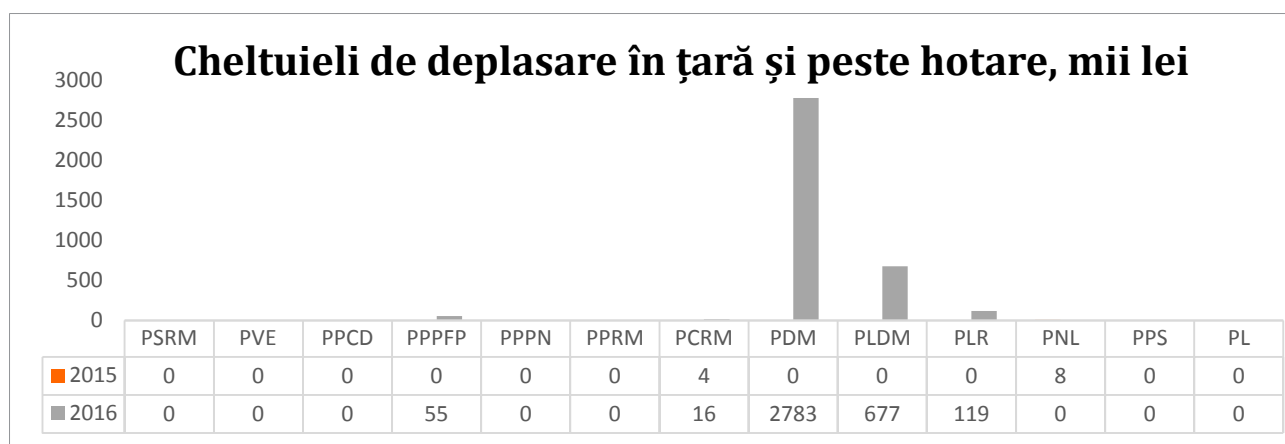

Graficul 11. Dinamica cheltuielilor de personal pentru partidele subvenționate de stat

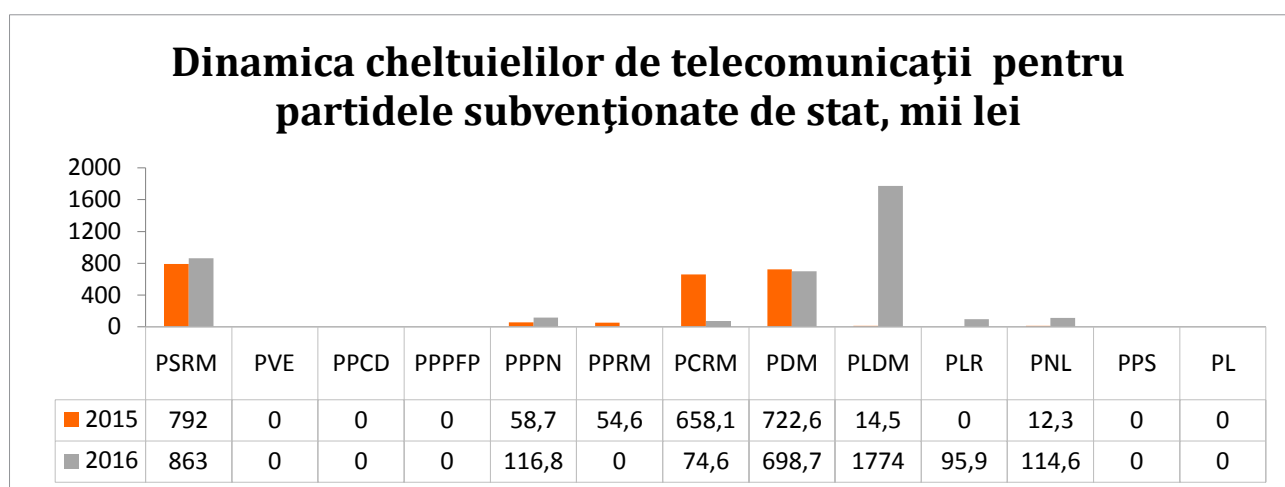
Cheltuieli pentru presă și materiale promoționale, lei

Graficul 12. Dinamica cheltuielilor pentru presă și materiale promoționale pentru partidele subvenționate de stat

Graficul 13. Dinamica cheltuielilor de transport pentru partidele subvenționate de stat

Graficul 14. Dinamica cheltuielilor de telecomunicații pentru partidele subvenționate de stat

Potrivit pct. 74 al Regulamentului, partidul politic nu poate utiliza mai mult de 30% din cheltuielile suportate sub formă de „Alte cheltuieli”, acestea fiind descifrate în raport la rubrica respectivă. Din partidele care au prezentat rapoarte la CEC, doar 1 partid politic (PSD) depășește marja respectivă, înregistrând la această categorie de cheltuieli 70% din totalul de 7446 lei. Un alt partid politic (PVE) se află la limita acestui plafon, cu 25,5% cheltuieli din 26 851 lei, iar dacă Regulamentul CEC n-ar fi fost modificat la 18 august 2016 și marja ar fi rămas de 10%, atunci am fi enumerat și un al treilea partid (PPD), care s-ar fi încadrat cu 11,7% din 85 501 lei.

III. MONITORIZAREA CIVICĂ A FINANȚĂRII PARTIDELOR POLITICE ȘI ESTIMAREA CHELTUIELILOR NERAPORTATE

3.1. Monitorizarea activității operaționale a partidelor politice

3.1.1. Aspecte generale ce țin de gestiunea financiară a partidelor politice

Modul în care funcționează partidele politice este direct corelat cu modalitatea acestora de gestiune a veniturilor și cheltuielilor iar, potrivit recentelor norme legale, acest aspect este fundamental pentru asigurarea unei sustenabilități financiare din partea statului. Termenul „operațional” vine de la sintagma „operație”, „procedură”, care se referă la operații și care permit efectuarea în condiții optime a unor proceduri specifice activității⁵¹. Așadar, activitatea operațională a partidelor ține de funcționarea lor zilnică, de rutină, în condiții optime, prin utilizarea și controlul resurselor umane pe care le gestionează, a celor materiale, financiare, informaționale, într-un cuvânt prin valorificarea activelor și pasivelor sale.

Monitorizarea activității operaționale a partidelor ține de observarea practicilor și mecanismelor interne de funcționare ale acestora, a proceselor specifice activității, dar și a resurselor pe care organizațiile respective le posedă și le gestionează.

Regulamentul CEC definește cerințele față de structura de gestiune financiară a partidului. Aceasta trebuie să dispună de:

- un trezorer, datele de contact ale căruia urmează să fie prezentate la CEC (art. 10 din Regulamentul CEC),
- o persoană responsabilă de încasarea cotizațiilor de membru și ținerea Registrului cotizațiilor de membru. Aceasta va fi desemnată prin documentele interne ale partidului. Mai mult decât atât, „după caz” pentru fiecare organizație teritorială va fi desemnată o persoană responsabilă de încasarea cotizațiilor de membru (art. 18 al Regulamentului CEC),
- o persoană responsabilă de încasarea donațiilor și ținerea Registrului donațiilor, precum și persoane responsabile de încasarea donațiilor în organizațiile teritoriale. (Art. 35 al Regulamentului CEC).

Regulamentul CEC nu interzice ca o persoană să combine ducerea ambelor evidențe, atât a încasării cotizațiilor de membru, cât și a donațiilor.

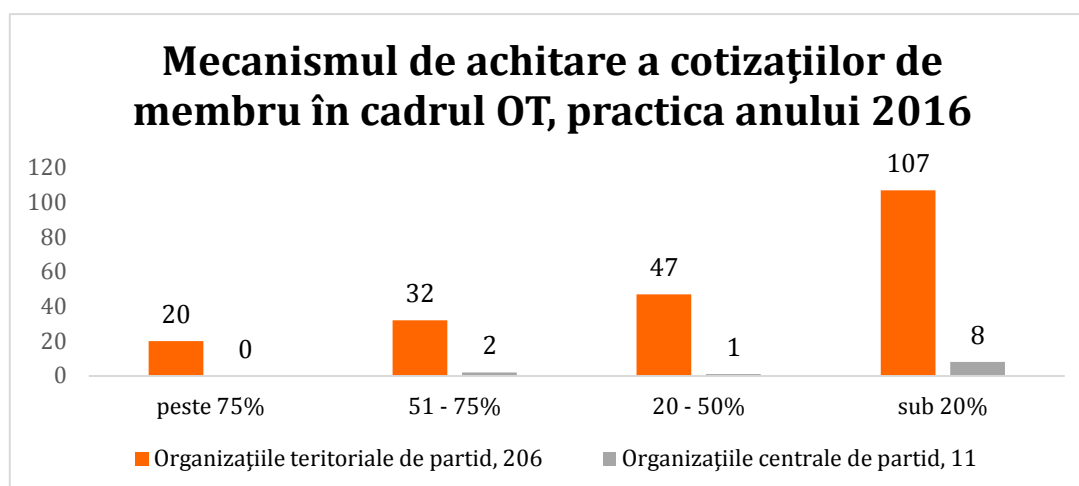
Potrivit interviurilor, în 2016 la nivel teritorial 206 din 257 OT au raportat practica de încasare a cotizațiilor de membru, adică 80,16% din totalul OT. În ceea ce privește numărul de membri care achită cotizații, 107 OT au declarat colectarea cotizațiilor de la un număr mai mic de 20% din membri, 47 OT au declarat colectarea cotizațiilor de la membri în proporție de 20% – 50%, 32 OT au declarat colectarea cotizațiilor de la membri în proporție de 51% – 75% și doar 20 OT au declarat colectarea cotizațiilor de la peste 75% din membri. Printre cele 20 OT care au indicat raportarea cotizațiilor de la peste 75% din membrii săi, în anul 2016, se numără aceleași partide care au avut aceeași practică și în 2015 (OT PCRM, OT PPPN, OT PPRM, OT PSRM, OT PDM) doar că în număr mai

---

⁵¹ Dex-ul mai definește cuvântul „operațional” ca și practic

mic, de unde vine și diminuarea). (A se vedea graficul 15 *Mecanismul de achitare a cotizațiilor de membru în cadrul organizațiilor teritoriale, practica anului 2016*)

Graficul 15. Mecanismul de achitare a cotizațiilor de membru în cadrul organizațiilor teritoriale și centrale, practica anului 2016

Asociația Promo-LEX constată numeroase nereguli interne ale partidelor la capitolul colectării cotizațiilor și recomandă acestora să-și disciplineze membrii pentru că, în caz contrar, în 2018 riscă să piardă finanțarea de la bugetul de stat. Dintre partidele care respectă prevederile normative în acest sens se numără PSRM și PPPN – mai mult de jumătate din membri achită cotizații.

Din totalul interviurilor efectuate la nivelul filialelor centrale de partid, 46 la sută dintre respondenți au declarat că, colectează cotizațiile de membru la nivel central, doar 31 la sută atât la nivel teritorial, cât și central și 15 la sută nu au o practică de colectare a cotizațiilor de membru, în timp ce 8 la sută nu știau ce să răspundă.

Colectarea donațiilor se realizează prioritar la nivelul organizațiilor centrale din motive logistice și din lipsă de personal calificat în ceea ce privește ducerea evidenței. În același timp, potrivit interviurilor din teritoriu, reprezentanții responsabili de gestiunea financiară a partidelor ne-au comunicat că donațiile se colectează și la acel nivel ierarhic. Astfel, au fost identificate OT care au indicat că dețin registrul donațiilor: 4 OT PCRM, 14 OT PDM, 7 OT PL, 3 OT PLDM, 3 OT PAS, 5 OT PPPN, 3 OT PPEM, 11 OT PSRM, 4 OT PPPDA, 2 OT PPȘ. În timp ce interviurile teritoriale atât cu partidele parlamentare, cât și cu cele neparlamentare denotă faptul că atât donațiile, cât și cotizațiile sunt colectate și la nivel raional (OT PPPN, OT PSRM, OT PPDA, OT PL), aceleași partide la nivel central afirmă contrariul, și anume că, cotizațiile se colectează doar la nivel teritorial.

Promo-LEX atrage atenția partidelor că, încasarea donațiilor sub formă de mijloace bănești se duce în strictă concordanță cu Regulamentul privind utilizarea Mașinilor de Casă și Control (MCC) care stipulează că orice donație, în cazul în care nu se depune la bancă trebuie încasată prin eliberarea bonului fiscal⁵². Cotizațiile, pe de altă parte, se înregistrează prin eliberarea bonului de plată. (A se vedea anexa 9 Scrisoare de răspuns SFS din 23 martie 2017 nr. 26-11/2-13-357/3974 referitor la solicitarea Promo-LEX, cu privire la clarificarea modalității de încasare a donațiilor).

⁵² Scrisoare de Răspuns al Serviciului Fiscal de Stat din 23 martie 2017 nr. 26-11/2-13-357/3974 cu privire la clarificarea modalității de încasare a donațiilor.

La întrebarea adresată către Serviciul Fiscal de Stat despre posibilitatea extinderii ariei de neaplicare a MCC, Promo-LEX a primit un răspuns negativ, în speță, că organul fiscal nu susține extinderea ariei de neaplicare a MCC.

În acest context, Promo-LEX constată o lacună a Regulamentului CEC privind gestiunea financiară a partidelor politice la capitolul „încasarea donațiilor”. În aceste condiții, venim cu două soluții de alternativă ca și recomandare instituțiilor vizate:

- modificarea Regulamentului CEC prin introducerea unui punct nou, similar pct. 20, cu următorul conținut – „În cazul încasării sumelor donațiilor în numerar, persoana responsabilă de încasarea acestora va elibera bonul fiscal și va înregistra imediat operațiunea de încasare în Registrul donațiilor conform unui nou model de anexă la raportul gestiunii financiare anuale a partidelor”, pe care CEC să-l elaboreze;
- fie ca SFS să extindă aria de neaplicare a MCC, astfel permițând încasarea donațiilor în numerar de către partidele politice și de către concurenții electorali prin utilizarea doar a bonului de plată.

Referindu-ne la structura de gestiune a veniturilor și cheltuielilor partidelor la nivelul teritorial, putem menționa că, practic toate partidele politice (12 din 13 interviewate) au informat că veniturile și cheltuielile sunt gestionate direct de aparatul central al partidului politic. Astfel, contabilii partidelor au fost numiți responsabili de gestiunea financiară. Totodată, potrivit interviurilor, fluxul informației financiare privind activele și pasivele în 155 de cazuri (din 206 OT interviewate) sunt raportate la organizația centrală. În 77 de cazuri nici veniturile și nici cheltuielile nu se raportează, organizația centrală fiind unica gestionară, în 18 cazuri doar veniturile se raportează și în alte 7 cazuri – doar cheltuielile. Partea controversată a acestei observații constă în faptul că, atât în situația în care se raportează ambele, cât și în cea în care nu se raportează ambele, se regăsesc aceleași nume de partide. În același context, veniturile sunt raportate doar de către unele OT ale PCRM, PDM, PLDM și PPPN, iar cheltuielile – de către unele OT PSRM, PL, iarăși PDM și PCRM. Toate partidele se regăsesc printre cele care au indicat că raportează lunar la nivelul central. Aceasta nu înseamnă că exclusiv toate OT ale unui partid au raportat același lucru.

În rezultatul interviewării, Promo-LEX a constatat o diminuare a voinței organizațiilor centrale de partid de a oferi mai multă autonomie financiară organizațiilor teritoriale, în comparație cu anul precedent, ca rezultat al experimentării reglementărilor privind finanțarea partidelor, dar și a impedimentelor existente în racordarea evidenței financiare prin virarea prin sistemul financiar bancar care are menirea să asigure trasabilitatea banilor. Astfel, 7 din 13 partide au invocat dificultăți de evidență financiară și reticență în colectarea cotizațiilor la nivelul primar și raional potrivit prevederilor din statut, hotărând să facă abstracție de periodicitatea plății acestora și să le colecteze în mod cumulat fie o dată pe an sau de 2 ori. Problema constă în obligativitatea acestora de a le vira în contul bancar al partidului, în termen de 5 zile lucrătoare din ziua încasării⁵³.

Asociația Promo-LEX insistă pe discuția inițiată cu privire la un anumit grad de descentralizare a gestiunii financiare a partidelor politice, din contul respectării normei legale dar mai ales pentru eficientizarea activității operaționale a structurilor teritoriale de partid. Sistemele mai puțin centralizate ar spori profesionalismul organizațiilor teritoriale și ar stimula o mai mare activitate a politicienilor locali, făcându-i pe ei mai des să ia legătura cu electoratul.

Asociația Promo-LEX constată o neconcordanță între informațiile livrate de unele OT și cele de la nivelul central. Aparent, acest fapt denotă ducerea unei evidențe financiare interne în cadrul partidelor

---

53 Pct. 21 al Regulamentului privind gestiunea financiară a partidelor politice

politice, evidență care pare să difere de cea prevăzută de Regulamentul CEC. În context, Promo-LEX recomandă partidelor politice să depună eforturi pentru a implementa prevederile Regulamentului CEC privind finanțarea partidelor politice și să-și instituționalizeze structurile de management financiar, inclusiv prin desemnarea unor trezorerieri în fiecare organizație teritorială. În aceeași ordine de idei, Promo-LEX recomandă partidelor politice să solicite instruire cu privire la gestiunea financiară a organizațiilor din partea Centrului de Instruire Continuă și Cercetare în Domeniul Electoral (CICDE).

3.1.2. Aspecte ce țin de finanțarea activității operaționale a partidelor politice

Potrivit monitorizării efectuate de Promo-LEX la nivelul oficiilor centrale și teritoriale ale partidelor politice, în anul 2016, 14 partide au avut în gestiune 171 sedii, 106 persoane angajate și 42 unități de transport în folosință, dintre care 38 de automobile ale partidelor și 4 automobile private (acestea nu se regăsesc în tabel). Datele din rapoartele anuale ale partidelor prezentate la CEC pentru anul 2016 indică mai multe sedii în locațiune, însă mai puține persoane angajate. Totodată, potrivit interviurilor teritoriale, partidele au avut mai puține unități de transport în uz. (A se vedea tabelul 7 *Corelația dintre constatările Promo-LEX și datele oficiale vizavi de pasivele partidelor în anul de gestiune 2016*)

Tabelul 7. Corelația dintre constatările Promo-LEX și datele oficiale vizavi de pasivele partidelor în anul de gestiune 2016⁵⁴

	Partid Politic	Date conform raportului	Date în baza monitorizării		Date conform raportului	Date în baza monitorizării	Date în baza interviurilor	Date în baza monitorizării
		nr. sedii în locațiune	nr. sedii în locațiune	suprafața totală, m ²	nr. pers. angajate	nr. pers. angajate	nr. unit. de transport	nr. unit. de transport
1	PDM	14	40	1312	11	16	11	21
2	PPPAS	1	1	67	0	1	3 (în comodat)	0
3	PSRM	40	33	1022	23	25	3	4
4	PVE	1	1	10	0	0	0	0
5	PPDA	3	5	95	1	2	0	0
6	PPPN	33	28	816	1	26	0	1
7	PPRM	1	1	20	0	0	1	0
8	PPEM	3	4	192	0	4	0	0
9	PCRM	27	17	770	22	10	0	8
10	PLDM	12	12	397	19	8	6	0
11	PLR	8	0	0	9	0	0	1

⁵⁴ În tabel sunt incluse partidele politice care, potrivit datelor din raportare la CEC și/sau în baza monitorizării civice Promo-LEX, au deținut pasive pe parcursul anului de gestiune financiară 2016.

	Partid Politic	Date conform raportului	Date în baza monitorizării		Date conform raportului	Date în baza monitorizării	Date în baza interviurilor	Date în baza monitorizării
		nr. sedii în locațiune	nr. sedii în locațiune	suprafața totală, m ²	nr. pers. angajate	nr. pers. angajate	nr. unit. de transport	nr. unit. de transport
12	PNL	1	2	95	2	3	0	0
13	PPS	3	2	130	0	2	3	3
14	PL	27	25	704	0	8	0	0
15	PPCD	1	0	0	0	1	0	0
16	PPD	1	0	0	0	0	0	0
	Total	176	171	5640	87	106	27	38

Potrivit constatărilor Promo-LEX, toate cele 14 partide politice⁵⁵ intervievate la nivel teritorial/raional și central au avut voluntari care au realizat *pro bono* mai multe activități de partid, însă care nu au fost reflectate în raportul de gestiune financiară anuală. În același timp, Asociația constată lipsa respectivei categorii de cheltuieli în modelul de raport financiar anual, ceea ce explică absența cheltuielilor.

Astfel, *Promo-LEX recomandă introducerea categoriei de cheltuieli „Cheltuieli pentru recompensele voluntarilor/agitatorilor”, linie de buget similară celei din modelul de raport privind finanțarea campaniilor electorale.*

3.2. Monitorizarea activității promoționale a partidelor politice

3.2.1. Activitățile partidelor politice desfășurate în anul 2016

Potrivit constatărilor Promo-LEX, în anul 2016 14 partide politice au desfășurat 1054 de activități promoționale de tipul: întruniri, manifestații publice (mitinguri, marșuri), evenimente de partid (ședințe organizatorice, conferințe), campanii sociale etc. (a se vedea tabelul 8). Toate acestea au fost constatate de monitorii Promo-LEX și probate prin dovezi foto și video care au fost plasate pe platforma online a Promo-LEX⁵⁶, de tip *ushahidi* și care este publică pentru fiecare cetățean interesat.

Analiza activității de promovare a partidelor politice din anul 2016 relevă diversitatea evenimentelor organizate de partidele politice din Republica Moldova. Acestea s-au desfășurat, în mare parte, în contextul sărbătorilor locale, naționale, dar și internaționale, sărbătorilor bisericești și evenimentelor sportive. Activitățile statutare de partid (mobilizarea și organizarea membrilor, simpatizanților și aderenților de partid) au fost și ele pe larg răspândite printre formațiunile politice. De exemplu, PDM a desfășurat 84 de evenimente de partid din totalul de 254 de activități constatate; PSRM – 107 din 243, PL – 35 din 152, PCRM – 34 din 64, PLDM – 18 din 32, PNL – 18, PPPN – 17 din 190, PPEM – 17 din 51, PPPAS – 14 din 19, PPPDA – 9 din 21, PNL – 8 din 28, PPS – 6

55 PDM, PPPAS, PSRM, PVE, PPPDA, PPPN, PPRM, PPEM, PCRM, PLDM, PLR, PNL, PPS, PL

56 <http://monitor.md/electoral/>

din 28, PPD – 1 din 16, PPPM – 1 din 2, PLR – 1 din 4. (A se vedea tabelul 8 *Tipul evenimentelor organizate de către partidele politice pe parcursul anului 2016*)

Tabelul 8. Tipul evenimentelor organizate de către partidele politice pe parcursul anului 2016

	Crăciun	1 iunie	Hram	8 martie	Paște	Campanii de caritate	Competiții sportive	Salubrități	Ziua independenței	Festivaluri tradiționale	Marș	Miting	Activități statutare	Alte activități de partid	Total evenimente
PDM	2	3	7	8	21	53	16	5	2	1	0	2	84	31	235
PSRM	2	7	8	1	2	27	1	1	1	2	8	12	107	94	273
PL	1	6	0	2	15	14	6	0	1	11	6	3	32	52	149
PCRM	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	34	27	64
PPPN	3	2	17	18	10	26	0	0	1	0	0	0	17	96	190
PPEM	0	0	0	3	0	4	0	0	0	0	1	1	17	25	51
PPS	1	0	0	0	0	8	0	0	0	0	0	0	6	13	28
PLDM	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	18	13	32
PPFDA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	12	21
PPPAS	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	14	5	19
PNL	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	18	9	28
PPD	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	9	12
PPPM	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	2
PLR	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3	4

Sărbătorile de Crăciun de rit nou și vechi, sărbătorile de Paști, hramurile orășenești și sătești, ziua internațională a femeii (8 martie), a copilului (1 iunie), ziua independenței RM – toate au servit drept prilej pentru cel puțin 7 partide (PL, PSRM, PDM, PPEM, PPD, PPȘ, PPPN) de a se întâlni cu cetățenii, de a-i consulta în problemele cu care se confruntă zi de zi și de a-i convinge să devină simpatizanți ai partidelor pe care le reprezintă (programul și ideologia partidului⁵⁷).

Sărbătorile de Paști au servit drept pretext pentru activități promoționale de către cel puțin 4 formațiuni politice (PDM, PL, PSRM, PPPN) care au organizat multiple vizite în localitățile Moldovei pentru a le oferi celor nevoiași nu doar mesaje politice, ci și produse, atât alimentare, cât și nealimentare. Astfel, cu ocazia acestei sărbători religioase, PDM a organizat o întreagă campanie socială, inclusiv mediatică – „Paștele pentru fiecare (A se vedea imaginea de mai jos)”, în care a desfășurat salubrități și a oferit produse alimentare specifice sărbătorii în 19 localități raionale. PL, PPSRM și PPPN au oferit doar produse, printre care se numără următoarele formațiuni politice: PL – în 11 raioane, PSRM – în 2 raioane și PPPN – în 8.

PSRM a fost partidul care, în 2016, a înregistrat cele mai multe evenimente de partid (participarea la ședințele organelor centrale/naționale de partid, deplasări în teritoriu, conferințe) – 107 din 273. Pe lângă acestea, au desfășurat și competiții sportive, au organizat concerte și activități de la ușă la ușă, 2 marșuri cu implicarea a peste 2000 de cetățeni, unul dintre ele fiind marșul comemorării ostașilor căzuți din 9 mai.

PPEM, PSRM, PDM, PPPN au organizat vizite la orfelinate și aziluri de bătrâni, inclusiv la veteranii celui de-al doilea Război Mondial cu prilejul zilei de 9 mai.

În același timp, inaugurările de parcuri și terenuri sportive, precum și salubritățile în cadrul campaniilor sociale tematice au avut, de asemenea, o utilizare răspândită printre partidele politice (PDM, PCR, PL, PPEM). Așadar, PCR s-a promovat prin evenimente de tip „Subotnic” în sectoarele mun. Chișinău, prin campanii sociale/de caritate (vizitarea bătrânilor, comemorări etc.) la Cahul, dar și prin participarea la mai multe evenimente social-culturale.

Cheltuielile pentru toate evenimentele acestea au fost efectiv suportate de către formațiunile politice menționate mai sus, cheltuieli care trebuiau să fie raportate până la 31 martie 2016 către

---

57 Potrivit interviurilor la nivelul organizației centrale de partid, toți respondenții au răspuns că cel mai mare stimul pe care îl oferă potențialilor membri de partid în convingerea acestora să adere, este ideologia și programul partidului.

organul mandatat – Comisia Electorală Centrală, într-un model tipizat de dare de seama anuală. Acest model de raport conține mai multe linii de buget specifice destinațiilor de plăți, însă cele ce se referă la cuantificarea evenimentelor și activităților descrise supra sunt următoarele: *cheltuieli pentru organizarea de întruniri/manifestații publice, cheltuieli pentru presă și materiale promoționale, cheltuieli de deplasări în țară și peste hotare, cheltuieli pentru telecomunicații, cheltuieli de birotică.*

De menționat faptul că, pe fundalul acestor evenimente menționate, au fost desfășurate o serie de activități prin care partidele politice transmiteau cetățenilor mesajul lor, fie prin discuții, fie prin campanii de informare – cu ajutorul materialelor poligrafice, promoționale și panourilor stradale, fie prin felicitări cu ocazia sărbătorilor, în care le ofereau cadouri sau donații sub formă de bunuri materiale sau monetare. Toate aceste activități nu au putut fi realizate fără anumite cheltuieli.

În activitățile promoționale un rezultat aparte al monitorizării l-a constituit observarea fundațiilor asociate politicianilor. Monitorii Promo-LEX au identificat trei fundații de acest gen: Fundația lui Vlad Plahotniuc „EDELWEISS”⁵⁸, Fundația „Renato Usatii”⁵⁹ și Fundația de binefacere „Soluția”⁶⁰. De principiu, Fundația este o organizație necomercială, apolitică, care nu acordă asistență politică/electorală niciunui concurent sau actor politic. Or, utilizând instrumentul transferului de imagine, prin activitățile sale, fundațiile care conțin în denumirea lor numele politicianilor sau sunt asociate cu anumiți politicieni (partide politice) se implică indirect în activități de promovare politică. (A se vedea tabelul 9 *Donațiile din partea fundațiilor asociate cu politicieni*)

Tabelul 9. Donațiile din partea fundațiilor asociate cu politicieni

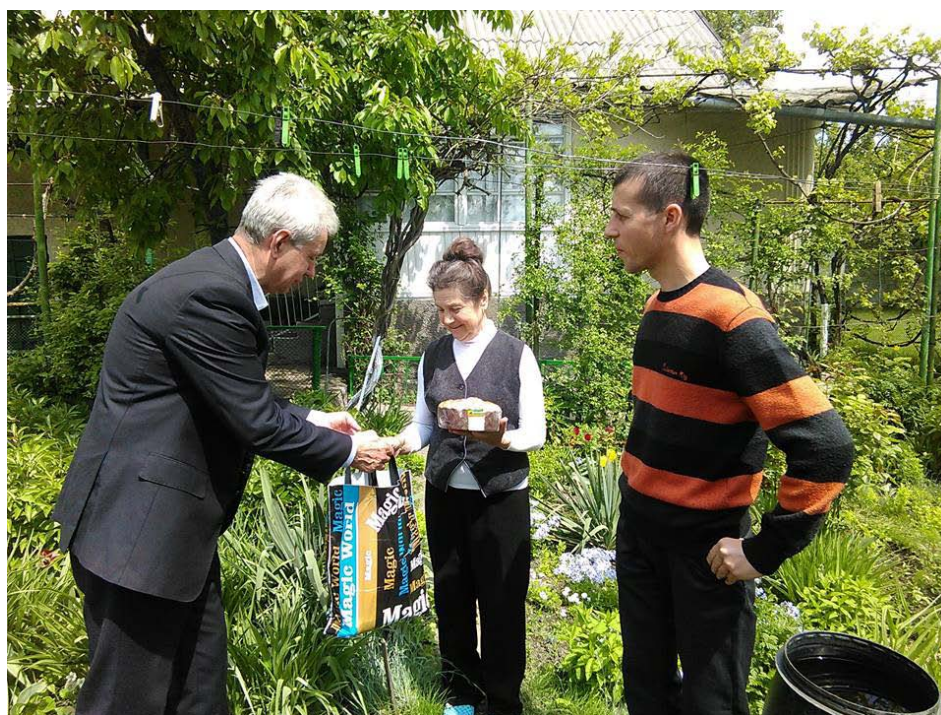
	Raionul	Data donației	Suma/ cantitatea donată	Beneficiarii donației
Fundația „Renato Usatii	mun. Bălți	14.12.2016	100 mii lei	donație în valoare de 100 mii lei pentru premiarea sportivilor anului
Fundația „Renato Usatii	Cantemir	23.03.2016	48 mii lei	donație în valoare a câte 1000 lei oferită la 48 de veterani cu ocazia eliberării or. Bălți de fasciști.
Fundația „Renato Usatii	mun. Bălți	20.04.2016	45 mii lei	donație spitalului pentru copii din Bălți sub formă de utilaj medical în valoare de 45 mii lei
Fundația „Renato Usatii	mun. Bălți	28.04.2016	150 unit.	donație pentru 150 de persoane: câte un pachet alimentar în valoare de 100 lei
Fundația „Renato Usatii	Florești	08.10.2016	150 mii lei	donație în mărime de 70 000 lei pentru construcția unui teren de joacă pentru copiii din satul Nicolaevca și 80 000 lei pentru construcția unui apeduct de apă în satul Nicolaevca.
Fundația „Renato Usatii	mun. Bălți	19.03.2016	400 mii lei	Donație oferită echipei de baschet din Bălți

58 Vlad Plahotniuc este președintele Partidului Democrat din Moldova.

59 Renato Usatii este președintele Partidului politic Partidul Nostru.

60 Lansată de către Igor Dodon, președintele Partidului politic Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (2011-2016) și administrată de deputatul socialist Alla Dolință.

	Raionul	Data dona- ției	Suma/ cantitatea donată	Beneficiarii donației
Fundația „Renato Usatii	mun. Bălți	31.12.2016 – 01.01.2017	n/a	Acoperirea costurile de călătorie cu troleibuzul a balșenilor din noaptea de revelion între orele 22:00–6:00.
Fundația de binefa- cere „Soluția”	Cimișlia	05.2016	140 unit.	Pachete cu produse alimentare în sacoșe cu sigla fundației „Soluția”: 1 sticlă de ulei, 1 pachet de zahăr, 1 pachet de orez; 1 pachet de paste ș.a.
Fundația de binefa- cere „Soluția”	Leova	05–06.05.2016	120 unit.	Pachete cu produse alimentare: 1 sticlă de ulei, 1 pachet de zahăr, 1 pachet de orez; 1 pachet de paste ș.a.
Fundația de binefa- cere „Soluția”	Leova	13.07.2016.	30 unit. tip	set de îmbrăcăminte (cămăși, bluze, pantaloni, rochii, halate), încălțăminte de casă
Fundația lui Vlad Plahotniuc „EDELWEISS”	Soroca	25.08.2016	1 unit.	Inaugurarea parcului pentru copii în or. Soroca (tobogane, bănci, nisip)
Fundația lui Vlad Plahotniuc „EDELWEISS”	Cimișlia	16.08.2016	1 unit.	Inaugurarea parcului pentru copii în or. Cimișlia
Fundația lui Vlad Plahotniuc „EDELWEISS”	Strășeni	03.06.2016	1 unit.	Inaugurarea parcului pentru copii în or. Strășeni
Fundația lui Vlad Plahotniuc „EDELWEISS”	Strășeni	05.08.2016	1 unit.	Inaugurarea unui nou parc de joacă în Strășeni
Fundația lui Vlad Plahotniuc „EDELWEISS”	Strășeni	30.09.2016	1 unit.	Donație pentru azilul de bătrâni din or. Strășeni (1 mașină de spălat rufe, 1 mașină de spălat vase, torturi)
Fundația lui Vlad Plahotniuc „EDELWEISS”	Fălești	20.08.2016	1 unit.	Inaugurarea parcului pentru copii în or. Fălești

3.2.2. Proiectarea cheltuielilor partidelor politice în anul 2016 pentru promovare politică

a) Deplasări în țară și peste hotare

Potrivit datelor livrate de către monitorii Promo-LEX, pentru cele 1054 de evenimente desfășurate în anul 2016 de partidele politice din Republica Moldova, s-au parcurs cel puțin 172 004 km în țară și peste 30 000 km peste hotarele țării, pe cale aeriană. (A se vedea tabelul 10 *Distanțele parcurse de partidele din Republica Moldova în anul 2016, în vederea desfășurării activităților politice de promovare*)

Tabelul 10. Distanțele parcurse de partidele din Republica Moldova în anul 2016, în vederea desfășurării activităților politice de promovare).

Nr.	Partidul politic	Deplasări în țară, km	Destinația deplasărilor peste hotarele RM	Cost bilete de avion, lei	Cost total bilete, lei
	PDM	57212	1. Chișinău–Londra, 2. Chișinău – Bruxelles și Praga	1. 4 243 2. 10 309	14 552
	PSRM	62803	1. Chișinău–Belgrad (2), 2. Chișinău–Tatarstan	2 670 × 2 = 5 340 2 277	7 617
	PPPN	11451	–	–	–
	PPEM	3027,4	–	–	–
	PL	13492,8	–	–	–
	PPDA	1264	1. Chișinău–Washington, 2. Chișinău–București, 3. Chișinău–Berlin, 4. Chișinău–Dublin	1. 17 699 2. 1 121 3. 2 877 4. 2 256	23 953
	PCRM	16049	–	–	–
	PPSOR	6240	–	–	–
	PPPAS	1226	–	–	–
	PLDM	1238	–	–	–

b) Întruniri/manifestații publice

O activitate tipică partidelor politice din Republica Moldova, din categoria de raportare – întruniri/manifestații publice – și care, de obicei, trage la cântar din perspectiva costurilor este organizarea concertelor. Ele se desfășoară cu implicarea artiștilor autohtoni, de talie națională și locală. Astfel, potrivit monitorilor Promo-LEX, cel puțin 5 partide politice (PCRM, PDM, PPPN, PL, PSRM) au organizat concerte în anul 2016, toate în cadrul sărbătorilor naționale și regionale, precum festivaluri regionale ale covorului și ale portului popular „Firicel țesut la nord”, în cadrul hramurilor sătești și orășenești, în cadrul competițiilor sportive, dar și a evenimentelor de partid.

PDM a organizat cel puțin 10 concerte și o discotecă cu utilizarea scenei mobile (în 6 cazuri). Au avut prestații 2 Dj (1 Dj din Ocnița 120 min, 1 Dj din Anenii Noi – 240 min), artiști naționali și locali (Zinaida Julea (de 2 ori) – 90 min, Ion Suruceanu – 30 min, Ana Cernicova – 5 min, Corina Țepeș și Costi Burlacu – 40 min, Tanea Cerga – 30 min, Natalia Gordienko (de 2 ori) – 60 min, Ady – 45

min, Aurel Moldoveanu – 45 min, Victoria Lungu – 30 min și artiștii locali din Cahul), 3 trupe (Alex Calancea Band (30 min), Sunstroke project – 30 min, trupa Akord – 30 min) și animatorii agenției „ALABALA” din Căușeni – 120 min.

PSRM a organizat cel puțin 4 concerte cu utilizarea scenei mobile (într-un caz). Au fost implicați 9 artiști și 3 formații: Vitalie Dani – 30 de minute, Ionel Istrati (3) – 125 min, Ian Raiburg – 20 min, Alexandru Lozanciuc – 20 min, Veronica Stolii – 20 min, Formația Regal – 20 min, El Radu – 30 min, Doinița Gherman – 60 min, Ricu Vodă – 60 min, Cristina – 60 min, formația Catharsis – 45 min, trupa de dansatori din Ocnița (2500 lei). La cheltuieli trebuie inclusă și locațiunea casei de cultură din s. Văratice, r. Rîșcani (4h). În cadrul a 3 concerte au fost efectuate cheltuieli și pentru energie electrică, salubritate, focuri de artificii, au fost organizate 2 mese festive pentru cel puțin 100 persoane a câte 100 lei de persoană.

PL a organizat cel puțin 1 concert. Pentru PL a evoluat ansamblu etno-folcloric „Plăieșii” – 20 min, Galina Maleca – 10 min, ansamblu etno-folcloric „Haiducii” – 15 min. Cu ocazia absolvirii grădiniței, Vascan Ruslan, Primarul com. Vatici a adus un clovn la grădinița din s. Tabăra, Orhei.

PPPN a organizat cel puțin 9 concerte cu implicarea artiștilor Nelly Ciobanu (2) – 105 min, Adrian Ursu – 60 min, Doina Sulac – 60 min, Ionel Istrati – 45 min, Vitalie Dani (2) – 75 min, formația Catharsis (2) – 75 min, Brio Sonoris (2) – 60 min, Alexandru Marținchevici (2) – 50 min, Natalia Gordienko (2) – 60 min, formația Cabriolet – 20 min, Igor Nicolaev – 20 min, DJ Smash – 20 min, N. Gordienko, I. Istrati, I. Tarasiuc, D. Brescan, Cristina Croitoru – 30 min și Natalia Barbu – 30 min, Pasha Parfeni – 20 min, Dara – 20 min, Valentin Uzun – 20 min, Doinița Gherman – 20 min, Tharmis Orchestra – 20 min, Formația DoReDos – 180 min, Olia TIRA – 60 min, Constantin Moscovici – 30 min, Gherghe Țopa – 60 min, activiștii partidului-tinerii din raion de la școala muzicală – 60 min.

PCRM a organizat un concert cu implicarea artiștilor locali din r. Ocnița.

c) Publicitatea în presa scrisă locală și regională

Potrivit monitorilor Promo-LEX, în anul 2016 doar 2 partide politice (PDM și PPPN) au avut articole în presa scrisă locală și regională. (A se vedea tabelul 11 *Publicitate în presa scrisă la nivel local și regional*)

Tabelul 11. Publicitate în presa scrisă la nivel local și regional

	Mărimea articolului în cm ²	Numărul articolelor și publicația periodică regională/locală	Raionul
PDM	1976	Articol în ziarul regional „Opinia Liberă”	Orhei
	988	Articol în ziarul regional „Opinia Liberă”	Orhei
	1976	Articol în ziarul local „Unghiul”	Ungheni
	988	Articol în ziarul local „Unghiul”	Ungheni
	988	Articol în ziarul local „Expresul”	Ungheni
	1000	Articol în ziarul raional Drochia „Glia Drochiană” nr. 25 din 24.06.2016	Drochia
	1000	Articol în ziarul raional Drochia „Glia Drochiană” nr. 22 din 03.06.2016	Drochia
	2000	Articol în ziarul raional Drochia „Glia Drochiană” nr. 21 din 27.05.2016	Drochia
	3000	Articol în ziarul raional Drochia „Glia Drochiană” nr. 20 din 20.05.2016	Drochia
	1500	Articol în ziarul raional Drochia „Glia Drochiană” nr. 18 din 29.04.2016	Drochia
	450	Articol în ziarul r-l Drochia „Glia Drochiană” nr. 13 din 25.03.2016	Drochia
	650	Articol în ziarul raional Drochia „Glia Drochiană” nr. 12 din 18.03.2016	Drochia
	600	Articol în ziarul raional Drochia „Glia Drochiană” nr. 12 din 18.03.2016	Florești
	978	Articol în ziarul regional „Opinia Liberă”	Orhei
	978	Articol în ziarul regional „Opinia Liberă”	Orhei
PPPN	978	Articol în „Ziarul Nostru”	Florești
	9780	10 articole în „Ziarul Nostru”	Florești
	489	Articol în „Ziarul Nostru”	Florești
	978	Articol în „Ziarul Nostru”	Florești

d) Publicitatea poligrafică

Publicitatea poligrafică este pe larg utilizată de către toate partidele politice în cantități ce diferă de la partid la partid. (A se vedea tabelul 12 *Publicitatea poligrafică utilizată de partidele din Republica Moldova în anul 2016*)

Tabelul 12. Publicitatea poligrafică utilizată de partidele din Republica Moldova în anul 2016

unități	Ziare de partid, A4	Ziare de partid, A3	Pliante A4	Broșuri A5	Postere A4	Fluturași format A5	Mașe cu sigla	Calendar A3/poster A3	Carduri	Harti 1,2 × 1 m ²
PDM	0	0	2300	100	1050	500	2000	0	0	0
PSRM	0	19910	7852	42	1600	1630	0	3120	0	0
PPPN	0	2	35	30	0	15393	0	639	0	0
PL	0	0	0	25	30	0	0	53	0	0
PPS	0	0	0	0	0	0	0	12	100	0
PPEM	0	0	250	0	5	0	0	0	0	0
PCRM	0	6000	0	0	0	0	0	0	0	0
PPPAS	0	0	1050	0	0	0	0	0	0	0
PPFDA	0	0	0	500	0	0	0	0	0	0
PLDM	0	0	0	0	0	0	40	0	0	0
PPD	10	0	0	254	0	0	0	0	0	0
PNL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4

e) Presa și materialele promoționale

Potrivit monitorilor Promo-LEX, majoritatea partidelor au utilizat materiale promoționale și panouri mobile sau stradale întru desfășurarea promovării politice în 2016. Astfel, lideri la acest capitol sunt PDM și PSRM, care au utilizat un întreg arsenal de materiale pentru a-și disemina mesaje. (A se vedea tabelele 13 și 14: *Materiale promoționale și Panouri stradale și mobile utilizate de partidele politice în anul 2016*)

Tabelul 13. Materiale promoționale utilizate de partidele politice în anul 2016

	ba-loane	trico-uri	saco-șe	fu-la-re	scur-te	ha-no-race	mașe A4	chipi-uri	șorți	stea-guri mari	stea-guri mici	panglici Sf Gheorghe / Tricolor
PDM	200	5403	550	26	100	12	2042	4425	122	110	4148	0
PSRM	819	394	44	0	87	0	8	219	111	4163	977	1000
PPPN	100	30	45	0	0	0	0	0	0	355	634	320
PL	560	87	0	53	0	0	0	171	0	60	378	100
PPS	1715	1273	2000	0	0	0	0	1300	0	3	0	0
PPEM	0	12	0	0	0	0	0	3	0	3	0	0
PCRM	0	1	0	0	0	0	0	0	0	24	0	30
PPPAS	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
PPFDA	200	0	0	0	0	0	0	0	0	2	300	0
PLDM	0	0	0	0	0	0	0	0	0	42	13	0
PPD	0	0	0	0	0	0	0	0	0	22	310	0

Tabelul 14. Panouri stradale și mobile utilizate de partidele politice în anul 2016

	Ban- nere 1 × 10 m ²	Ban- nere 2 × 7 m ²	Ban- nere 0,5 × 1 m ²	Ban- nere 1 × 2 m ²	Ban- nere 5 × 20 m ²	Ban- nere 5 × 10 m ²	Bill- board- uri 0,5 × 1,5 m ²	Bill- board- uri 2 × 3 m ²	Bill- board- uri 3 × 6 m ²	cor- turi	pa- no- uri LED
PDM	1	20	36	34	1	3	3	16	1	1	4
PSRM	11	57	4	13	1	1	0	2	2	1	0
PPPN	1	0	0	0	0	1	3	2	12	3	0
PL	2	0	0	1	0	2	0	0	0	1	0
PPS	0	0	4	0	1	1	3	2	8	2	0
PPEM	0	6	0	0	0	0	0	0	2	0	0
PCRM	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0
PPPAS	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
PPFDA	2	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
PLDM	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0
PPD	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

3.3. Cheltuielile partidelor politice constatate de monitorii Promo-LEX și nereflectate în rapoartele anuale

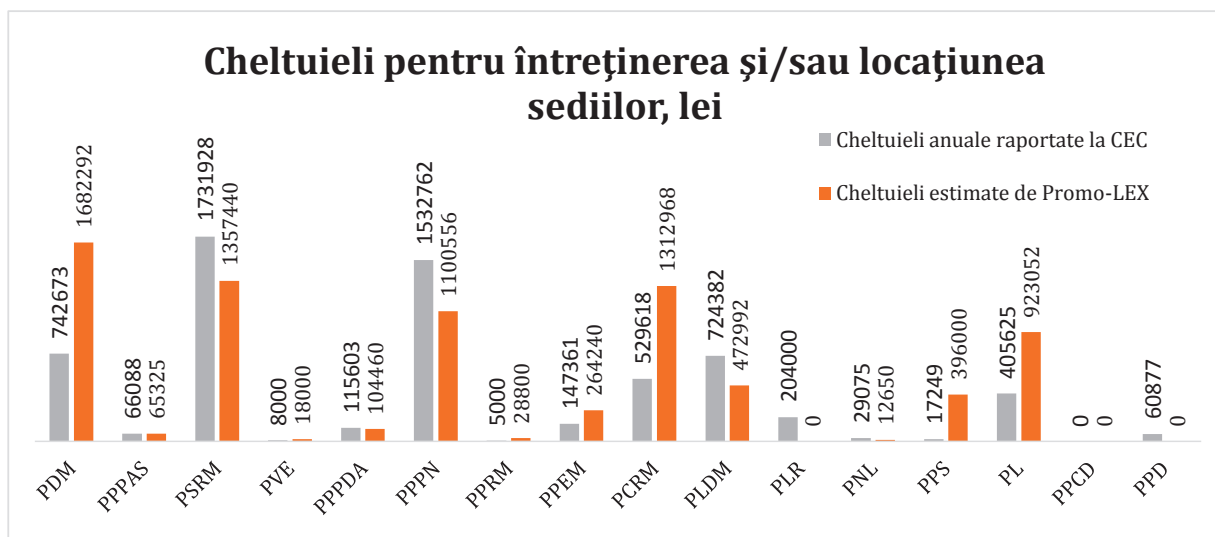
3.3.1 Cheltuielile operaționale ale partidelor politice

a) Cheltuieli pentru întreținerea și/sau locațiunea sediilor

Toate partidele au raportat cheltuieli în rapoartele lor anuale, însă nu toate cheltuielile corespund realității. Pentru 171 de sedii ale celor 13 partide⁶¹, constatate de monitorii Promo-LEX, a fost estimat cuantumul minim al cheltuielilor de locațiune neraportate de 7 formațiuni politice în valoare de 2 769 826 lei. Astfel, PDM nu a raportat cel puțin 939 619 lei; PVE – 10 000 lei⁶²; PPRM – 23 800 lei; PPEM – 116 879 lei; PCRM – 783 350 lei; PPS – 378 751 lei; PL – 517 427 lei. (A se vedea graficul 16 *Cheltuieli pentru întreținerea și/sau locațiunea sediilor, lei*)

61 Conform monitorilor Promo-LEX, pe parcursul anului 2016, din 45 de partide politice înregistrate, doar 13 au avut sedii, respectiv, cheltuieli pentru întreținerea și/sau locațiunea sediilor.

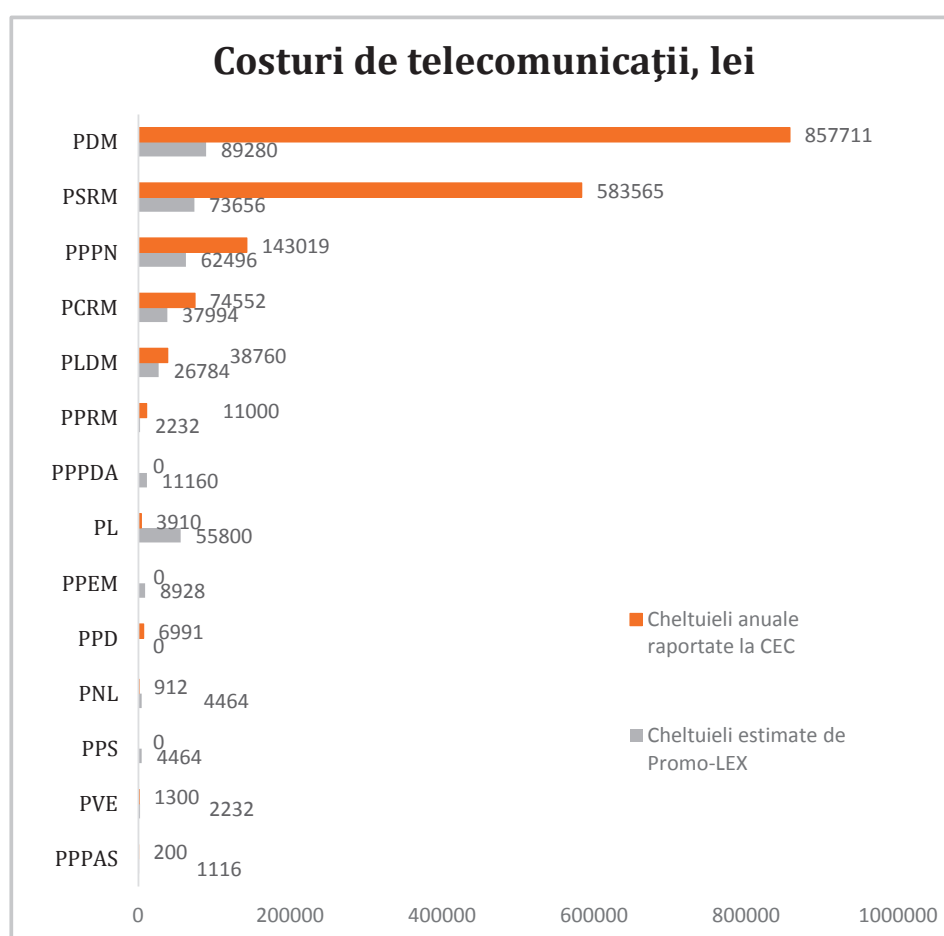
62 În cadrul interviului la nivel central, a fost declarat un cuantum de 1 000 lei lunar pentru 10 m², adică 100 lei per 1 m², în același timp în raportul anual a fost indicată cifra de 8 000 lei și nu 12 000 lei, conform anului calendaristic de 12 luni.

Graficul 16. Cheltuieli pentru întreținerea și/sau locațiunea sediilor, lei

b) Cheltuieli pentru telecomunicații

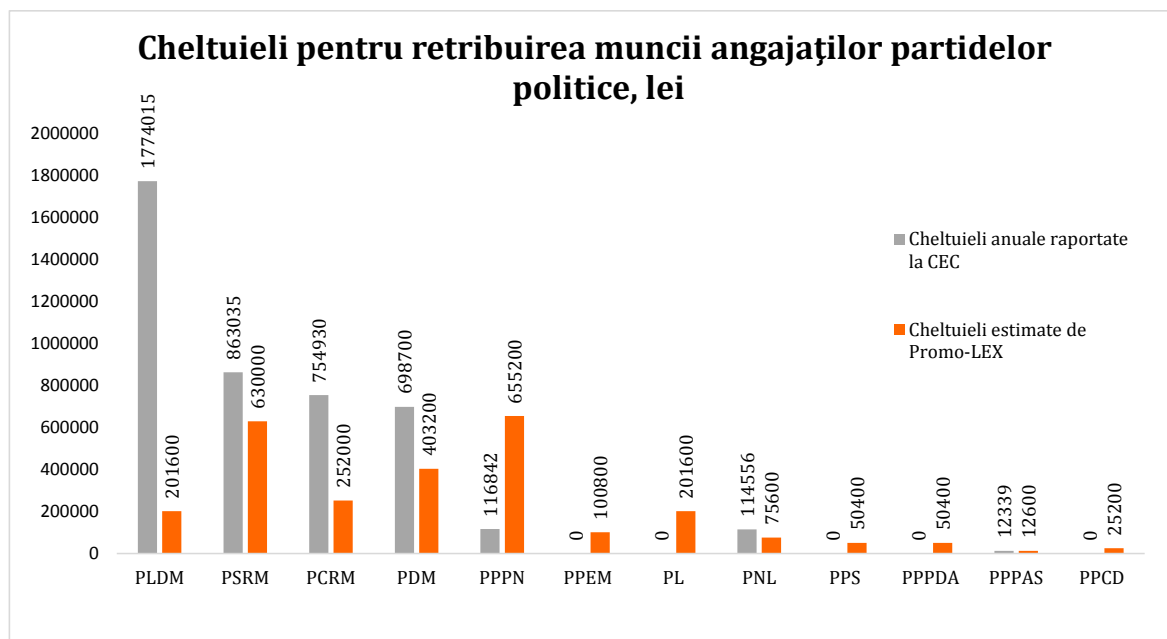
Potrivit monitorilor Promo-LEX, în perioada inter-electorală 13 partide au utilizat servicii de comunicații. Majoritatea partidelor au declarat cheltuieli la această categorie, însă 7 dintre ele au indicat cheltuieli simbolice. În urma conectării datelor raportate la CEC cu cele estimate de Promo-LEX, rezultatele au arătat diferențe semnificative la unele formațiuni. (A se vedea graficul 17 *Cheltuieli pentru telecomunicații, lei*)

Graficul 17. Cheltuieli pentru telecomunicații, lei

c) Cheltuieli pentru retribuirea muncii

Conform constatărilor monitorilor Promo-LEX, cel puțin 13 partide au angajat minim 106 de persoane în reprezentanțele centrale și teritoriale ale partidelor. Pentru retribuirea muncii a cel puțin 106 de persoane au fost estimate cheltuieli minime totale de cel puțin 2 381 400 lei, în timp ce cuantumul cumulat, raportat de către 7 partide este de 4 334 417 lei. Chiar dacă cifra cumulată a cheltuielilor raportate este mai mare decât a celor estimate de Promo-LEX, unele partide nu au raportat deloc această categorie de cheltuieli sau au indicat date simbolice. Astfel, în urma comparațiilor de rigoare, cuantumul cheltuielilor neraportate se ridică la 967 019 lei. (A se vedea *graficul 18 Cheltuieli pentru retribuirea muncii angajaților partidelor politice, lei*)

Graficul 18. Cheltuieli pentru retribuirea muncii angajaților partidelor politice, lei

d) Cheltuieli de transport

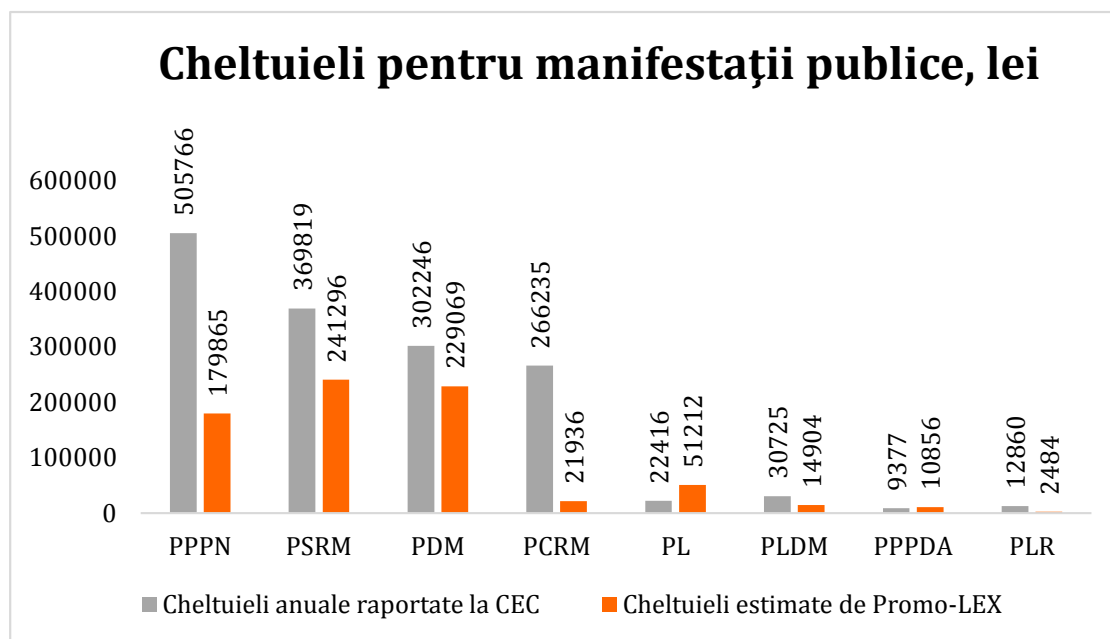
La acest capitol, monitorii Promo-LEX au raportat unitățile de transport pe care fiecare din cele 14 partide le au în posesie sau în uz (a se vedea tabelul 7). Nu a fost posibilă estimarea cheltuielilor de transport, în baza respectivelor unități. Aceasta, în condițiile în care nu este vorba despre evaluarea cheltuielilor pentru un anumit eveniment (cu date concrete privind distanța parcursă și mijlocul de transport utilizat), ci pentru o multitudine de activități realizate atât de organizațiile teritoriale, cât și de cea centrală a partidului politic, pe parcursul întregului an calendaristic.

3.3.2. Estimarea cheltuielilor pentru evenimente și promovarea partidelor politice constatate de monitorii Promo-LEX și nereflectate în rapoartele anuale

a) Cheltuieli pentru evenimente publice

Potrivit monitorilor Promo-LEX, cel puțin 6 partide politice au efectuat cheltuieli pentru organizarea a 26 concerte (cu cel puțin 24 de artiști implicați), 37 de proteste, 18 marșuri, 5 congrese de partid etc. O parte din aceste evenimente au fost mediatizate publicului larg prin rețeaua www.privesc.eu. Potrivit estimărilor, 2 partide politice (PL, PPPDA) despre care am operat date, au omis

raportarea cheltuielilor reale vizavi de organizarea evenimentelor (plata chiriei sălii, onorarii ori mediatizarea evenimentului). (A se vedea graficul 19 *Cheltuieli pentru manifestații publice* și tabelele 15, 16 subcategoriile de *Cheltuieli pentru concerte și mediatizarea acestora* / *Cheltuieli pentru mediatizarea altor manifestații publice*)

Graficul 19. Cheltuieli pentru manifestații publice

În graficul supra, Promo-LEX a putut contabiliza doar cheltuielile efectuate pentru concerte și mediatizarea acestora, precum și pentru mediatizarea manifestațiilor publice (marșuri, proteste, congrese ale partidelor, conferințe de presă) prin intermediul platformei www.privesc.eu. În tabelele de mai jos aceste categorii de cheltuieli sunt prezentate separat.

Cheltuielile ce vizează deplasările, materialele promoționale și poligrafice, panourile mobile și alte categorii, efectuate pentru organizarea manifestațiilor se regăsesc la lit. i), j), k), l) ale aceluiași raport.

Tabelul 15. Cheltuieli pentru concerte și mediatizarea acestora

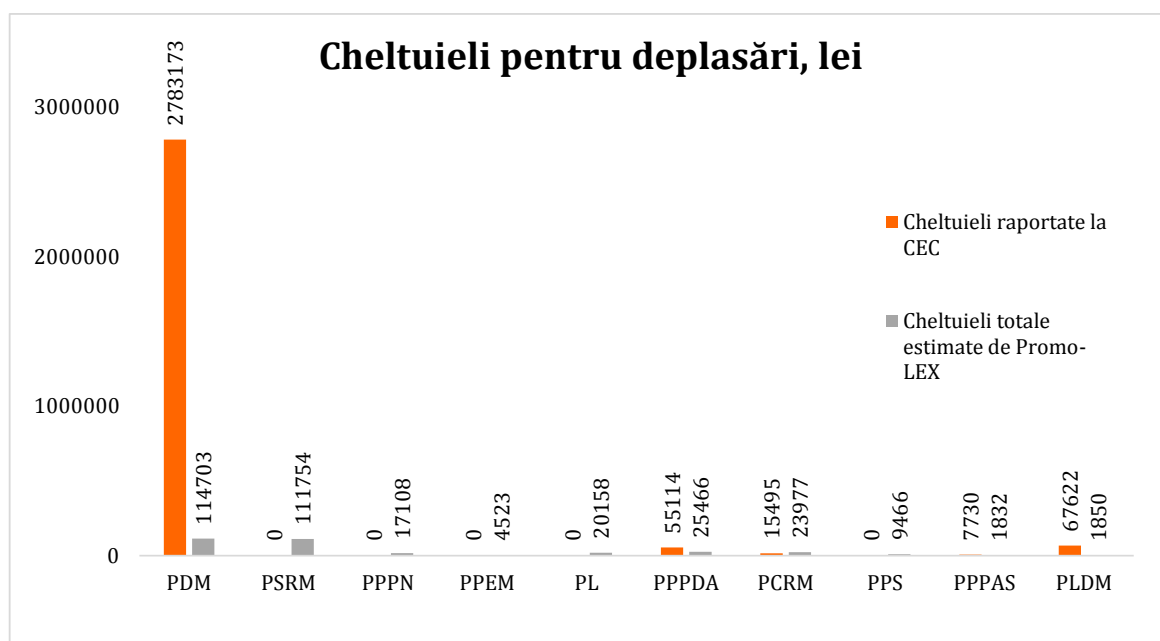
	onorarii, artiști	scena mobilă	locațiunea încăperilor	focuri de arti- ficii	cheltuieli de proto- col	alimen- tație	www. Privesc. eu	Total
PDM	68095	28800	88000	0	24302	0	19872	229 069
PPPN	153665	14400	1800	0	0	10000	0	179 865
PSRM	58039	0	0	0	0	0	0	58 039
PL	24800	4800	0	0	0	0	7700	37 300
PCRM	2000	0	0	10000	0	0	0	12 000

Tabelul 16. Cheltuieli pentru mediatizarea altor manifestații publice

	PPPDA	PSRM	PL	PCRM	PLDM	PLR
www.Privesc.eu ⁶³	10 856	183257	14012	9936	9936	2484

b) Cheltuieli pentru deplasări în țară și peste hotare

Potrivit observatorilor Promo-LEX cel puțin 10 partide politice au efectuat cheltuieli pentru deplasări în organizarea diferitor activități promoționale ori statutare, inclusiv a celor raportate supra. Doar 4 partide au indicat cheltuieli aparent reale în rapoartele depuse la CEC (PDM, PLDM, PPPDA și PPPAS). Alte 6 partide (PSRM, PCRM, PPEM, PL, PPȘ, PPPN) au inclus cheltuieli mai mici decât estimările Promo-LEX. Dintre acestea, 5 partide (PPEM, PL, PPȘ, PPPN, PSRM) au raportat la această categorie de cheltuieli 0, în condițiile în care estimările Promo-LEX demonstrează contrariul. (A se vedea graficul 20 *Cheltuieli pentru deplasări*)

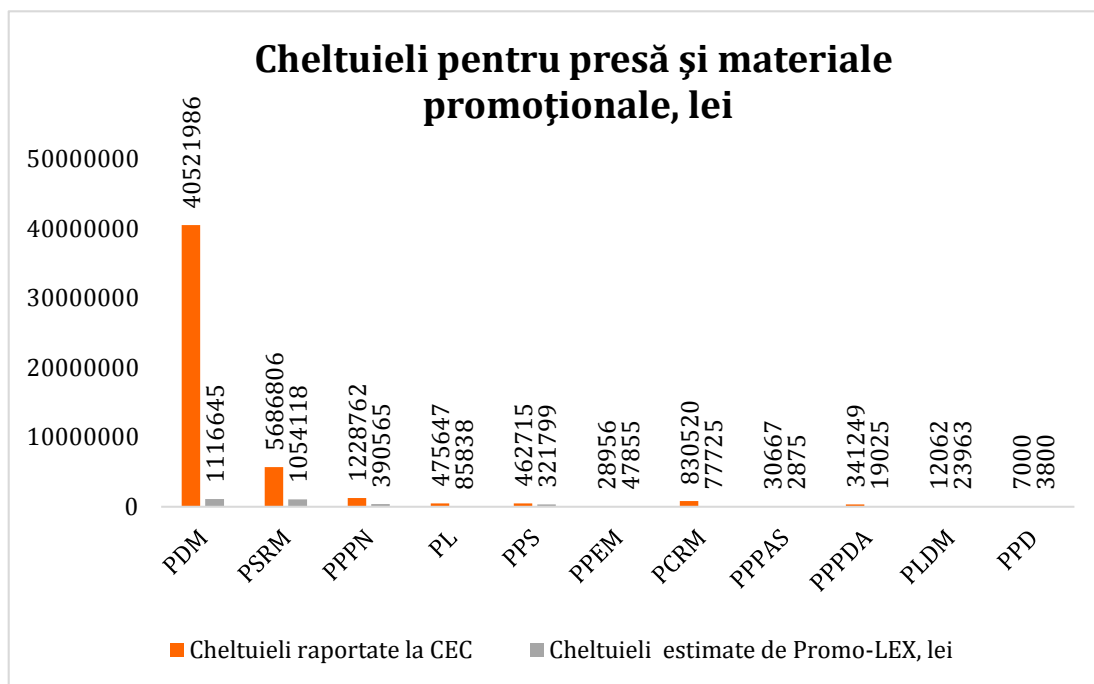

Graficul 20. Cheltuieli pentru deplasări, lei

c) Cheltuieli pentru presă și materiale promoționale

Potrivit monitorilor Promo-LEX, cel puțin 11 partide politice au efectuat cheltuieli pentru presă și materiale promoționale. În 9 cazuri Promo-LEX a constatat și estimat cheltuieli mai mici decât cele pe care le-au raportat partidele, ceea ce este un lucru pozitiv și doar în cazul a două partide (PPEM și PLDM) estimările sunt mai mari decât cheltuielile. (A se vedea graficul 21 *Cheltuieli pentru presă și materiale promoționale, lei*)

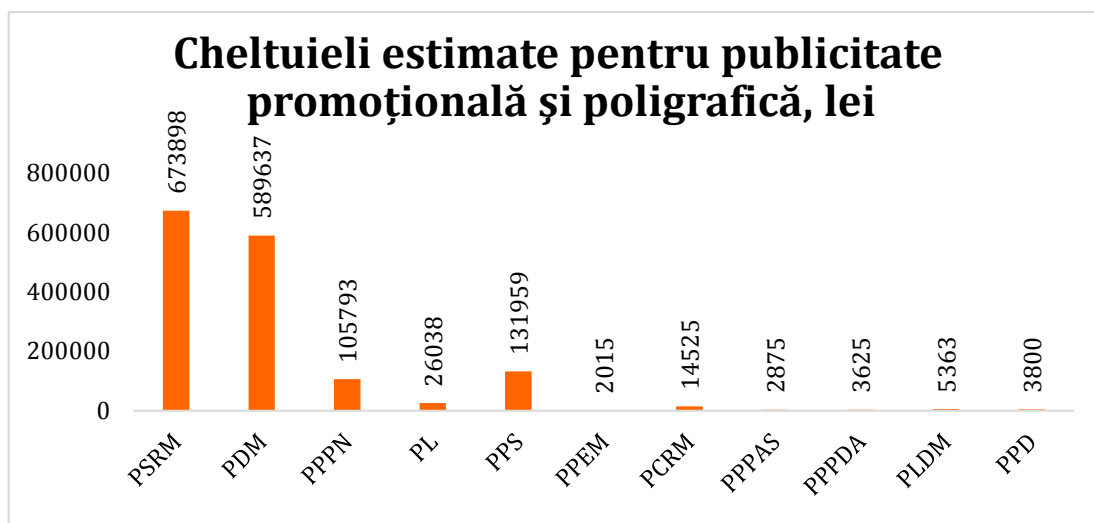
⁶³ Conform declarațiilor verbale ale administrației www.privesc.eu, mediatizarea și transmisiunea în direct a evenimentelor partidelor politice este realizată contra cost.

Graficul 21. Cheltuieli pentru presă și materiale promoționale, lei

În același timp, am menționa faptul că această categorie și linie de buget a devenit una „universală”, care lasă loc de manevre și poate fi confundată cu alte destinații de cheltuieli, precum cheltuielile pentru consultanță politică, cele pentru publicitate promoțională, pentru publicitate poligrafică, pentru publicitate *outdoor* și, nu în ultimul rând, pentru presa scrisă. Asociația Promo-LEX a identificat în această situație o breșă ce le-ar permite partidelor să camufleze destinațiile plăților după bunul lor plac. Menționăm că formularul de raport utilizat în perioada electorală este unul mai detaliat comparativ cu acesta, iar liniile de buget se referă strict la câte o categorie și nu la 3 ori 4.

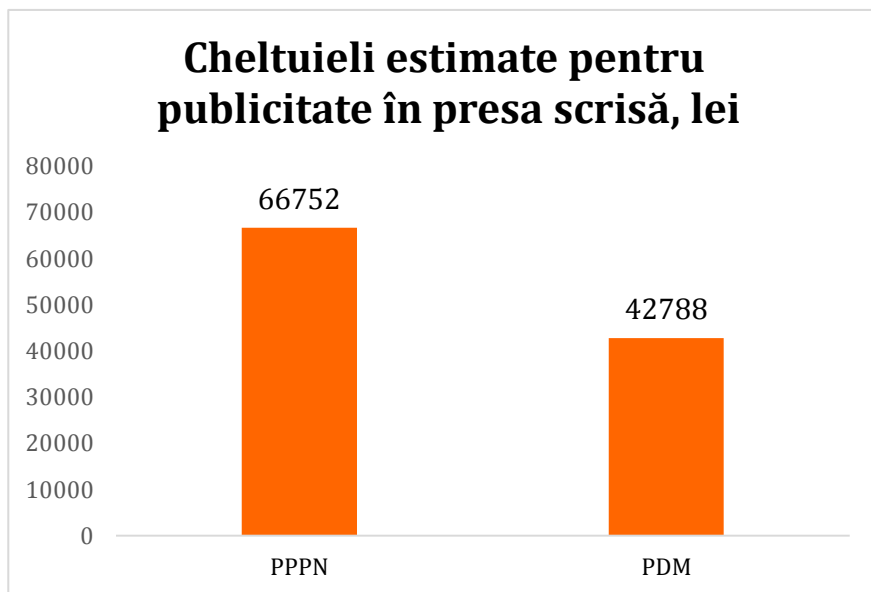
Pentru comparație, în cele ce urmează, Promo-LEX a estimat cheltuielile efectuate de partide (și înserate în graficul *Cheltuieli pentru presă și materiale promoționale*) prin prisma formularului de raport pentru campania electorală, incluzând: 3 subcategorii distincte de publicitate (*publicitatea promoțională și poligrafică, publicitatea în presa scrisă, publicitatea stradală și mobilă*). Graficul 22 demonstrează că toate cele 11 partide vizate supra au avut cheltuieli de publicitate promoțională și poligrafică.

Graficul 22. Cheltuieli estimate pentru publicitate promoțională și poligrafică, lei

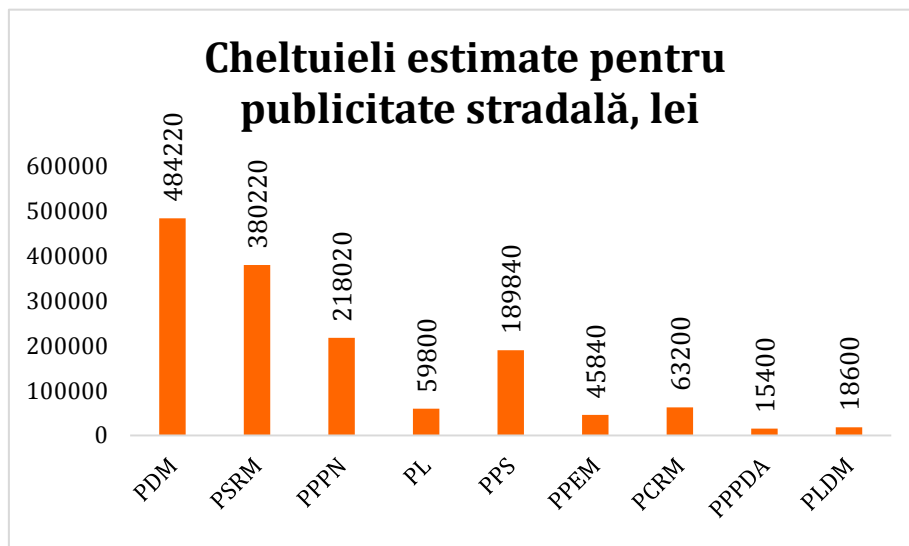

A doua categorie de cheltuieli se referă la *cheltuieli pentru publicitate în presa scrisă la nivel local/regional*. Potrivit monitorilor Promo-LEX, cel puțin 2 partide politice au efectuat cheltuieli pentru materiale promoționale în presa locală și regională. Acestea sunt PPPN (cel puțin 66 752 lei) și PDM (cel puțin 42 788 lei). (A se vedea graficul 23 *Cheltuieli estimate pentru publicitate în presa scrisă*)

Graficul 23. Cheltuieli estimate pentru publicitate în presa scrisă

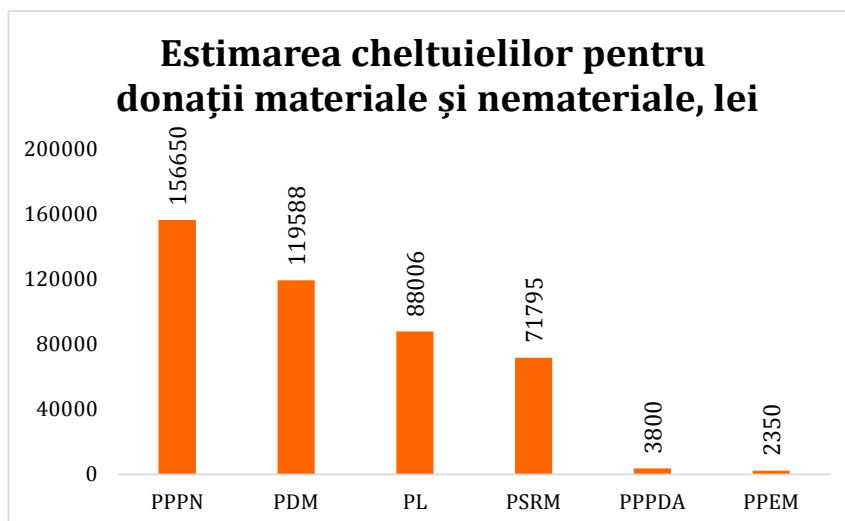
A treia categorie, include *cheltuieli de publicitate stradală și mobilă*. Potrivit constatărilor Promo-LEX, cel puțin 9 partide politice au efectuat cheltuieli pentru publicitate stradală și mobilă. (A se vedea graficul 24 *Cheltuieli estimate pentru publicitate stradală și mobilă, lei*)

Graficul 24. Cheltuieli estimate pentru publicitate stradală, lei

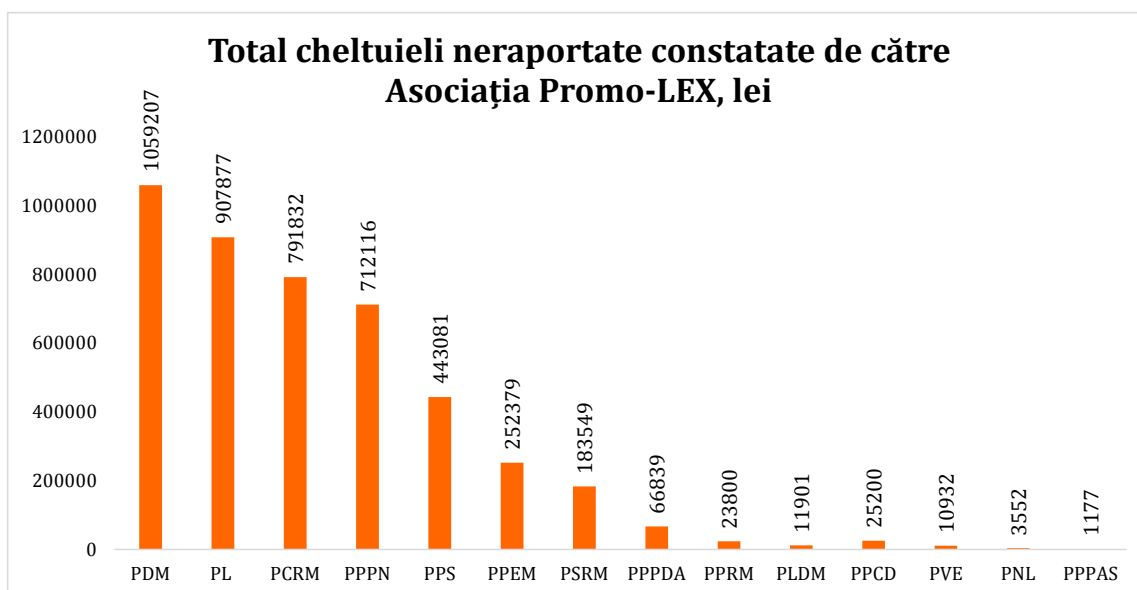
d) Alte cheltuieli

Potrivit constatărilor Promo-LEX, cel puțin 6 partide politice au efectuat și alte cheltuieli pe care nu le-au inclus în rapoartele lor financiare și pentru care nu s-au raportat sursele de venit. Destinația acestora variază de la donații financiare acordate cetățenilor, donații sub formă de cadouri, bunuri materiale, produse alimentare, servicii acordate gratuit etc. (A se vedea graficul 25 *Estimarea cheltuielilor pentru donații materiale și nemateriale, lei*)

Graficul 25. Estimarea cheltuielilor pentru donații materiale și nemateriale, lei

Asociația Promo-LEX constată neraportarea cheltuielilor din partea a 14 partide politice în cuantum total de 4 493 442 lei (a se vedea graficul 26 *Total cheltuieli neraportate constatate de către Asociația Promo-LEX, lei*). Totodată, Asociația invocă faptul că acest cuantum nu este unul complet, întrucât categoria de cheltuieli „pentru presă și materiale promoționale” nu permite elucidarea a altor 3 tipuri de cheltuieli efectuate de partide în scopul promovării politice și care sunt semnificative. Din aceste considerente Promo-LEX constată lipsa de transparență în raportarea de facto a cheltuielilor partidelor la capitolul publicitate și faptul că actualul model de raport financiar contribuie la obscurizarea anumitor tipuri de cheltuieli ale partidelor politice din Republica Moldova.

Graficul 26. Total cheltuieli neraportate constatate de către Asociația Promo-LEX, lei

Asociația Promo-LEX recomandă modificarea urgentă a anexei 8 a Regulamentului CEC privind gestiunea financiară a partidelor politice prin desfășurarea compartimentului III al raportului vizat. Astfel, se recomandă delimitarea categoriilor de cheltuieli „presă” și „materiale promoționale”, unde categoria „presă” să însemne „publicitate” și să includă subcategoriile specifice publicității: TV, radio, mijloace de informare electronică, presa scrisă, panouri/publicitate stradală și mobilă.

Așadar, Promo-LEX recomandă introducerea subcategoriilor de cheltuieli la cheltuielile majore, similar raportului financiar pe care concurenții electorali îl prezintă în campaniile electorale.

RECOMANDĂRI

Parlamentului Republicii Moldova:

- Revizuirea cuantumului plafonului donațiilor efectuate de către persoanele fizice și juridice pentru partidelor politice prin micșorarea acestora corespunzător nivelului mediu de trai;
- Amendarea LPP 294 prin excluderea prevederii care interzice finanțarea campaniilor electorale și a partidelor politice de către cetățenii Republicii Moldova aflați temporar în străinătate;
- Extinderea șirului de sancțiuni și penalități aplicabile partidelor politice pentru utilizarea nejustificată a subvenției de la bugetul de stat, utilizarea resurselor administrative etc.;
- Prescrierea exactă în LPP 294 a termenilor de raportare financiară semestrială și anuală, după formula: raportarea financiară pentru semestrul I – până la 15 iulie a anului curent, raportarea financiară pentru semestrul II – până la 15 ianuarie a anului următor și raportarea anuală – până la 31 martie a anului următor;
- Modificarea art. 26 (alin. 3) al LPP 294 privind partidele politice prin introducerea în enunțul „provenite din cotizații de membru și donații” a sintagmei „și subvenții de la bugetul de stat”;
- Implementarea unor stimulente financiare în valoare de 20% din suma totală calculată a subvențiilor pentru promovarea principiului echilibrului de gen de către partidele politice;

Comisiei Electorale Centrale:

- Includerea în structura raportului financiar a unei categorii noi de cheltuieli – „cheltuieli pentru consultanță”;
- Separarea categoriei de cheltuieli „Întreținerea și/sau locațiunea sediilor” în două linii de buget distincte;
- Introducerea subcategoriilor de cheltuieli la categoriile majore ale raportului financiar anual, similar raportului financiar pe care îl prezintă concurenții electorali în campaniile electorale. De exemplu: „Cheltuieli pentru recompensele voluntarilor/agitatorilor”, subcategoriile specifice publicității: TV, radio, mijloace de informare electronică, presa scrisă, panouri/publicitate stradală și mobilă etc.;
- modificarea Regulamentului CEC prin introducerea unui punct nou, similar pct. 20, cu următorul conținut – „În cazul încasării sumelor donațiilor în numerar, persoana responsabilă de încasarea acestora va elibera bonul fiscal și va înregistra imediat operațiunea de încasare în Registrul donațiilor conform unui nou model de anexă la raportul gestiunii financiare anuale a partidelor”;

Partidelor politice:

- Descentralizarea gestiunii financiare a partidelor politice prin instituționalizarea structurilor de management financiar, inclusiv prin desemnarea unor trezorerieri în fiecare organizație teritorială;
- Sporirea profesionalismului reprezentanților organizațiilor teritoriale în domeniul gestiunii financiare prin instruirea acestora de către Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral.

LISTA DE ABREVIERI

APL – Administrația Publică Locală

art. – Articol

CC – Curtea de Conturi

CEC – Comisia Electorală Centrală

CICDE – Centrul de Instruire Continuă și Cercetare în Domeniul Electoral

GRECO – Grupul de State împotriva Corupției

LPP – Legea privind partidele politice

MCC – Mașini de casă și control

MJ – Ministerul Justiției

MOA – Misiunea de Observare a Alegerilor

MPSN – Mișcarea Profesioniștilor „Speranța-Надежда”

MSPFN – Mișcarea social-politică „Forța Nouă”

MSPRR – Mișcarea Social-Politică Republicană „Ravnopravie”

MSPRRM – Mișcarea Social-Politică a Romilor din Republica Moldova

OT – Organizații teritoriale

PAD – Partidul Acțiunea Democratică

PC – Partidul Conservator

PCRM – Partidul Comuniștilor din Republica Moldova

PDM – Partidul Democrat din Moldova

PE – Partidul European

PL – Partidul Liberal

PLD – Partidul Legii și Dreptății

PLDM – Partidul Liberal Democrat din Moldova

PM – Partidul Muncii

PMAE – Partidul Mișcarea „Acțiunea Europeană”

PMUEM – Partidul „Moldova Unită – Единая Молдова”

PNL – Partidul Național Liberal

PPCD – Partidul Popular Creștin Democrat

PPCNM – Partidul politic „Casa Noastră – Moldova”

PPD – Partidul Politic „DREAPTA”

PPDA – Partidul Politic „Democrația Acasă”

PPM – Partidul „Patrioții Moldovei”

PPMPA – Partidul politic Mișcarea Populară Antimafie

PPNO – Partidul Politic Noua Opțiune Istorică

PPP – Partidul Politic „PATRIA”

PPPAM – Partidul Politic Partidul Agrar din Moldova

PPPAS – Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”

PPPSDA – Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr”

PPPLR – Partidul Politic „Partidul Liberal Reformat”

PPPN – Partidul politic Partidul Nostru

PPNNT – Partidul Politic „Pentru Neam și Țară”

PPPPDM – Partidul Politic „Partidul Popular Democrat din Moldova”

PPEM – Partidul Politic „Partidul Popular European din Moldova”

PPPPRM – Partidul Politic Partidul Popular din Republica Moldova

PPPR – Partid Politic Partidul „RENAȘTERE”

PPPRSM – Partidul Politic „Partidul Ruso-Slavean din Moldova”

PPPS – Partidul Politic „Partidul Societății Progresiste”

PSRM – Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”

PVE – Partidul Politic Partidul Verde Ecologist

PPSM – Partidul Popular Socialist din Moldova

PPȘ – Partidul Politic Șor

PPUCM – Partidul Politic Uniunea Centristă din Moldova

PPUM – Partidul Politic pentru Unirea Moldovei

PRegiunilor – Partidul Regiunilor din Moldova

PRM – Partidul Republican din Moldova

PSD – Partidul Social Democrat

PSM – Partidul Socialist din Moldova

SFS – Serviciul Fiscal de Stat

SNIA – Strategia Națională de Integritate și Anticorupție

UAT – unitatea administrativ-teritorială

Anexa 1. Baza de calcul a alocațiilor de la buget conform performanțelor la alegerile parlamentare din 2014

Subvenții alocate de la bugetul de stat (lei)	19 925 000,00
---	---------------

Numărul de voturi valabil exprimate	1598518
Cernei Oleg, candidat independent	2781
Brega Oleg, candidat independent	14085
Pleşca Valeriu, candidat independent	991
Doga Anatolie, candidat independent	794
Partidul Politic „Partidul Comunist Reformator din Moldova”	78716
Numărul de voturi pentru calcul	1501151

Nr. de ord.	Partidele politice	Voturi valabil exprimate	Cuantumul subvențiilor per vot lunară (lei)	Suma subvențiilor lunare (lei)	Suma subvențiilor anuale (lei)
1	2	3	4	5	6
1	Partidul Democrat din Moldova	252489	1.1060957	279277.00	3351323.97
2	Partidul Popular Creștin Democrat	11782	1.1060957	13032.02	156384.23
3	Partidul Politic „Partidul Forța Poporului”	11665	1.1060957	12902.61	154831.28
4	Partidul Liberal Democrat din Moldova	322201	1.1060957	356385.14	4276621.69
5	Partidul Liberal Reformator	24956	1.1060957	27603.72	331244.69
6	Partidul Politic Mișcarea Populară Antimafie	27846	1.1060957	30800.34	369604.09
7	Partidul Național Liberal	6858	1.1060957	7585.60	91027.25
8	Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	327912	1.1060957	362702.05	4352424.64
9	Blocul electoral „Alegerea Moldovei – Uniunea Vamală”	Partidul Social Democrat	55089	1.1060957	60933.71
		Partidul Regiunilor din Moldova			
10	Partidul Politic „Democrația Acasă”	2449	1.1060957	2708.83	32505.94
11	Partidul Politic Partidul Popular din Republica Moldova	12110	1.1060957	13394.82	160737.83
12	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	279366	1.1060957	309005.53	3708066.38
13	Partidul Liberal	154518	1.1060957	170911.70	2050940.35
14	Partidul Politic Partidul „Renaștere”	4158	1.1060957	4599.15	55189.75
15	Partidul Acțiunea Democratică	2564	1.1060957	2836.03	34032.35
16	Partidul Politic Partidul Verde Ecologist	1360	1.1060957	1504.29	18051.48
17	Partidul Politic „Uniunea Centristă din Moldova”	633	1.1060957	700.16	8401.90
18	Partidul Politic „Pentru Neam și Țară”	1697	1.1060957	1877.04	22524.53
19	Partidul Politic „Patrioții Moldovei”	1498	1.1060957	1656.93	19883.18
Total		1501151		1660416.67	19925000.00

Anexa 2. Baza de calcul a alocațiilor conform performanțelor la alegerile locale generale din 2015

Subvenții alocate de la bugetul de stat (lei)	19 925 000,00
Numărul de voturi valabil exprimate pentru alegerea consilierilor raionali și municipali, orășenești, comunali și satești, primarilor în turul I de scrutin	3776831
Candidați independenți	231022
Numărul de voturi pentru calcul	3545809

Nr. de ord.	Partidele politice	Voturi valabil exprimate	Cuantumul subvențiilor lunare per vot (lei)	Suma subvențiilor lunare (lei)	Suma subvențiilor anuale (lei)
1	2	3	4	5	6
1	Partidul Liberal Democrat din Moldova	757210	0.4682758	354583.14	4254997.73
2	Partidul Democrat din Moldova	734567	0.4682758	343979.97	4127759.69
3	Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	558028	0.4682758	261311.03	3135732.33
4	Partidul Liberal	437630	0.4682758	204931.55	2459178.64
5	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	364345	0.4682758	170613.96	2047367.50
6	Partidul Politic „Partidul Nostru”	349717	0.4682758	163764.02	1965168.24
7	Blocul electoral „Platforma Populară Europeană din Moldova - Iurie Leancă”	246735	0.4682758	115540.04	57770.02
				57770.02	693240.2
8	Partidul Politic Partidul Popular din Republica Moldova	21084	0.4682758	9873.13	118477.53
9	Partidul Național Liberal	19741	0.4682758	9244.23	110930.80
10	Mișcarea Social-Politică Republicană „Ravnopravie”	14918	0.4682758	6985.74	83828.87
11	Partidul Politic Mișcarea Populară Antimafie	9353	0.4682758	4379.78	52557.41
12	Partidul Politic „Democrația Acasă”	9033	0.4682758	4229.94	50759.23
13	Blocul electoral „LISTA POPORULUI”	6487	0.4682758	3037.71	36452.46
14	Partidul Politic „Casa Noastră – Moldova”	4705	0.4682758	2203.24	26438.85
15	Partidul Politic Partidul Verde Ecologist	3664	0.4682758	1715.76	20589.15
16	Partidul Politic Partidul „RENAȘTERE”	2815	0.4682758	1318.20	15818.36
17	Partidul Socialist din Moldova	1477	0.4682758	691.64	8299.72
18	Partidul Regiunilor din Moldova	1475	0.4682758	690.71	8288.48
19	Partidul Legii și Dreptății	1294	0.4682758	605.95	7271.39
20	Partidul Popular Creștin Democrat	701	0.4682758	328.26	3939.14
21	Partidul Politic „Patrioții Moldovei”	699	0.4682758	327.32	3927.90
22	Partidul Popular Socialist din Moldova	131	0.4682758	61.34	736.13
Total		3545809		1660416.67	19925000.00

Anexa 3. Venituri ale partidelor care primesc subvenții de la buget

		Subvenții	Cotizații	Donații (total)	Donații pers. fizice, mb de partid	Donații alte pers. fizice	Donații pers. juridice	Donații sub alte forme:	Venit din admin. pro-prietății	Alte Venituri	Total Venituri	S.I.
1	PPDA	0	0	486000	219000	4000	263000	47811	0	0	533111	524
2	PAD	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	PP MPA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	PSRM	7488157	4051618	548464	417864	130600	0	0	0	0	12088239	14590
5	PPDA	83166	0	0	0	0	0	0	0	0	83166	0
6	PVE	38641	0	17911	17911	0	0	0	0	0	56552	9830
7	PPPN	1965168	1977677	507000	0	507000	0	0	0	0	4449845	3510765
8	PPPPRM	279215	0	6650	6650	0	0	0	0	0	285865	0
9	PCRM	5755434	171648	870950	745400	125550	0	0	0	0	6813380	48015
10	PDM	7479084	3810851	42525750	36539550	5986200	0	0	0	1713	53817398	8983
11	PLDM	8531619	37115	267680	224800	42980	0	154582	0	0	9282097	750
12	PLR	1024485	5120	5140	5140	0	0	0	0	0	1034745	0
13	PNL	201958	64800	22460	22460	0	0	0	0	0	289218	1745
14	PPȘ	83829	0	485803	0	0	485803	0	0	0	569632	0
15	PL	4510119	0	483798	483798	0	0	0	0	0	4993917	8
16	PSD	383829	0	7446	7446	0	0	0	0	0	391275	0
17	PPCNM	26179	0	0	0	0	0	0	0	0	26179	351
18	PPCD	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
19	PRM	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Anexa 4. Cheltuieli ale partidelor politice care beneficiază de subvenții de la buget

	Partid Politic	Cheltuieli în- treținere sedii	Cheltuieli de personal	Cheltuieli presă și mat. pro- moționale	Cheltuieli de depla- sare in&out	Cheltuieli pt. teleco- muni- cații	Cotizații în orga- nizații interna- ționale	Inves- tiții în bunuri mobile/ imobile	Cheltuieli de birotică, comision bancar	Întruni- ri festații publice	Alte cheltuieli (total)	Cheltuieli în campanie	Total	S.F.
1	PPDA	115603	0	341249	55114	0	0	0	3850	9377	2760	450	528403	5932
2	PAD	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	MPA	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
4	PSRM	1731928	863035	5686806	0	583565	0	0	8934	369819	4418	58864	9307369	2795460
5	PVE	8000	0	0	0	1300	10061	0	650	0	6840	0	26851	39531
6	PPDA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	83166
7	PPN	1532762	116842	1228762	0	143019	0	0	5224	505765,6	30000	2128644	5718525	2242086
8	PPRM	5000	0	20400	0	11000	0	0	1729	0	0	0	38229	254286
9	PCRM	529618	754930	830520	15495	74552	–	–	–	266235	122027	–	2593376	4268018
10	PDM	742673	698700	40521986	2783173	857711	69377	0	85160	302246	167490	6246	46321617	7504764
11	PLDM	724382	1774015	12062	67622	38760	117232	21271	20361	30725	155518	0	2961949	6320897
12	PLR	204000	95869	83863	118747	0	0	35100	11113	12860	422	0	561552	473193
13	PNL	29075	114556	0	0	912	0	0	1871	0	11987	0	158401	132562
14	PPȘ	17249	0	462715	0	0	0	0	530	0	0	0	480494	89138
15	PL	405625	0	475647	0	3910	191803	0	2754	22416	0	14648	1116802	3877123
16	PSD	0	0	760	0	1477	0	0	0	0	5179	0	7446	383829
17	PRM	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18	PPCNM	–	–	–	–	–	–	–	381	–	–	–	381	26149
19	PPCD	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Anexa 5. Cheltuieli ale partidelor politice care au depus rapoarte la CEC, la general

	Partid Politic	Cheltuieli întreținere sedii	Cheltuieli de personal	Cheltuieli Presă și Mat. Promo	Cheltuieli de deplasare in&out	Cheltuieli pt. telecomunicații	Cotizații Internaționale	Investiții în bunuri mobile	Cheltuieli de birotică, comision	Evenimente publice	Alte cheltuieli	Cheltuieli în campanie	Total	S.F.
1	PPDA	115603	0	341249	55114	0	0	0	3850	9377	2760	450	528403	5932
2	PAS	66088	12339	30667	7730	200	0	9646	6415	41331	58626	1511392	1744434	156385
3	PC	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	765
4	PSRM	1731928	863035	5686806	0	583565	0	0	8934	369819	4418	58864	9307369	2795460
5	PVE	8000	0	0	0	1300	10061	0	650	0	6840	0	26851	39531
6	PPDA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	83166
7	PPN	1532762	116842	1228762	0	143019	0	0	5224	505765,6	30000	2128644	5718525	2242086
8	PPRM	5000	0	20400	0	11000	0	0	1729	0	0	0	38229	254286
9	PPP	0	0	0	0	0	0	0	420	0	0	0	420	5117
10	PPEM	147361	0	28956	0	0	0	0	2942	1786	3409	0	184455	0
11	PCRM	529618	754930	830520	15495	74552	0	0	0	266235	122027	-	2593376	4268018
12	PDM	742673	698700	40521986	2783173	857711	69377	0	85160	302246	167490	6246	46321617	7504764
13	PLDM	724382	1774015	12062	67622	38760	117232	21271	20361	30725	155518	0	2961949	6320897
14	PLR	204000	95869	83863	118747	0	0	35100	11113	12860	422	0	561552	473193
15	PNL	29075	114556	0	0	912	0	0	1871	0	11987	0	158401	132562
16	PP Sor	17249	0	462715	0	0	0	0	530	0	0	0	480494	89138
27	PL	405625	0	475647	0	3910	191803	0	2754	22416	0	14648	1116802	3877123
18	PSD	0	0	760	0	1477	0	0	0	0	5179	0	7446	383829
19	PPCNM	0	0	0	0	0	0	0	381	0	0	0	381	26149
20	PSP	0	0	62420	0	0	0	0	0	0	490	0	62910	376
21	PPD	60877	0	7000	0	6991	0	0	293	0	10000	340	85501	7399

Anexa 6. Dinamica principalelor categorii de cheltuieli ale partidelor subvenționate de la bugetul de stat – anii 2015 și 2016

	Cheltuieli pentru locaș- nea și întreținerea sediilor		Cheltuieli de personal		Cheltuieli Presa și Materi- ale Promoționale		Cheltuieli de depla- sări în țară și peste hotare		Cheltuieli de teleco- municații	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
PSRM	1220458	1731928	792325	863035	6027869	5686806	0	0	289536	583565
PVE	6338	8000	0	0	0	0	0	0	0	1300
PPCD	27391	0	0	0	785	0	566	0	0	0
PPFP	4280	115603	0	0	2640	341249	0	55114	961	0
PPPN	623328	1532762	58650	116842	491420	1228762	0	0	35828	143019
PPRM	11226	5000	54619	0	209700	20400	0	0	13290	11000
PCRm	381929	529618	658103		53875		3548	15495	61829	74552
PDM	986185	742673	722575	698700	2723207	40521986	0	2783173	917910	857711
PLDM	966510	724382	14450	1774015	2836226	12062	0	67622	52049	38760
PLR	0	204000	0	95869	48327	83863	0	118747	0	0
PNL	66088	29075	12339	114556	30667	0	7730	0	200	912
PPS	0	17249	0	0	0	462715	0	0	0	0
PL	317863	405625	0	0	89817	475647	0	0	0	3910

Anexa 7. Lista prețurilor raionale pentru 1 m² de spațiu în locațiune

1	Orhei	1 m ² = 253 lei
2	Hîncești	1 m ² = 150 lei
3	Cahul	1 m ² = 103 lei
4	Telenești	1 m ² = 96 lei
5	mun. Bălți	1 m ² = 150 lei
6	Șoldănești	1 m ² = 100 lei
7	Vulcănești	1 m ² = 100 lei
8	Basarabeasca	1 m ² = 80 lei
9	Soroca	1 m ² = 80 lei
10	Cimișlia	1 m ² = 50 lei
11	mun. Chișinău	1 m ² = 300 lei
12	UTA Găgăuzia	1 m ² = 98 lei
13	Taraclia	1 m ² = 80 lei
14	Ștefan Vodă	1 m ² = 90 lei
16	Leova	1 m ² = 116
17	Ocnița	1 m ² = 120 lei
18	Drochia	1 m ² = 100 lei
19	Anenii Noi	1 m ² = 100 lei
20	Florești	1 m ² = 110 lei
21	Criuleni	1 m ² = 161 lei
22	Sîngerei	1 m ² = 170 lei
23	Glodeni	1 m ² = 50 lei
24	Dubăsari	1 m ² = 20 lei
25	Rîșcani	1 m ² = 100 lei
26	Dondușeni	1 m ² = 100 lei
27	Edineț	1 m ² = 76 lei
28	Briceni	1 m ² = 100 lei
29	Fălești	1 m ² = 90 lei
30	Călărași	1 m ² = 200 lei
31	Strășeni	1 m ² = 270 lei
32	Nisporeni	1 m ² = 110 lei
33	Căușeni	1 m ² = 100 lei
34	Rezina	1 m ² = 110 lei

Anexa 8. Baza de calcul a estimărilor Promo-LEX

a) Cheltuieli pentru întreținerea și/sau locațiunea sediilor

Baza de calcul utilizată de Promo-LEX în vederea estimării cheltuielilor reale de locațiune constă în înmulțirea suprafeței sediului partidului, estimată de monitorii Promo-LEX la prețul per m² de la nivelul raional.

b) Cheltuieli pentru telecomunicații

Serviciile de comunicații constau din servicii de telefonie fixă și internet. Pentru calcularea cheltuielilor a fost luat nr. de sedii al fiecărui partid politic, raportat de observatorii Promo-LEX, înmulțit la tarifele minime ale acestor servicii (telefonie fixă – tarif minim de 6 lei, internet per sediu – tarif de 180 lei), toate înmulțite la perioada de activitate – de 12 luni, PAS – 6 luni de zile.

c) Cheltuieli pentru retribuirea muncii

Asociația Promo-LEX a luat drept bază de calcul înmulțirea cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real pentru anul 2016 – de 2 100 lei pe lună la nr. de angajați raportați de monitorii Promo-LEX și la durata perioadei monitorizate – 12 luni, PAS – 6 luni de zile.

d) Cheltuieli de transport

Formula de calcul utilizată reflectă înmulțirea unui mediu de consum de 9 l/100 km (automobil), 10 l/100 km (microbuz), 35 l/100 km (autocar) – înmulțit la distanța parcursă și înmulțit la prețul de combustibil de 16,6 lei.

e) Cheltuieli pentru presă și materiale promoționale

Pentru estimarea cheltuielilor pentru materiale promoționale și poligrafice drept bază de calcul a fost luată înmulțirea fiecărui tip de material promoțional raportat de monitorii Promo-LEX la prețurile minime identificate pe piață. Conform verificărilor, prețul minim lunar estimativ al unei unit. de poster format A3, hârtie lucioasă – de 2,5 lei pentru un tiraj de 5 000; 1 unit. de calendar format A3, hârtie lucioasă color – de 2,5 lei; a unei unit. de poster A4, hârtie mată – de 0,5 lei pentru un tiraj de 15 000, costul unei broșuri/carte 110 pagini – 49,9 lei, costul unei unit. de ziar – de 0,48 lei pentru un tiraj de 100 000 ex., costul unei unit. de pliant 21 × 20 cm² – 2 lei; 1 unit. de flyer pentru mâner, tir. 200 000 ex., hârtie lucioasă – de 2,5 lei; 1 unit. de pliant 15 × 20 cm² la un tir. 300 000 ex. – de 0,5 lei; 1 unit. de pliant 10 × 12 cm² la un tir. 50 000 ex. – 1 leu. 1 balon imprimat cu mesaj și logo – 2,5 lei, 1 magnet cu mesaj și logo – 3,5 lei, 1 flyer A5 – 0,5 lei, 1 abțibild 9 × 11,5 cm² – 3 lei.

Pentru estimarea cheltuielilor de publicitate în presa locală și regională a fost luată mărimea în cm² a fiecărui articol de ziar raportat de către monitorii Promo-LEX și înmulțit fie la prețul per 1 cm² de articol, indicat de monitori, fie la prețul mediu pe piața din Republica Moldova – 3,5 lei/1 cm².

Pentru estimarea cheltuielilor destinate panourilor stradale s-au efectuat verificări la valoarea de piață a prețurilor pentru diverse mostre de panouri. Astfel, prețul minim lunar estimativ pentru plasarea unui panou stradal 6 × 3 m² este de cel puțin 6 660 lei, a unui panou stradal 15 × 12 m² / 20 × 10 m² – de cel puțin 20 200 lei, a unui panou LED – de 7 770 lei, a unui panou stradal 1,80 × 2 m² – de cel puțin 2 220 lei, a unui banner 1,5 × 2 m² – de cel puțin 2 000 lei, publicitatea TV în rețeaua celor 6 magazine Nr. 1 (pentru 30 zile, 10 min. zilnic, între orele 9:00–22:00) – de 114 330 lei.

f) Cheltuieli pentru organizarea de întruniri, manifestații publice, seminare și alte cursuri de instruire pentru membrii de partid, desfășurate pe teritoriul țării

Cheltuielile pentru această linie de buget constau din mediatizarea pe www.privesc.eu, cât și în mass-media locală și regională a evenimentelor, din onorariile persoanelor implicate în organizare și desfășurare (spre ex. artiști, animatori, moderatori, trainerii), costurile de închiriere a spațiului, scenă, sonorizare, materiale poligrafice, promoționale, panouri stradale și mobile, cheltuieli de transport etc. Pentru calcularea cheltuielilor pentru evenimente/concerte electorale a fost luată drept bază de calcul înmulțirea onorariului fiecărui artist (tariful de piață) la timpul de facto utilizat per eveniment.

Anexa 9. Scrisoare de răspuns SFS din 23 martie 2017 nr. 26-11/2-13-357/3974 referitor la solicitarea Promo-LEX, cu privire la clarificarea modalității de încasare a donațiilor

SERVICIUL FISCAL DE STAT

INSPECTORATUL FISCAL
PRINCIPAL DE STAT DE PE LÎNGĂ
MINISTERUL FINANTELOR
AL REPUBLICII MOLDOVA

ГОСУДАРСТВЕННАЯ НАЛОГОВАЯ
СЛУЖБА

ГЛАВНАЯ ГОСУДАРСТВЕННАЯ
НАЛОГОВАЯ ИНСПЕКЦИЯ
ПРИ МИНИСТЕРСТВЕ ФИНАНСОВ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

MD-2005, mun. Chișinău, str. Constantin Tănase nr. 9
Tel. (373 22) 82-33-53, Fax (373 22) 82-33-54, E-mail: mail@fisc.md

“23” martie 2017 nr. 26-11/2-13-357/3974
La nr. 42 din 09.03.2017

A.O. „PROMO – LEX”

MD-2004, mun. Chișinău,
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 127

Inspectoratul Fiscal Principal de Stat a examinat adresarea A.O. „Promo – Lex” cu privire la documentarea încasărilor bănești în numerar pentru partidele politice și comunică următoarele.

Potrivit art. 8 alin. (2) lit. c) din Codul fiscal nr. 1163-XIII din 24 aprilie 1997, contribuabilul este obligat să țină contabilitatea conform formelor și modului stabilit de legislație, să efectueze încasările bănești în numerar prin intermediul dispozitivelor și sistemelor pentru înregistrarea operațiunilor cu numerar (mașina de casă și de control cu memorie fiscală (MCC) sau sistemul informatic “Gateway Fiscal”), respectând reglementările aprobate de Guvern, inclusiv Lista genurilor de activitate al căror specific permite efectuarea încasărilor bănești în numerar fără aplicarea mașinilor de casă și de control.

Totodată în conformitate cu *Regulamentul cu privire la aplicarea mașinilor de casă și control pentru efectuarea decontărilor în numerar*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 474 din 28 aprilie 1998, se permite efectuarea decontărilor bănești în numerar fără aplicarea MCC numai în cadrul desfășurării activităților stipulate în „Lista genurilor de activitate al căror specific permite efectuarea decontărilor bănești fără aplicarea mașinilor de casă și control”, anexa la Regulamentul nominalizat.

Prin pct.17 al Anexei, încasarea cotizațiilor/ cotizațiilor de membru este scutită de aplicarea MCC, fiind înlocuită cu eliberarea bonurilor de plată (formular tipizat de document primar cu regim special).

Astfel, donațiile de mijloace bănești făcute partidelor politice, altele decât cotizațiile de membru, în cazul în care nu se depun nemijlocit la contul bancar, urmează să fie înregistrate prin intermediul MCC.

Totodată menționăm că Inspectoratul Fiscal Principal de Stat nu susține extinderea ariei de neaplicare a MCC, prin completarea Listei cu încasarea donațiilor în numerar de către partide politice/ concurenți electorali.

Șef adjunct al IFPS

Iuri LICHII

The logo for Promo - LEX, featuring the text "Promo - LEX" in a bold, italicized, sans-serif font. The word "Promo" is in a dark purple color, and "LEX" is in a lighter purple color. A dark gray swoosh underline is positioned beneath the text.

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Asociația Promo-LEX

Ștefan cel Mare 127, Chișinău, Republica Moldova

tel./fax: + 373 / 22 45 00 24, 44 96 26

e-mail: info@promolex.md, web: www.promolex.md, www.monitor.md

Pentru corespondență: C.P. 89, MD - 2004, Chișinău, Republica Moldova